

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2022 /10

FIYATI: 15 TL

“Türk milletinin karakterine ve adetlerine en uygun olan idare, Cumhuriyet idaresidir.”

M. Atatürk

Cumhuriyetin 99. Yılı Kutlu Olsun

Prof. Dr. Mehmet Haberal'a "Tanner-Vandeput-Boswick Yanık Ödülü" s: 5

Erdem Akyüz: **Atatürk ve Atatürk'ün Süvarileri** s: 47

Kaya Boztepe: **Gaflet ve Delalet ve Hatta İhanet** s: 13

Cengiz Özakıncı: **Bahriye Vekaletinin Kuruluşu Söylentiler ve Gerçekler** s: 35

Mehmet Ünver: **Mutsuz Diva** s: 141

Gürbüz Evren: **ABD Gerçekten Türkiye'ye Düşman mı?** s: 65

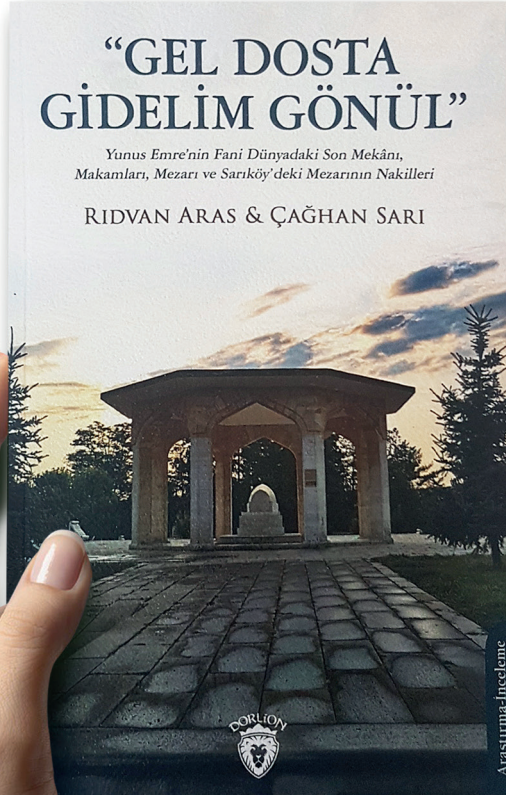
Ömer Dedeoğlu: **Rusya Çin ve ABD** s: 70

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra hız kazanan milli edebiyat eğilimi ve Türkçeye yönelim, özellikle Fuat Köprülü'nün gündeme getirmesi sonucu Yunus Emre'nin "yeniden keşfedilmesi"yle yeni bir boyut kazanmış, Yunus Emre'ye olan ilgi 1930'lu yıllardan sonra tekrar hız kazanmıştır. Sonraki yıllarda artarak devam eden ilgi sonunda ülkemizde sahiplenme yarışına dönmüştür. Önce Eskişehir'in Mihaliççık ilçesine bağlı Sarköy ön plana çıkmış, sonrasında İbrahim Hakkı Konyalı ile Cahit Öztelli'nin çabalarıyla Karaman iddiası ortaya atılmıştır. Her iki yer arasında tartışma sürerken yirmiyeye yakın yer Yunus Emre'nin mezarının kendi şehirlerinde olduğu savıyla harekete geçmişlerdir. Kuşkusuz, bir kişinin ancak bir mahalde kabri olur, diğerleri makamdır. Bu nedenle Yunus Emre'nin mezarlarının bulunduğu iddia edilen yerler tek tek ele alınıp bilgi ve belgelerin bir araya getirilmesiyle tarafımızdan çalışma başlatılmıştır.

"GEL DOSTA GİDELİM GÖNÜL"

*Yunus Emre'nin Fani Dünyadaki Son Mekânı,
Makamları, Mezarı ve Sarköy'deki Mezarının Nakilleri*

RİDVAN ARAS & ÇAĞHAN SARI

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nühket Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Konur Ertop, Gürbüz Evren,
Erhan Kanyılmaz, Dr. Murat Molu, Filiz Leloğlu Oskay,
Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özertem,
Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Sezin San Sungunay,
İzlen Şen Toker, Necef Uğurlu, Mehmet Ünver,
Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103
Üsküdar, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: BPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A. Ş.
Akçaburgaz Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No: 17,
34522 Esenyurt, İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 26 / 09 / 2022

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 En Fanatik Olmak Çok Önemli! *Dr. Ufuk Akyol*

5 Prof. Dr. Mehmet Haberal'a "Yanık Alanındaki Nobel 2022" Ödülü
Mehmet Emir Feyyaz Artukoğlu

9 Atatürk'ün "Cumhuriyet Erdemdir" Stratejisi
Yahya Aksoy

13 ...Gaflet ve Dalalet ve Hatta Hıyanet... *Kaya Boztepe*

21 "Yurdumuzun Ufkunda Artık Barışın Tatlı Güneşi Eksik Olmayacaktır." *Yaşar Öztürk*

28 Mudanya Mütarekesi
Dr. Cihangir Dumanlı

35 Bahriye Vekalet'i'nin Kuruluşu *Cengiz Özakıncı*

42 Hakimiyeti Milliye Yazıları

43 Yahya Kaptan'ın Haince Katlini Örtbas Edemezsiniz!
Cengiz Önal

47 Atatürk ve Atatürk'ün Süvarileri A. Erdem Akyüz

53 Atatürk Dönemi Kağıt Paralarını Okumak
Vahap Candan

58 Bizim Sınıfın Ellibeş Yıl Sonraki "Ev Ödevi"
Mete Akyol

61 Emperyalizm- Savaşma, Tehdit Et! *Prof. Dr. Cengiz Kuday*

65 ABD Gerçekten Türkiye'ye Düşman mı? Gürbüz Evren

70 Rusya, Çin ve ABD

Ömer Dedeoğlu

75 Ham Petrol Petrol Ürünleri Doğal Gaz Fiyatları ve Türkiye *Necdet Pamir*

78 Vikinglerin Hakkı Vikinglere ve Kraliçe'nin Ölümü *Necef Uğurlu*

85 Yurttaşlık *Barbaros Eneç*

89 Fast Food *Olca Bay Bağır*

93 Gelecekte Aç Kalmamanın Formülü *Reha Tartıcı*

97 Görgü ve Terbiye
Op. Dr. Murat Molu

101 Dersaadet'te Sabah Ezanları
Dr. Tekin Özerterem

105 Alevi- Bektaşilerin Yaşadıkları *Kenur Ertop*

111 Salim Onbaşı Yakup Çavuş
Cemal Türkmen

115 Dede Korkut *Demir Aytaç*

123 Karamsarlığa Teslim Olmayın *Sabriye Aşır*

125 Kavram ve Algı *Tayfun Yılmaz*

127 Okuyan İnsan Cehalete Yenilmez *Nuray Bartoschek*

130 Dachau'un Aydınlık Yüzü
İzlen Şen Toker

135 Cadılar Tarihi *Ali Tekin Çam*

141 Mutsuz Diva *Mehmet Ünver*

145 Bir Kitap Okudum *Berk Yüksel*

148 Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay

4 Beni Hatırlayınız

52 İlk Dersimiz Türkçe

69 Gözün Sözü

122 Bilginizi Denetleyin

140 Sudoku

151 Çözümler

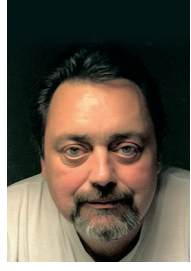
152 Yarının Büyüklüğü

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

En Fanatik Olmak Çok Önemli!

“Ben Enbüyükspor taraftarıyım!”

“Ben de ama ben hasta taraftarım!”

“Hasta ne demek; ben tüm maçlara giderim.”

“O da bir şey mi? Ben deplasman maçlarına bile giderim.”

“Benim babam da Enbüyükspor taraftarıydı.”

“E, ben 3. kuşağım. Oğlum da 4. olacak.”

“Benim damarımı kessen takımın renkleri akar.”

“Benim canım feda olsun takımıma.”

Bu böyle uzar gider... Her adımda doz daha da artar.

En fanatik olmak çok önemli!

Oysa fanatik sabit fikirli olandır. Hiçbir eleştiriyi dinlemeyen, duymayan hatta eleştiriye dayanamayandır. Fikrini geliştiremeyen, geliştirme gereği duymayandır.

Bu keşke futbol taraftarlığı ile sınırlı olsaydı.

O zaman, belki, katlanılabilir olabilirdi. Ancak değil.

Bu sporda olduğu kadar, siyasette de böyle, aşta da böyle...

Katlanılır gibi değil.

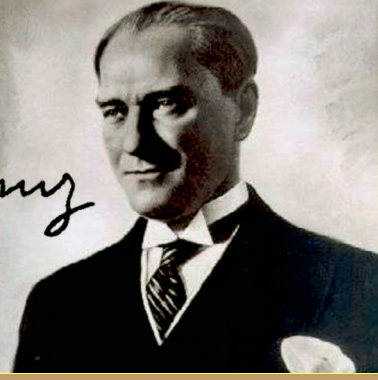
Fanatiklik, hem de her konuda fanatiklik, bir sıfat değil, bir yakıştırma değil, resmen hakaret gibi bir şey.

Aynı cahillik gibi.

Sıfat değil, hakaret!..

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir.
- Cumhuriyet ahlâki fazilete dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir. (1925)
- Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır. (1923)
- Cumhuriyet düşünce serbestliği taraftarıdır. Samimî ve meşru olmak şartiyle her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bize muhteremdir. Yalnız muarızlarımızın insaflı olması lâzımdır. (1923)
- Türk milletinin tabiat ve âdetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet idaresidir. (1924)
- Gelecek nesillerin Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçinmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tesbitte hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir. (1927)
- Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla, Türk milletini emin ve sağlam bir istikbal yoluna koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibariyle, büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur. (1936)
- Onlar, kolaylıkla anlayacaklardır ki, çürümüş bir hanedanın, halife unvanıyla başının üstünden zerre kadar uzaklaşmasına imkân kalmayacak surette muhafazasının mecburî kılan bir devlet şeklinde, cumhuriyet idaresi ilân olursa bile, onu yaşatmak mümkün değildir.

K Atatürk

Prof. Dr. Mehmet Haberal'a
"Yanık Alanındaki Nobel 2022" Ödülü

2022
Tanner-Vandeput-Boswick
Burn Prize

*Presenter: Jane Boswick-Coffrey, Chairman
International Burn Foundation*

Dr. Jane Boswick Caffrey-Tanner

The International Burn Foundation was founded by Dr. JC Tanner. The Sole purpose of the foundation is to fund and organize the selection of recipients for an award that he visualized to be the "**Nobel Prize**" for Burn Care. The prize

name: Tanner-Vandeput-Boswick Burn prize has defined purpose: to motivate individual investigators to perform rezearch, undertake patient care and treatment, and attemt to solve other aspects of the burn problem. The prize is primarily named in honor of it"s founder and primary benefactor, Dr. JC Tanner. The prize consists of a Pin designed by Dr. Tanner.

Tanner-Vandeput-Boswick Burn Prize 2022 Prize Winner

Mehmet Haberal, MD

FASA (Hon), FACS (Hon), FICS
(Hon), FIMSA (Hon), Hon FRCS
(Glasg)

Uluslararası Yanık Yaralanmaları Derneği (ISBI) tarafından 29 Ağustos 2022 tarihinde Meksika'nın Guadalajara kentinde gerçekleştirilen yıllık kongresinde bu alandaki “NOBEL” olarak anılan **Tanner-Vandeput-Boswick Burn Prize**, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a takdim edilmiştir. Dört yılda bir tekrarlanan bu ödül, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın yanık konusunda uzun yıllar yaptığı çalışmalar ve sağladığı katkılarının seçici bir kurul tarafından titizlikle değerlendirilmesi sonucunda ve kendisinin son anda haberdar edilmesiyle verilmiştir.

İki bine yakın bilim insanının katıldığı kongre açılışı ve ödül töreni gerçekten görülmeye değerdir. Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın, Başkent Üniversitesi tarafından konulan Prof. Dr. Fortunato Benaim Ödülü'nü Prof. Dr. David Mackie'ye vermesini takiben kongrenin Lokal Komite Başkanı Prof. Dr. Ariel Miranda, Dr. Jane Boswick Caffrey'i kürsüye davet ederek hem Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı takdim etmesini hem de ödülünü vermesini rica eder. Takdim konuşmasının ardından salonu dolduranların alkışlarıyla ödül Prof. Dr. Mehmet Haberal'a verilir.

Prof. Dr. Mehmet Haberal teşekkür konuşmasını ve sunumunu yaparken arkasındaki dev ekranda belirlenen dalgalanan hareketli Türk Bayrağı orada bulunan Başkent mensuplarının duygulu anlar yaşamasına neden olur. Prof. Haberal, asıl ödülün **bu tablo** olduğunu her vesile ile dile getirerek **“Bu benim değil, ülkemin gururudur.”** sözleriyle ifade eder.

Prof. Dr. Mehmet Haberal onuruna verilen, seçkin davetlilerin katıldığı akşam yemeğinde, 2006 yılında ISBI Başkanlığını kendisine devreden Prof. Dr. David Herndon da övgü dolu konuşmalar yapanlar arasındadır.

Guadalajara'ya gidişinden önce 1973'de yanık eğitimini yaptığı Houston, Galveston'daki Schiners Yanık Merkezini de ziyaret eden Prof. Dr. Mehmet Haberal, 49 yıl önceki anılarını tazeleme fırsatı bulur.

Büyük bir başarıya imza atmanın ve Türk Bayrağını dalgalandırmanın gururuyla ülkesine dönen Prof. Dr. Haberal, birkaç saat sonra hiçbir yol yorgunluğu belirtisi göstermeden hemen hastalarının yardımına koşmuştur bile.

Yazan:

Mehmet Emir Feyyaz Artukoğlu
Başkent Üniversitesi ve Şirketler Grubu
Genel Koordinatörü

Düşler ve Düşünceler

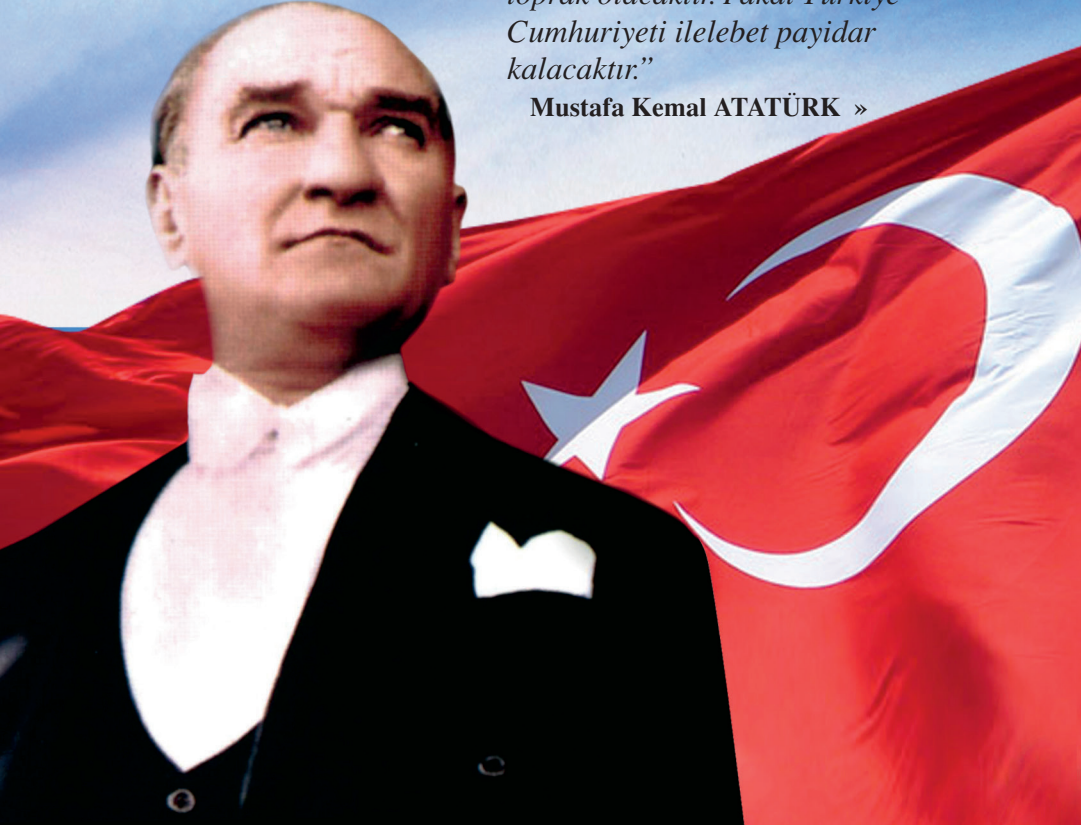
Yahya Aksoy

Atatürk'ün “Cumhuriyet Erdemdir” Stratejisi

“Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti’dir. / Benim nâçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.”

Mustafa Kemal ATATÜRK »

Işte 2500 yıl önce Mustafa Kemal Atatürk'ün stratejisini ve onun tarih bilincini tanımlayan yorumlar:

“Stratejiniz derin ve uzağı gören cinsten ise savaşmadan kazanırsınız. Stratejik düşünceniz sığ ve kısa ise, daha savaşmadan kaybedersiniz. Zengin strateji, sığ stratejiye üstün gelir. Stratejisi olmayan yenilmeye mahkûmdur. / Liderlik etkeni, zekâyı, samimiyeti, insancılığı, güveni ve cesareti simgeler. / Büyük ödülleri cesur adamlar doğurur. / Eğer kendinizi ve düşmanınızı iyi tanıyorsanız yüzlerce savaşa bile girseniz korkmanız gerekmez. / Savaşta en önemli silah hızdır. / Askeri taktikler suya benzer. / Zafere ulaşma yolunda uygulanan taktikleri herkes görür ancak kimse zafere götüren yolu asıl stratejiyi bilmez...”

(Sun Tzu - Savaş Sanatı / Çinli filozof ve komutan-MÖ 500)

19. yüzyıl her alanda değişim ve dönüşümlerin hızla ilerlediği bir dönem olmuştur. 1. Dünya Savaşı'na doğru giden bir dünyada, Batı, Aydınlanma ve yeni bir düzen çağına girerken, denizcilikte, kömür ve petrol enerjilerinde, keşifler ve Sanayi Devrimi ile Avrupa ve Amerika'da büyük zenginlikler yaşanmaya başlamıştır. Fransız İhtilali'nin getirdiği “özgürlük, eşitlik, kardeşlik” kavramları Avrupa ve dünyaya hızla yayılmıştır. Ulus devletlerin doğuşu ile birlikte siyasal ve sosyal alanlarda büyük değişimler başlamıştır.

Bu gelişmeler Osmanlı İmparatorluğu'nu Batı'nın hedefi haline

getirmiş; iç ve dış gelişmeler hızla ilerlemiştir.

20. yüzyıl hem bir yıkımı hem de bir doğuşu meydana getirdi. Balıklar'da Ege Denizi kıyısında en büyük liman olan kültür ve sanat kenti Selanik'te doğan Mustafa, ilke olarak yeni doğuşun mimarı ve önderi olmaya adaydı. Mustafa Kemal'i Atatürk yapan birçok etmen ortaya çıktı...

Mustafa Kemal Paşa askerî-politik durumu değerlendiren 20 Eylül 1917 tarihli raporunu zamanın yöneticilerine sundu:

“(...) Genel hayat çürümüş, ekonomi çökmüş, saltanatın ani olarak çökmesi ihtimali bulunmakta (...) Hedefe ulaştıracak tedbirler alınmalı (...) Askeri siyaset, bir tek eri son ana kadar saklamak siyaseti olmalı (...) Cephedeki kuvvetler bir Osmanlı paşasının emrine verilmeli (...) Almanlarla ilişkide vatanın çıkarı esas alınmalı (...) Bu savaş belasından bir an evvel ülkeyi kurtaralım. Kendi doğal sınırlarımıza çekilelim. Milli devletimizi kuralım...”

“Bir işi zamansız yapmak, o işi başarısızlığa uğratmak olur. Her şeyi sırasınca ve zamanında yapmalıdır;” diyerek yola koyulan ve “19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığımda elimde hiçbir kuvvet yoktu; yalnız Türk Milleti'nin asaletinden doğan ve benim vücudumu dolduran yüksek ve manevi kuvvet vardı. İşte ben bu millî kuvvette, bu Türk milletine güvenerek işe

Cephane taşıyan köylüler
(Ali Sami Yetik)

Atatürk: “19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıktığımda elimde hiçbir kuvvet yoktu; yalnız Türk Milleti’nin asaletinden doğan ve benim vücudumu dolduran yüksek ve manevi kuvvet vardı.

İşte ben bu millî kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım.”

başladım.” diyen Mustafa Kemal Atatürk; 23 Nisan 1920’de halkın temsilcileriyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni kurmuş, Cumhuriyet yolunda tarihin en hızlı tam bağımsızlık zaferi olan Başkomutanlık Meydan Muharebesi’ni 30 Ağustos 1922’de kazanmış ve “*En büyük eserim*” dediği Türkiye Cumhuriyeti’ni 29 Ekim 1923’de ilân etmiştir.

Atatürkçülük, Türk ulusunun aklın ve bilimin yol göstericiliğinde ileri bir toplum olarak en kısa sürede çağdaş uygarlık düzeyine erişmesini ve onun üstüne çıkmasını,

dünya ulusları arasında bağımsız, onurlu, özgür ve eşit bir üyesi olarak, demokratik ve lâik kurullarla, mutlu bir yaşam sürmesini amaçlayan Türk ulusunun gereksinimlerinden doğmuş, çağdaş bir düşüncesi simgeler.

“*Modern Türkiye’nin Doğulu olmaktan çok Batılılaşmaya kararlı bulunması Atatürk’ün iş programının*

en belirgin özelliğini meydana getirir. Ülkesini yüzyılın gerekleriyle bağdaşacak siyasî bir düzene kavuşturmak; ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden kalkındırmak uğrunda Atatürk’ün harcamış olduğu gayretlerin kıymeti inkâr edilemez bir gerçektir...”

Abdüsselam Arif (Irak Cumhurbaşkanı)

Gazi, bir kere imparatorluğunun başına gelenlerden yakınan bir Macar diplomata hiç duygudaşlık göstermedi. Macar, “*Ama sizin*

çocuğunuz yok.” diye itiraz etti. Mustafa Kemal, “*Bütün Türk milleti benim çocuklarımdır.*” diye cevap verdi. Sonra “*Beni dinleyin.*” dedi. “*Ben bir Makedonyalıyım. Ama hiçbir toprak talebinde bulunmuyorum...*”

AB'nin genişlemeden sorumlu komiseri **Oli Rehn**, 5 Temmuz 2007'de İstanbul'da “**Türkiye'nin AB'ye girişinde Finlandiya'nın rolü**” konusunda yaptığı konuşmada şöyle demekte:

*“Türkiye ve Finlandiya'nın siyasi mitolojisindeki önemli benzerlikler de dâhil iki ülke arasındaki önemli bir tarihi bağlantıyı hatırlatmak istiyorum. Bu bağlantı modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal'e kadar dayanır. O, Gregory Petrov'un ünlü **Beyaz Zambaklar Ülkesinde** kitabının Türk eğitim kurumlarında zorunlu bir kitap olmasını istedi. Kitap, Fin ulusal kalkınmasını ve milli düşünür J. V. Snelman aracılığı ile eğitim ve sivil toplumun önemini açıklar.*

Atatürk'ün aynı zamanda, daha sonra Kış Savaşı'nda Fin bağımsızlığının lideri ve Batı demokrasisinin savunucusu General Mannerheim'in bir hayranı olduğu da bilinmektedir. Dahası 1956'dan 1981'e kadar çok uzun süre Finlandiya başkanlığını yürüten Urho Kekkonen gençliğinde Atatürk devrimlerini okumuştur. Finlandiya bağımsızlık ve kalkınmasında Snelman ulusal bir düşünür; Mannerheim bir asker ve stratejik lider; Kekkonen ise bir devlet adamıdır. Türkiye'de ise tüm

bu üç karakter Kemal Atatürk'te birleşir...”

Çinli tarihçi **M. S. Cheng**'in dediği gibi: “*Mustafa Kemal Türkiye'nin kalbidir.*”

Mustafa Kemal'in parolası “*Yurtta sulh cihanda sulh*” -tu. Türkler bütün uygar milletlerin dostuydu. Eski kavgalar, dünyayı fethetmek hevesiyle birlikte artık unutulmuştu. Türkler, ellerinden alınan yerleri yeniden kazanmak, ya da sınırı düzeltmek diye bir şeyi düşünmüyorlardı.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bize yol gösteren “*Cumhuriyet erdemdir*” fikirleri ışığında bilgi ve bilinçle ilerlemek ulusal bir görevdir.

Bugün hepimize düşen görev; ulusal değerlere, bilince, Cumhuriyet'e sahip çıkmak, Çanakkale'yi, Kurtuluş Savaşı'nı kazanan ruhu korumak ve bu bilinci gelecek kuşaklara aktarmaktır. Türk ulusu dili, kültürü, tarihî ve saygın kimliğiyle aydınlık yarınlara el ele güçlü biçimde yürüyecektir.

Demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin 99. yılını kararlılık ve heyecanla kutlarken, eşsiz önder Atatürk'ü ve tüm arkadaşlarını rahmet ve minnetle anarak; 100. Yılı için “**Atatürk önder, Cumhuriyet erdemdir!**” ana teması ile ulusal ve evrensel boyutlardaki kapsamlı etkinlikleri şimdiden planlayarak hazırlanmalıyız. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Memleketin Dahilinde, İktidara Sahip Olanlar, **Gaflet** ve **Dalalet** ve Hatta **Hıyanet** İçinde Olabilirler!

Mustafa Kemal'in nasıl ve nerede paşa unvanını aldığı pek bilinmez. Gelecek yazımızda yer vereceğimiz bu hikaye son derece önemlidir çünkü onun paşa olmasıyla beraber Bağdat'ın düştüğü haberi gelir ve Mustafa Kemal Enver Paşa tarafından derhal İstanbul'a çağrılır.

Gelecek sayımızda detaylarıyla anlatacağımız bu tarihi olayın önemi Mustafa Kemal'in Almanya seyahatiyle ilgilidir. Osmanlı'yı kendi

başlarına karar vererek harbe sokan Alman hayranı Enver, Talat ve Cemal Paşa üçlüsü, Bağdat'ın düşmesinden sonra Almanlarla bir an-

Cemal Paşa - Enver Paşa - Talat Paşa

laşma yaparlar. Plan, 5 milyon altın yardımı olarak, Almanların komuta edeceği Osmanlı ordusunu Bağdat ve Kudüs üzerine göndermek ve kaybedilen toprakları İngilizlerden geri almaktır.

Velihaht ve Sultan Mehmet Vahdettin

Mustafa Kemal Paşa bu plana şiddetle karşı çıkar. Tam da bu sıralarda hasta olan Mehmet Reşad yerine Almanya İmparatorunun davetine icabet etmesi için Velihaht Vahdettin'in gönderilmesine karar verilir. Enver Paşa, Alman İmparator ve kurmayların, yapılacak bu sefer için Mustafa Kemal'i razı edebileceklerini düşündüğünden, bu seyahate Mustafa Kemal Paşa'nın da yaver olarak katılmasını uygun görür. Mustafa Kemal Paşa da, ileride padişah olacak Vahdettin'e bazı gerçekleri anlatabileceğini düşünerek bu teklifi derhal kabul eder. (Sonradan Sultan Mehmet Vahideddin, Sultan Vahdettin veya Osmanlı Türkçesiyle Vahidüddin)

13 Aralık 1917 tarihinde Velihaht Vahdettin'in ile tanışma günüdür. Başyaver, Albay Naci daha sonra Büyük Taarruz'da Mustafa Kemal'in tümen komutanlığını yapacak olan rahmetli Korgeneral

Naci Eldeniz'dir. Naci Paşa ile buluşan Mustafa Kemal Paşa Vahdettin'in Vaniköy'deki köşküne giderler. Salonu geçip Arap hasırıyla örtülmüş bir kapıdan geçerek bir odaya girerler. O sıralar 56 yaşında olan Vahdettin hızlıca yürüyüp birden yavaşlar ve kanepenin bir ucuna oturup gözlerini ka-

par. Mustafa Kemal şaşırmıştır. Bir süre sessiz otururlar sonra Vahdettin bir ara gözlerini açıp "Sizinle müşerref oldum, memnunum" diyerek tekrar gözlerini kapar. Mustafa Kemal aynı şaşkınlıkla yaveri Naci Albay'a bakar, o da durgundur. Cevap versin mi, vermesin mi, ne söylesin şaşırılmış kamıştır. Bir süre daha sessizce otururlar sonra Vahdettin yine gözlerini açıp "seyahat edeceğiz değil mi" diye sorar.

Gerisini Atatürk'ün kendi ağzından dinleyelim.

"İtiraf edeyim ki, bir mecnunla karşı karşıya olduğumu derhal hissetmiş, fakat mantıklı konuşmaya girişmekten kendimi alkoymuştum.

Hemen ayağa kalkıp dedim ki: 'Efendi Hazretleri, evet, seyahat edeceğiz. Seyahat 2 gün sonra başlayacaktır. Perşembe akşamı garda hazır bulunacaksınız, oradan hareket edeceğiz.' ”

Vedalaşıp çıkarlar.

Son derece fiyakalı bir saray arabası onları alır, Mustafa Kemal Yaver Naci'ye bakar ve “Zavallı, talihsiz, acınacak birisi, bunlarla ne olabilir.” der.

Öyledir diye cevap verir Yaver. “Bu zavallı yarın padişah olacaktır, kendisinden ne beklenebilir?”

Garda buluştuklarında Vahdettin sivil kıyafetlidir. Sonradan anlaşılır ki kendisine ferik rütbesi (tümgeneral) verilmiş ancak daha sonra mirliva (tuğgeneral) olduğu tebliğ edilince gücümüş o halde ben de üniforma giymem demiştir. Mustafa Kemal Paşa Vahdettin'e “*Askerin önünden geçerken onları selamlayınız.*” dediğine pişman olmuştur çünkü Vahdettin askerin önünde iki elini şuuruzca havaya kaldırarak ne yaptığını bilmez bir şekilde trene binmiştir.

Tren Trakya tarafına yol alırken gözleri devamlı kapalı olan Vahdettin bir anda gözlerini açıp dikkatle Paşa'ya bakmış ve konuşmaya başlamıştır. Vahdettin, Mustafa Kemal Paşa'ya “*Affedersiniz Paşa Hazretleri, birkaç dakika öncesine kadar kiminle seyahat ettiğimi bilmiyordum. Ancak trenin hareketinden sonra aldığım bilgi üzerine gıyaben sizi çok yakinen tanıdığım*

ve takdir ettiğim bir komutanımla beraber olduğumuzu anladım. Ben sizi çok iyi bilirim. Arıburnu'nda ve Anafartalar'da yaptığınız icraat ve kazandığınız başarılar tamamen bilginim dahilindedir. İstanbul'u ve her şeyi kurtarmış bir komutanımsınız, beraber seyahat etmekte olduğum için çok memnunum ve bundan şeref duyuyorum” demiştir.

Vahdettin bunları yavaş ancak son derece etkili bir şekilde söylemiş, Atatürk de gerektiği gibi cevap vermiş ve yine Atatürk kendi anılarında, Vahdettin ile aralarında son derece güzel, ciddi ve samimi konuşmalar olduğunu yazmış hatta gerek Almanya, gerek yurda döndükten sonra Vahdettin'in yapması gerekenler hakkında telkinlerde bulunduğunu, bu fikirleri Vahdettin'in olumlu karşıladığını ifade etmiştir.

Tahta geçen Vahdettin sadece kendi menfaatlerini kollayan, İngilizler tarafından atanmış bir vali gibi çalışmaya başlamıştır.

Tahta geçen Vahdettin sadece kendi menfaatlerini kollayan, İngilizler tarafından atanmış bir vali gibi çalışmaya başlamıştır. Göreve getirdiği Sadrazam Damat Ferit

ise zaten hainliği herkesçe bilinen bir İngiliz hayranıdır. Yalakalık ve yandaşlık dışında bir meziyet veya fikri olmayan Damat Ferit için bir tehlike vardır. Halkın ve ordunun çok güvendiği bir isim, Mustafa Kemal Paşa. Özellikle Mustafa Kemal Paşa'nın Ahmet Rıza Bey'le hükümet kurma çalışmaları, Vahdettin ile sık görüşmesi, itilaf devleti temsilcilerinin kendisiyle temas kurmak istemeleri, Damat Ferit'i kuşkulandırmış, Mustafa Kemal Paşa'yı kendisine bir rakip, potansiyel bir tehlike olarak görmesine sebep olmuştur.

Mustafa Kemal Paşa'yı acilen Payitaht'tan uzaklaştırmak lazımdır. Damat Ferit tam da

bu düşünceler içindeyken İngilizlerin önüne bir dosya atarlar. O da dosyayı Harbiye Nazırı Şakir Paşa'ya ileterek planını anlatır. Gerisini yine Atatürk'ten dinleyelim.

“Şakir Paşa bir tek kelime bile söylemeden bana dosyayı uzattı. Dosyayı baştan sona gözden geçirdim. Özeti şu idi:

Samsun ve havalisinde bir çok Rum köyleri Türkler tarafından her gün tecavüze uğramaktadır. Bunu men etmek lazımdır. Eğer siz aciz iseniz, vazifeyi biz üstümüze alacağız. Okuduktan sonra Paşa'ya baktım. ‘Emriniz nedir?’ dedim.”

Şakir Paşa,

“İşte böyle midir, değil midir, oralara bir zatın gidip tetkiklerde bulunması lazımdır. Ben Sadrazam Paşa ile (Damat Ferit) görüştüm, sizi münasip gördük.”

Mustafa Kemal Paşa bu vazifeyi memnuniyetle kabul ederek detayları gözden geçirmek için, Genelkurmay Başkanı ile görüşmek üzere izin ister.

Damat Ferit

Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa yerinde yoktur. Çünkü kendisinden Suriye Fatih General Allenby İstanbul'a geldiğinde Fevzi Paşa'nın karşılaması istenir ancak Fevzi Paşa kabul etmez. Baskı gelince de *“Ben hastayım eve gidiyorum.”* diyerek

makamı terk eder. Makamda yardımcı Kazım Paşa vardır. (Korgeneral Kazım İnanç) Kapıları kapat, yalnız mıyız diye sorduktan sonra durumu kendisine anlatır. *“Ben,”* der, *“zaten şu veya bu şekilde Anadolu'ya geçmek fırsatı arıyordum. Madem ki onlar teklif ettiler, fırsattan mümkün olduğu kadar istifade etmeliyiz.”*

Kazım Paşa heyecanla atılır; *“Bir şey mi yapacaksınız, zaten ordu müffetişliği konusu var, oraya ordu müffetişi olarak gidebilirsin.”*

“Paşa, vazife olsa da, olmasa da yapacağım, unvanın önemi yok, yal-

**Mustafa Kemal Paşa:
“Talih bana öyle
müsait şartlar
hazırlamış ki,
kendimi onların
kucağında
hissettiğim zaman
ne kadar
bahtiyarlık
duydum, tarif
edemem.**

nız şimdi Harbiye Nazırı ile konuş, benden ne istiyorlar tespit et, üst tarafını kendimiz yaparız.”

Kazım Paşa, nazır ile görüştükten sonra odasına döner ve anlatır.

“Maksat Samsun havalisinde Rumlara tecavüz eden Türkleri bastırmak, sonra da Anadolu’da kurulan milli kuruluşları ortadan kaldırmak. Mustafa Kemal’i bunun için yolluyoruz. Kendisine Sadrazam Paşa ile yetki vereceğiz’ diyorlar.”

“Tamam.” der Mustafa Kemal.

“Kazım Paşa, onlar ne istiyorlarsa fazlasını ekleyerek bir talimatname kaleme alınız yalnız iki maddeyi ben not ettireyim.”

Atatürk anılarını kaleme aldığında şöyle anlatıyor.

“Benim önem verdiğim yetki konusuydu. Mümkün olduğu kadar Anadolu’nun her yerine emirler verebilmeliydim. Samsun’dan başlayarak bütün Doğu vilayetlerinde bulunan kuvvetlerin komutanı olmak

ve buradaki valilere doğrudan emir vermek. Paşa onların arzularını bir araya topla fakat sonuna bu iki maddeyi ekle.”

Fırsatı iyi değerlendiren Mustafa Kemal Atatürk, arkadaşlarının da yardımlarıyla, olağanüstü yetkilerle 9. Ordu Müfettişi olarak, “görev bölgesinde iç huzuru sağlamak, silah ve cephaneleri toplamak, vatandaşlara silah dağıtılmasını engellemek ve bunu yapan kuruluşları ortadan kaldırmak üzere” nezaretten çıktığı anı şöyle anlatır.

“Ne âlâ şey. Talih bana öyle müsait şartlar hazırlamış ki, kendimi onların kucağında hissettiğim zaman ne kadar bahtiyarlık duydum, tarif edemem. Nezaretten çıkarken heyecandan dudaklarımı ısırduğumu hatırlıyorum. Kafes açılmış, önünde geniş bir alem, kanatlarını çırparak uçmaya hazırlanan bir kuş gibiydim.”

Samsun'a ayak bastıktan sonra Milli Mücadele'yi başlatan Mustafa Kemal Paşa'nın yaptıkları karşısında İngilizler ve Saray tam bir şaşkınlık yaşamaktadır. Nasıl bir hata içine düştüklerini anlayan İngiliz güdümlü Saray, telaş içinde Mustafa Kemal Paşa'yı, Havza'ya gitmesinden hemen 3 gün sonra geri İstanbul'a çağırır ancak artık iş işten geçmiştir.

Nutuk 19 Mayıs 1919 tarihi ile başlar. Tam da en başında, Atatürk kendi ağzından aynen şöyle söylemiştir:

“Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şartları ağır bir mütarekename imzalanmış. Büyük Harbin uzun seneleri zarfında, millet yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi Harbi Umumi'ye sevk edenler, kendi hayatları endişesine düşerek, memleketten firar etmişler. Saltanat ve hilafet mevkiini işgal eden Vahdettin, soysuzlaşmış, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği alçakça tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın riyasetindeki kabine; aciz, haysiyetsiz, korkak, yalnız Padişah'ın iradesine tabi ve onunla beraber şahıslarını koruyabilecek herhangi bir vaziyete razı.”

Vahdettin'in hain olmadığı hatta Mustafa Kemal Paşa'yı Anadolu'ya bizzat gönderdiği zırvalarına karşı tokat gibi cevap sadece bununla

sınırlı değildir.

Yurdun her köşesi adım adım işgal edilirken, sarayında 19 yaşında bir kadınla 5. evliliğini yapan Vahdettin madem vatani düşünüyordu da neden Mustafa Kemal Paşa'yı Samsun'a ulaşmasından henüz 3 gün geçtikten sonra acilen geri çağırıldı?

Vahdettin madem vatani düşünüyordu da neden Mustafa Kemal Paşa'yı Samsun'a ulaşmasından henüz 3 gün geçtikten sonra acilen geri çağırıldı?

Neden direneceği belli olan 17. Kolordu komutanı ve İzmir Valisi Nurettin Paşa'yı hemen değiştirdi?

Neden onun yerine satılmış, şerefsiz bir İngiliz ajanı olan Kambur İzzet ile onursuz, satılmış, içi geçmiş Ali Nadir isimli sözde paşayı atadı?

İngilizlerden aldığı parayla Kuvvacılar karşı Kuva-yi İnzibatîye'nin kurulması için kim emir verdi?

Bu çapulculara Osman-ı Ali devlet nişanlarını kim verdi? Nemrut Mustafa denilen ahlaksızın verdiği idam kararlarını derhal kim onayladı?

Anzavur denilen cani serserinin halkı ve milliyetçileri katletmesini görmezden gelen kimdi?

İngiliz uçaklarıyla Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşlarının katli vaciptir yazılı du-yuruları ve Şeyh'ül İslam fetvasını attırırken, nereyedeydi Vahdettin'in vatan aşkı?

Atatürk kendi anılarında Vahdet-tin ile son görüşmesini aktarırken yakınır. *“Vahdettin demek istiyor ki hiçbir kuvvetimiz yoktur. Tek dayanağımız İstanbul'a hakim olanların (İngilizlerin) siyasetine uymaktır. Benim memuriyetim, onların şikayet ettikleri meseleleri halletmektir. Eğer onları memnun edebilirsem memleketi ve halkı bu siyasetin doğru olduğuna inandırabilirsem ve bu siyasete karşı gelen Türkleri yola getirirsem, Vahdettin'in arzularını yerine getirmiş olacaktım.”*

Sadrazam Damat Ferit, İngiliz Amiral Calthorpe ile yaptığı görüşmede **“Türkiye'nin İngiltere'ye ancak ve yalnız İngiltere'ye tabi olmak istediğini” bildirir ve Padişah'ın kendi eliyle yazdığı tasarıyı kendisine teslim eder.**

1952 yılında İngiliz resmi yayınları-nda çıkan bir belge!

Tarihe dikkat! 30 Mart 1919. Sadrazam Damat Ferit, İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe

ile yaptığı görüşmede *“Türkiye'nin İngiltere'ye ancak ve yalnız İngiltere'ye tabi olmak istediğini”* bildirir ve Padişah'ın kendi eliyle yazdığı tasarıyı kendisine teslim eder.

Tasarıda Osmanlı ülkesinin 15 yıl süreyle İngiltere sömürgesi olması istenir. Mısır ve Kıbrıs gibi örnekler olmasına rağmen safca vade dolunca serbest bırakılacağı varsayılırken İngiltere'ye Doğu'da bir Ermenistan kurulması dahil her konuda serbestlik tanınır ve devlet idaresi İngiliz'e bırakılır.

Vahdettin bir hain değilse, 16 Kasım 1922'de İstanbul İşgal Orduları Komutanı General Harrington'a, *“İstanbul'da hayatımı tehlikede gördüğümünden İngiltere devletine sığınır ve bir an önce başka bir yere götürülmemi talep ederim efendim, Müslümanların Halifesi Mehmet Vahdettin.”* imzalı bir mektup yazarak, bir İngiliz savaş gemisine binerek kaçan kimdir?

Önce Nutuk okuyalım.

Bugün dahi bazı çevrelerce hala övülmeye çalışılan padişahın acizliği, cahilliği, korkaklığı,

kendi geleceği için vatani peşkeş çekmesinin, hainliğinin yazılı, belgeli ispatları, o haine hizmet eden yalaka ve yandaşların yaptıklarını, rezilliklerini okumadan, anlamadan yarınlara bakamayız.

Nutuk'un taslağı TC Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Arşivi'nde bulunmaktadır. Atatürk, bazı bölümlerini kendisi yazmış, bazı bölümlerini yazdırmıştır. Taslaklar üzerinde düzeltmeler, çıkarmalar ve eklemeler vardır. Atatürk hazırlık aşamasında, toplanan yüzlerce vesikayı tek tek elden geçirmiş ve düzenlemiştir. Ayrıca kişilerin bilgisine başvurulmuştur.

Atatürk, yazdıklarını ilgili kişilere okuyup saatlerce tartışmış ve son şekli vermiştir.

Nutuk'un önemli bir bölümü Ankara'da Çankaya'daki çalışma odasında kaleme alınmış, son bölümleri İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda yazılmıştır.

Atatürk konuşmasında bütün gerçekleri teker teker ortaya dökerken, ispatları, belgeleri Kongre Katibi Ruşen Eşref'e (Günaydın) uzatarak okumasını rica etmiştir.

Meclis salonunda 63 ilden gelen ikişer delege ve milletvekillerinin yanı sıra yabancı ülke temsilcileri de hazır bulunmuştur.

Atatürk'ün bu eserinde bildirdiği olay ve şahsiyetler hakkındaki bilgilerin doğruluğunu bir cilt dolusu belge ile büyük oranda teyit etmiş olması da Nutuk'un sıradan bir

kitap olmadığını, ne derece güvenilir bir kaynak olduğunu bizlere göstermektedir.

Rahmetli Turgut Özakman'ın günümüzde de çokça duymaya başladığımız zırvalara karşı belgelerle bir tokat gibi verdiği cevabı olan "Vahdettin, Mustafa Kemal ve Millî Mücadele, Yalanlar, Yanlışlar, Yutturmacalar" isimli eserini de ayrıca tavsiye ediyorum.

Cahilliğin sonu yok. Gerçekleri bilmeden ileriye bakamayız. Osmanlı bir ailedir, hanedandır. Türk tarihi ne onlarla başlamış, ne de onlarla sona ermiştir. •

kayaboztepebd@gmail.com

“Mal ve mülk bana ağırlık veriyor. Bunları milletime vermekle ferahlık duyuyorum. İnsanın serveti, kendi manevi kişiliğinde olmalıdır. Ben büyük milletime daha neler vermek istiyorum.”

Mustafa Kemal Atatürk

11 Haziran 1937 Trabzon (Atatürk Köşkü)

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

“Yurdumuzun ufkunda artık barışın tatlı güneşi eksik olmayacaktır.”

Yüz yıl önce 2 Ekim 1922’de İzmir’den Ankara’ya dönen Mustafa Kemal’i Ankara sevgi seliyle karşıladı. Diplomatik ve siyasal savaşın yürütüleceği TBMM’ye gitti. İnsanlığa üzerinde güneş batmayan imparatorluğu yenilgiye uğratarak umut olan Büyük Taarruz ve sonuçlarını anlatacaktı. Yokluğunda, özellikle Kurtuluş Savaşı’na katılanların terfileri görüşmelerinde, her şey karşı çıkma tutumlarından vazgeçemeyenler; imalı ağır sözlerle Mustafa Kemal’i hedef alanlar pusudaydı. Cepheden ayrılmadığı için Bakanlar Kurulu’nu İzmir’e çağırın Mustafa Kemal’i “*Bilmem belki önemli görevi vardır...*” gibi imalı sözlerle

eleştirenlerin onu ve yaptıklarını anlamaya gözleri, kulakları, yürekleri, akılları, en çok da zamanları yoktu.

Mustafa Kemal’in yurtiçi ve dışında gördüğü ilgi arttıkça kimilerinde alkış yerini kıskançlığa bırakıyordu. Geçmiş ve geleceği unutmadan “anı yaşama” ustasıydı, Mustafa Kemal. Acımasız ve kindar değildi, uğradığı tuzak, sıkıntı, saldırı ve haksızlıkları bir kenara bıraktı.

Mehmet Akif Ersoy’un yazdığı ve “*Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmasın*” dediği şiiri; Türk sanat müziğinden, Mehter Marşı biçimine yöreden yöreye değişik şekilde seslendiriliyordu.

Osman Zeki Üngör'ün "İzmir'e giren atlıların ayak seslerinden" etkilenecek ileride İstiklal Marşı'na beste olacak eserini hazırladığı günlerdi.

16Eylül'de Lloyd George'un emriyle Sömürgeler Bakanını Churchill, Türkiye'ye karşı savaşmaları için bağlı ülkelere asker göndermeleri çağrısı yaptı. Onlar dünyayı savaşa boğmak Mustafa Kemal ise barışa kavuşturmak istiyordu. (...) Savaş alanlarında yürüttüğü savaş şimdi masa başında diplomatik alanda sürdürecektir kadro hazır. İsmet İnönü İstanbul'dan Mudanya'ya gelecek olan TBMM temsilcisi Hamid Hasancan gecikince merak etti. Diplomatik savaşın Başkomutanlığını yürüten Mustafa Kemal'den beklediği haberi aldı:

"Yarın orada olacak!"

"Yurtta ve dünyada barış" yolculuğunun ilk durağı, askeri zaferi taçlandırarak diplomatik savaşın ilki Mudanya oldu. Bağımsızlık, özgürlük, halk egemenliği, cumhuriyet, laiklik temel taşlarıyla yükselecek yeni ülkenin, Misakı Milli ile sınırlarını duyuran Türkiye'nin varlığı söz konusuydu.

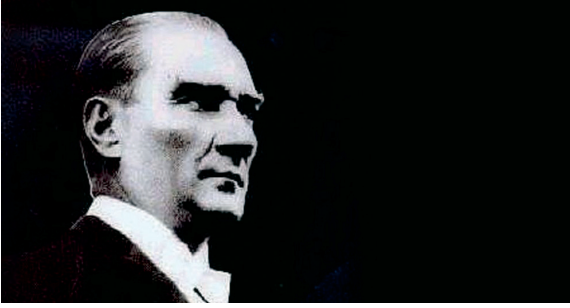
4 Ekim günü Ankara'da TBMM'de kürsüye çıktı, milletin vekillerine seslendi:

"Kalbimde derin bir hasret doğurmuş olan ayrılıktan sonra tekrar size kavuştuğumdan dolayı pek mesudum(...) Millet'in mukadderatını doğrudan doğruya üstlenerek

yeis yerine ümit, perişanlık yerine intizam, tereddüt yerine azim ve iman koyan ve yoklukta koskoca bir varlık çıkaran Meclis'imizin civanmert ve kahraman ordularının başında bir asker sadakat ve itaatıyla emirlerinizi yerine getirmiş olduğundan dolayı, bir insan kalbinin nadiren duyabileceği bir memnuniyet içindeyim(...) arkadaşlarımı, bütün dünyaya karşı temsil eyledikleri özgürlük ve bağımsızlık fikrinin zaferinden dolayı tebrik ediyorum. Tebrik etmek saadetini mazhar olduğum bu zafer kolayca izah edilemez. Bunu anlamak, bugün değil, belki yarın tarih sayfalarında enine boyuna incelendikten sonra mümkün olacaktır."

Barış için ne kadar çaba harcadığını dile getirdi Mustafa Kemal:

"Ordumuz düşman ordusunu mağlup etmek ve hezimete uğratmak için lazım gelen kuvvet ve kudreti kazanmış bulunuyordu. Fakat bütün milletimizin ve onun hakiki temsilcilerinden meydana gelen Meclis'imizin şiarı, kan dökmeden milli maksatlarımızın elde edilmesine yönelik olduğunu pek güzel anlıyordum; dolayısıyla askeri kuvvetlerimizi kullanmadan evvel kan dökmeye sebebiyet vermeksizin, meseleyi barışla halletmek için teşebbüs almak da ayrıca bir vazife idi. Bu vazifeyi yapmak için her türlü tedbirlere girişildi. Bütün siyasi teşebbüsler icra edildi(...) Fethi

“Zannettiler ki, ordumuz taarruz ve takip etmek değil, yerinden kıpırdamayacak bir halde bulunuyor. Zannettiler ki, Meclis’imiz ve hükümetimiz zayıftır ve ümitsizdir.”

Okyar’ ı Londra’ya kadar göndermiş idik(...) Lloyd George’un parlamento kürsüsünden verdiği nutuk gösteriyordu ki, bütün bu teşebbüslerimiz makus bir mahiyette görülmüştür. (...) Zannettiler ki, ordumuz zayıftır. Zannettiler ki, ordumuz taarruz ve takip etmek değil, yerinden kıpırdamayacak bir halde bulunuyor. Zannettiler ki, Meclis’imiz ve hükümetimiz zayıftır ve ümitsizdir. Şüpheler yok, bütün bu noktalarda en büyük hataya sapmış oluyorlardı, en derin gaflet içerisinde bulunuyorlardı(...) Dolayısıyla Fethi Okyar kafi kanaatini hükümete bir raporla bildirdi ve dedi ki, ‘Milli maksadımızın elde edilmesi, ancak askeri faaliyet ile mümkün olabilecektir, başka incelemeye, başka yoruma mahal yoktur.’ Artık anlamıştık ki, askeri hareket

bir zaruret haline geldi. (...)”

Yeryüzünde kan ve gözyaşını dindirmekten yanaydı Mustafa Kemal:

“Bu harp cephesini ertesi gününü gezdiğim zaman üzülmekten kendimi alamadım. Bir asker için ve herhangi bir asker için bu vaziyet üzüntü vericidir(...) burada bu vaziyete girenler asker değildir. Bunlar her halde caniler ve katiller-

dir(...) Bu düşman çekilirken, uğradığı her yeri yakmış, yıkmış ve aciz, müdafaasız ahaliyi, kadınları ve çocuklarımızı öldürmüş ve yakmıştır. Bu müthiş faciayı büyük bir lanet ve nefretle yâd etmek lazım gelir(...) Biz bu harekâtı, neticesini tamamen bilerek yaptık. Bütün bunlar belki bütün cihana hayret verecek mahiyettedir. Onun için ordumuzun kudretini anlamayan veya anlatmaktan aciz olanlar, bu muazzam eseri beklenmeyen bir tesadüf eseri gibi göstermek istiyorlar. Fakat hiçbir vakit öyle değildir. Harekat bütün teferruatına kadar tamamen düşünülmüş, tespit olunmuş, hazırlanmış, idare edilmiş ve neticelendirilmiştir.”

Emeğe saygılıydı Mustafa Kemal, “Taarruzumuzu, öteden beri pek derin ilme ve vukufa ve pek

derin tecrübelerin feyzine dayanarak hazırladığı plan dahilinde vuku bulduran” Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, Batı Cephesi Orduları Kumandanı İsmet İnönü ve Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp’e, Maliye Bakanı Hasan Fehmi Ataç’a ve diğerlerine kürsüden teşekkür etti.

Ordular Akdeniz’e vardığında Mustafa Kemal savaşın yerini siyaset alsın istedi. İngilizler onunla doğrudan temas geçmedi. Ankara’ya verilen notayı açıkladı Mustafa Kemal:

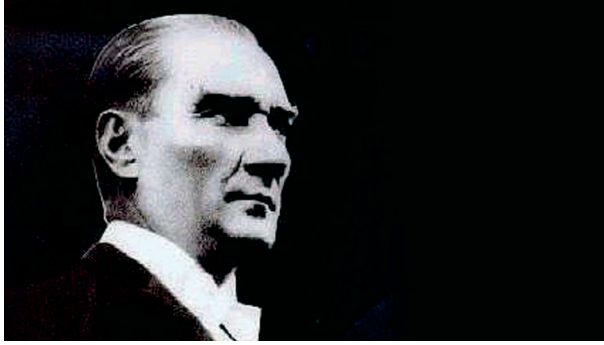
“Bu nota iki noktayı içermektedir: Biri, askeri hareketin durmasıyla alakalı. Yani sırf askeri harekate aittir. Diğeri barışa, konferansa aittir(...) askeri hareketin durmasına ait idi.

Halbuki biz milli sınırimıza kadar, memleket kısımlarımızı düşmandan temizlemek mecburiyetindeyiz. Fakat mutlaka buna harp ve darp ile de yapmaya heveskar değiliz. (...)

Elde edilen zaferin büyüklüğünü kibirlenmeden TBMM kürsüsünden anlattı:

“Bu Anadolu zaferi tarih

arasında, bir millet tarafından tamamen benimsenen bir fikrin ne kadar kudretli ve ne canlandırıcı bir kuvvet olduğunun en güzel misali olarak kalacaktır. Önümüze dikilen bütün engelleri birer birer yıkıp aştıktan sonra, bugün artık Misakı Milli’nin çizdiği sınırlar dahilinde mesut, müreffeh ve özgür yaşamak için her ne lazımsa bunların hepsini elde edeceğiz. Düşman elleriyle viran olmuş ve milletimiz tarafından her köşesini kurtarmak için

“Bu yiğitlik meydanlarında rahmeti rahmana kavuşan şehitlerimizin ruhlarına hep beraber Fatihalar ithaf edelim.”

seve seve can verilmiş ve çocuklarımızın kanı ile sulanmış olan yurdumuzun ufkunda artık barışın tatlı güneşi eksik olmayacaktır. (...) Bu yiğitlik meydanlarında rahmeti rahmana kavuşan şehitlerimizin ruhlarına hep beraber Fatihalar ithaf edelim. (Ayağa kalkılarak Fatihalar ithaf edildi) Arkadaşlar, en son

sözüm budur, yiğitlik meydanında ölenlerin analarına ve babalarına taziyeler değil, fakat tebriklerimizi gönderelim.”

4 Ekim günü gizli oturumda notaya verilecek yanıt askıya almak isteyenlere seslendi, Mustafa Kemal:

“Mudanya Konferansı ister olumlu, ister olumsuz neticelensin, biz bir an evvel barış masasının başına geçmeliyiz. Dolayısıyla neden dolayı çekiniyoruz?

Biz Mudanya Konferansı olumsuz çıkarılsa barış konferansına gitmekten çekinecek miyiz? O zaman bir taraftan askeri hareket devam eder, diğer taraftan da barış müzakereleri devam eder.

Onun için ertelenmesinde bir fayda yoktur(...) biz bu cevabı erteledikçe onlar o konferansı erteleyecekler(...) hakikaten her saniye, her dakika ve her türlü teşebbüsleriyle sonsuz entrikalar yapmakla meşguldürler ve bizi aldatmak için hiçbir an fikirlerini geri bırakmamışlardır. Bununla meşguldürler. (...) Bunları yazı üzerinde ortaya koymak suretiyle işi uzatmamız İngilizlerin menfaatindedir.” (...)

İsmet İnönü Mudanya'dan haber bekliyordu. Mustafa Kemal “olmazsa olmaz” koşulları yazdı. Genelkurmay'a ve Batı Cephesi'ne anlaşma sağlanamazsa “Çanak kale

ve İstanbul üzerine harekete geçiniz!”, “İzmir limanının tahkimatına önem veriniz!” emrini verdi. Bunu Mudanya'da duyan Fransız dostu Bouillon'ın telgrafına da yanıt verdi. Telgraflar gidip geliyordu. Azınlıklar kartı ileri sürüldü. Mustafa Kemal İsmet İnönü'ye yazdı:

“Gayrimüslimlere Müslümanların sahip olduğu özgürlük; medeni ve şahsi hukuk temin olunacak ve kanun nazarında eşit bulunacaklardır.”

“...her dakika ve her türlü teşebbüsleriyle sonsuz entrikalar yapmakla meşguldürler ve bizi aldatmak için hiçbir an fikirlerini geri bırakmamışlardır. Bununla meşguldürler.”

General Harington'dan İsmet İnönü'ye gelen mektuba verilen yanıtı yazdı, Mustafa Kemal:

“Mudanya Konferansı'nın bugüne kadar cereyanı esnasında taahhüt etmiş olduğumuz noktalara tamamen riayetkâr kaldık. Konferans lüzumsuz uzatılmakta olduğu halde dahi konferanstan barışçı ve uzlaşıcı bir netice alınacağı ümidiyle riayetkar kalınmaktadır. Ancak belirsiz bir zaman için ataletle mahkûm kalmayı mütteliklerin generallerinin de tasvip edeceklerini zannetmeyiz(...) Konferansın olumsuz neticeye doğru daha fazla devamından hasıl olacak sakıncaların ve

bütün medeniyet cihanı gözündeki büyük mesuliyetin müsebbipleri biz olmadığımız ve olmak istemediğimizi dünyanın takdir edeceğine şüphemiz yoktur.”

“Konferans ne oldu? Devletlilerinin aldığı haberleri ve görüp duyduklarını makine başında bekliyorum.”

TBMM de merak içindeydi. 9 Ekim 1922’de TBMM’de gizli oturumda konuştu, Gazi Mustafa Kemal:

“Ordu, vazifesini yapmış ve tamamlamıştır. Bundan sonra temini lazım gelen bütün neticeler, siyaseten, diplomatik yolla- hallolunacaktır.”

“Yunanlar ortadan çekilmiştir. Karşımıza İngiltere, Fransa, İtalya çıktı ve ‘durunuz, eğer daha ileriye hareket edecek olursanız, müttefik devletlere karşı harp ilan etmiş kabul erdireceksiniz’, dediler(...) Yani biz ne yaparsak yapalım, onlar her ne yaparlarsa yapsınlar barışçı ve

silahlı bir surette, İngilizler katiyen hileden, fesatlıktan ve suikasttan dönmüyorlar. (...) Mağdur ve mazlum bir halde İngilizlerle harp edelim. Bu vaziyet fiili bir hale gelince de, onu iyi neticeye ulaştıralım(...)

Misakı Milli’imiz malumdur. Bütün memleket ve milleti ve ordumuzu çıkmaz bir yola saptırmaktan da elbette sakınırız(...) ordumuz karşısında kuvvet olarak bulunan düşman ordusunu tamamen mağlup etmiştir. Dolayısıyla düşmanca hareket son bulmuştur. Bundan sonra

yapılacak işler siyasi vasıtalar ile elde edilecektir.(...) Yapılacak işler derhal barış konferansına dahil olmak ve orada diplomatik vasıtalarla Misakı Milli gayelerine ulaşmaktır(...)

Savaş ve barış arasında gidip geliyordu dünya. 10 Ekim günü telgraf makinesi başında haber

bekleyen İsmet İnönü’ye yazdı:

“Hükümetin görüşü elde etmekte olduğunuz neticeyi iyi karşılamaya yöneliktir. Saat beşe kadar kabul ettirebileceğiniz noktaları da bildirmenizi rica ederim. Meseleyi şimdi Meclis’te de söz konusu ederek onun da görüşü alınacaktır. Her

halde imza buyurduktan sonra kabul olunan projenin yürürlüğüne mani kalmayacaktır.”

TBMM gizli oturumda toplandı. Mustafa Kemal söz aldı:

“Şimdi saat üçtür. Bir saat zamanınız vardır. Burada saat dört olduğu vakitte Mudanya’da saat beştir. Beşe kadar emir vermek mecburiyetindeyiz(...) Mudanya Konferansı’nda elde edemeyeceğimiz sayısız meseleler vardır. Bunların hepsi için bir barış masası, konferansı vardır ve onun için de on gün sonra toplanalım deniyor. Bunların hepsi ancak orada hallolunacak meselelerdir. ‘Yalnız ne var? Askeri bir konferans mahiyetinde ordumuza kullanmadan lüzum görmeksizin, hakikaten koskoca bir kıtaya sahip çıkmış olacağız(...)

Ordu, vazifesini yapmış ve tamamlamıştır. Bundan sonra temini lazım gelen bütün neticeler, siyaseten,-diplomatik yolla- hallolunacaktır. Hükümet ve Meclisimiz bunu kabul etmez de askeri harekate karar verirse, ordu, askeri harekati yapar ve onun bütün icaplarını göğüsler(...)

İsmet İnönü’ye emir verdim ve emin olmalısınız ki, İsmet İnönü çok vesveseli bir adamdır. Bizden çok vesveselidir, çok vehimlidir. Bizim nazarı dikkatimizi çekmeyen noktaları o görmekte ve manalarını ima etmektedir(...) Yani azami gayretin sarf olunacağına şüphe etmeyelim(...) Ben arzu ediyorum ki, malumunuz Başkumandanlık

sıfatıyla -çünkü Başkumandan yüce Meclis’inizin manevi şahsiyetidir-ben geçici bir memurum, dolayısıyla beri arzu ederim ki, bu kararın uygun olduğunu yüce Meclis ifade etsin.”

“Kabul ve ifade ettik” sesleri yükseldi.

Hep barıştan yana olan Mustafa Kemal, saat 4.45’te İsmet İnönü’ye bildirdi:

“Teklif olunan proje üzerinde düzeltilmesi ve değiştirilmesi arzu edilen noktaların ve elde edilmesi lazım hususların teminine son gayret sarf olunduktan sonra kesintiye meydan vermeyiniz, mukaveleyi imza ediniz. İmzanız Meclis’in dahi oluru alınmış kuvvetine sahip olacaktır.”(...)

İtilaf güçlerinin çiğnediği 1918 Mondros Sözleşmesi’nin yerine geçen Mudanya Ateşkesi İstanbul Hükümeti’ne zorla imzalatılan 1920 Sèvres (sözde Barış) Antlaşması’nı da geçersiz kıldı.

Süngü ile sökü� attığı işgalcilerin geri kalanlarını tek bir kurşun atmadan yurttan kovan dalga, başta Atina’yı, Londra’yı ve İstanbul’u derinden sarstı. Kan ve gözyaşının sorumlusu İngiltere Başbakanı Lloyd George’u koltuğundan etti. İşgalciler Ankara’yı, TBMM’yi resmen tanıyarak öldürdükleri Osmanlı’nın, kukla İstanbul Hükümeti’nin defin belgesini imzaladılar.

Ufukta barış göründü... •

yasarozturkdbd@gmail.com

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı

Savaşsız
Zafer

Mudanya Mütarekesi

Mudanya
Mütarekesi
Müze evi

Kurtuluş Savaşımızın zaferini düşmanlarımıza kabul ettiren ve Trakya'yı savaşmadan geri almamızı sağlayan Mudanya Mütarekesi'nin 100. yılını kutluyoruz.

28

Mütarekeye Giden Yol

Büyük Taarruz (26 Ağustos 1922) ve Başkomutan Meydan Muharebesi (30 Ağustos) sonunda Yunan ordusunun büyük kısmı imha edilmiş, Başkomutanları Trikopis esir alınmış ve imhadan kurtulabilen

Yunan askerleri düzensiz bir şekilde büyük kısmı Afyon-İzmir; bir kısmı ise Eskişehir-Bursa istikametinde çekilmiştir. Ordularımız çekilen düşmanı takip etmiş, 9 Eylül'de İzmir, 10 Eylül'de Bursa kurtarılmıştır. Büyük Taarruz, Yunan ordusu ve müttefikleri üzerinde büyük bir şok ve korkuya neden olmuştur.

Boğazların Türk kontrolüne geçmesini istemeyen İtilaf Devletleri Boğazlar etrafında tek yanlı bir “tarafsız bölge” ilan etmişler Türk ordusunun buraya girmemesini istemişlerdir.

Ancak, henüz İstanbul işgal altındadır. Trakya'da Yunan işgali devam etmektedir. Çanakkale Boğazı İngilizlerin denetimindedir.

Kurtuluş Savaşımızın siyasi hedefini tanımlayan Misakı Milli'ye göre İstanbul ve Trakya'nın Türk egemenliğinde olması gerekmektedir. Ordularımızın görevi buraları da düşmandan kurtarmaktır.

Ancak Boğazların Türk kontrolüne geçmesini istemeyen İtilaf Devletleri Boğazlar etrafında tek

yanlı bir “tarafsız bölge” ilan etmişler Türk ordusunun buraya girmemesini istemişlerdir. Tarafsız bölge sorunu Mustafa Kemal'in kararlı tutumu ve ustaca diplomasisi ile silah kullanmadan çözülmüş, 1. ve 2. Ordular Boğazlar bölgesine yaklaşmışlardır.

Orduların Boğazlar bölgesine yaklaşması üzerine telaşa kapılan İtilaf Devletleri, 22 Eylül 1922 tarihli bir nota ile ateşkes görüşmelerine hazır olduklarını bildirmişlerdir. Ateşkes isteği yenilen taraftan gelmiştir.

22 Eylül tarihli notada İtilaf Devletleri Türkiye'nin Meriç Nehri'ne kadar Trakya'yı işgal etmek istemesini anlayışla karşıladıklarını ve konferansta bu bölgenin Türkiye'ye verilmesi için çalışacaklarını da bildirmişler, İzmit veya Mudanya'da Türk generalleri ile İtilaf generalleri arasında derhal bir toplantı yapılmasını önermişlerdi.

İtilaf Devletleri ayrıca 28 Eylül'de Fransız diplomat Franklin Bouillon'u Mustafa Kemal'e gönderdiler. Mustafa Kemal- Franklin Bouillon görüşmesi ateşkes için ön görüşme niteliğindeydi.

Bouillon Yunanların Trakya'yı boşaltmayı kabul ettiklerini bildirdi. Aynı gün General Harrington İstanbul'daki Yunan gemilerinin Boğaz'ı terk ettikleri haberini verdi. Mustafa Kemal Bouillon'a Yunanların Trakya'yı terk etmeleri koşulu ile bir ateşkes konferansına katılabileceğimizi bildirdi.

Mustafa Kemal 22 Eylül tarihli

Mustafa Kemal ve Franklin Boullion

notaya 29 Eylül'de verdiği cevapta askeri harekâtımızı durdurduğumuza; Franklin Boillion'un daha önce verdiği söze uygun olarak Trakya'nın Türkiye'ye teslim edilmesini; 3 Ekim'de Mudanya'da Türk ve İtilaf generaleri arasında görüşme-ye hazır olduğumuzu; Türkiye'yi Batı Cephesi Komutanı General İsmet İnönü'nün temsil edeceğini bildirdi.

Mütareke Görüşmeleri

Görüşmeler 3 Ekim'de Mudanya'da eski Rus konsolosluk binasında başladı. Türkiye'yi General İsmet İnönü, İngiltere'yi

General Harrington, Fransa'yı General Charpy, İtalya'yı General Mombelli, temsil ediyorlardı. General Harrington diğer İtilaf generallerini etkisi altına alıyor ve onlar adına da konuşuyordu.

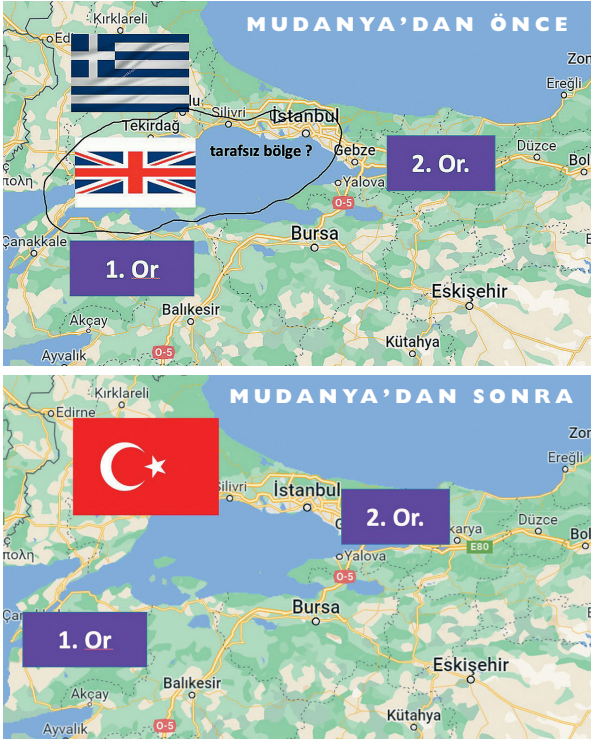
Kurtuluş Savaşımızın en uzun süreli ve en kanlı muharebelerini Yunan ordusu ile yapmamıza ve konferansın ana konusunun Yunan ordusunun Trakya'yı boşaltması olmasına rağmen Yunan generali Mazarakis görüşmelere katılmamış, Yunan gemisi ile Mudanya açıklarında bekliyordu.

Ateşkes görüşmelerine katılım dikkate alındığında cephede Yunanlarla çatışmamıza rağmen asıl düşmanlarımızın Yunan ordusunu üzerimize gönderen İtilaf Devletleri olduğu açıkça görülmektedir.

Konferansa kimin başkanlık

Mudanya tahta iskelesinde bekleyen işgalci devletlerin generalleri

edeceği sorunu gündeme gelmeden İnönü başlangıçta galip devlet temsilcisi ve ev sahibi olarak inisiyatif ele almış, fiilen başkanlık yapmıştır.

Görüşmeler başladığında ordularımız Boğazlara yaklaşmış fakat görüşme esnasında durmuşlardır. Askeri durumumuz İtilaf Devletleri üzerinde istediğimiz zaman baskı yapmaya elverişlidir.

Mudanya’da tartışılan asıl konuyu Trakya’nın tesliminin ne zaman ve nasıl olacağı idi. İtilaf Devletleri bölgenin Yunanlar tarafından önce kendilerine teslim edilmesini, barış antlaşmasından sonra

yığınak yapıyorlardı. Bu nedenlerle Misakı Milli sınırları içindeki Doğu Trakya’nın bir an önce kurtarılması gerekiyordu

İnönü görüşmeler hakkında Bursa’da bulunan Başkomutan’a düzenli raporlar sunmuş ve Başkomutan’dan aşağıdaki talimatı almıştır:

- Trakya’nın derhal Türkiye’ye teslimine başlanmalı, 30 gün içinde Trakya’da hiçbir İtilaf kuvveti kalmamalıdır.
- Yunan ordusunun götürdüğü Türk siviller derhal iade edilmelidir.
- Trakya’nın İtilaf yönetimine verilmesi uygun değildir.

Türk yönetimine bırakılmasını istiyorlardı. Biz ise Trakya’nın (Karaağaç dahil) derhal ve doğrudan bize teslimini ve buraya sokaçımız kuvvet hakkında hiçbir kısıtlama olmasında ısrarlıydık. Zira Ege’de hezimete uğrayan Yunan ordusu yenilginin acısını Trakya Türklerinden çıkartmak için Türklere mezalim yapıyordu. Ayrıca Yunan ordusunun toparlanabilen birlikleri Batı Trakya’da

Trakya'nın doğrudan Türkiye'ye mi yoksa önce İtilaf Devletlerine sonra Türkiye'ye mi bırakılacağı konusunda görüşmeler tıkanma noktasına geldi.

Şah-mat

Trakya'nın Türkiye'ye teslim şekli konusunda tıkanan görüşmeleri açmak için Başkomutan Mustafa Kemal önce Batı Cephesi Komutanı İnönü'den orduların ileri hareketini durdurma yetkisini kaldırmış ve 6 Ekim'de İnönü'ye görüşmelerdeki tıkanıklığı çözecek şu talimatı vermişti:

İsmet İnönü ve General Harrington.

“Trakya'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine iadesini kabul etmedikleri takdirde 6/7 Ekim'de İstanbul üzerine harekete geçiniz. Görüşmeler olumsuz sonuçlandığı takdirde İngiliz generaline Trakya'daki düşmanı takip için İstanbul ve Çanakkale üzerine hareket yapacak kitalarımızla İngiliz kitaları arasında çatışmaya

meydan vermemek için gereken emir ve talimat vermesini söyleyiniz.”

Başkomutan ordularla bir hamle yapıp *“Trakya'yı doğrudan bize teslim etmezlerse zorla alırız.”* diyordu. Bu adeta bir satranç oyuncusunun karşı tarafa şah-mat çekmesi idi.

Bu talimatları alan İnönü 1. ve 2. Orduların Kocaeli ve Çanakkale bölgesine hareket etmeleri emrini vermişti.

Bu durumdan telaşlanan İtilaf generalleri İnönü'ye *“Aman harekâtı durdurun.”* diyerek talepte bulunmuşlar İnönü ise harekâtı dur-

durma yetkisinin Başkomutan tarafından geri alındığını söyleyerek kararlı davranmayı sürdürmüştür.

İngiltere'ye talimat almak için giden General Harrington dönüşünde Türkiye'nin kararlı tutumunu görünce isteklerimizi kabul ettiğini; Trakya'yı bize teslim edeceklerini; İstanbul'un boşaltılmasının ise ba-

riş antlaşmasından sonra olacağını bildirmişti.

Mutabakata varılması üzerine Mudanya Ateşkes Antlaşması 11 Ekim 1922 saat 06:00'da imzalanmıştır.

Yunan General Mazarakis metni imzalamayı reddetmiş, Yunanistan metni kabul ettiğini üç gün sonra 14 Ekim'de İtilaf Devletleri'ne

İstanbul'daki temsilcileri vasıtası ile bildirmiş, antlaşma aynı gün saat 24:00'da yürürlüğe girmiştir.

Antlaşmanın İçeriği:

- Antlaşmanın yürürlüğe girmesi ile Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki muhasamat (düşmanlık) durdurulacak.

- Antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak Yunan kuvvetleri Meriç Nehri'nin batısına çekilecek.

- Trakya'nın Yunan kıtaları tarafından boşaltılması antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte başlayacak ve on beş gün içinde yapılacaktır.

- Yunan mülkiye memurları süratle tahliye olunacak, mülki idare Türk makamlarına teslim edilecektir.

- TBMM hükümeti bölgede asayiş sağlamaya üzere 8000 kişilik bir jandarma kuvveti kullanabilecektir.

Antlaşma Uygulanıyor:

Mudanya Ateşkes Antlaşması 14 Ekim saat 24:00'de yürürlüğe girmesi üzerine Yunan birlikleri ve mülki görevlileri Trakya'yı terk ettiler. Trakya'yı teslim alma görevi Refet Paşa'ya (Bele) verildi. Bu maksatla Batı Cephesi birliklerinden 400'er mevcutlu 16 piyade taburu ve 500'er mevcutlu iki süvari alayı ayrıldı bunlara jandarma işaretleri takıldı. Refet Bele 30 Ekim'den 15 Kasım'a kadar bu birliklerle Trakya'yı teslim aldı.

Mudanya Mütarekesi Kurtuluş Savaşımıza fiilen son veren bir anlaşmadır. Antlaşma ile Doğu Trakya'da Misakı Milli sınırlarımıza fiilen ulaşılmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme:

Mudanya Mütarekesi Kurtuluş Savaşımıza fiilen son veren bir anlaşmadır. Antlaşma ile Doğu Trakya'da Misakı Milli sınırlarımıza fiilen ulaşılmıştır. Bu sınırlar Lozan'da teyit edilecektir.

Mudanya Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile Kurtuluş Savaşımızla birlikte Birinci Dünya Savaşı da fiilen sona ermiştir.

Türkiye'nin müzarekede elde etmek istediği sonuç Trakya'nın Yunan ordusu tarafından boşaltılıp doğrudan TBMM yönetimine verilmesidir. İtilaf temsilcilerinin direnmesine rağmen bu sonuç elde edilmiştir.

Isteddiğimiz sonucu almada en önemli faktör Türk ordusunun caydırıcı gücünün usta bir diplomasi ile kullanılmasıdır. Büyük tarazda elde edilen kesin sonuç ve ordumuzun düşman üzerinde yarattığı büyük korku Mustafa Kemal ve İsmet İnönü'nün kararlı tutumları ve ustalıklı diplomasi ile birleşince sonuç alınmış, Trakya savaşından geri alınmıştır.

Mudanya, ordunun caydırıcı gücünün diplomaside etkili bir şekilde kullanılması konusunda çarpıcı bir örnektir.

Kararlılığımızı gören İtilaf Devletleri Trakya'daki Yunan ordusunun Anadolu Yunan ordusunun akıbetine uğramasından korkarak isteklerimizi kabul etmişlerdir.

4 yıl önce 30 Ekim 1918'de Mondros'ta, yenilmiş Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomatlarına istedikleri ağır koşulları kabul ettiren emperyalist devletler Mudanya'da savaşın galibi TBMM hükümetinin

kararlı ve yüksek özgüvenli diplomasi ile karşılaşmışlar ve boyun eğmişlerdir. Mudanya'nın Mondros'tan farkı yeni Türk devletinin Osmanlı'dan farkını açıkça göstermektedir.

Mudanya'da elde edilen diplomatik başarı ileride Lozan'da elimizi kuvvetlendiren bir faktör olmuştur.

İsmet İnönü, Mudanya'da iyi bir asker olduğu kadar yetkin bir diplomat olduğunu da göstermiştir. Mustafa Kemal İnönü'nün Mudanya'daki diplomatik tavrını dikkatle incelemiş ve daha sonra kendisini Dışişleri Bakanı ve Baş Delege olarak Lozan'a göndermiştir.

Alınacak Dersler:

1. Emperyalizm güçten anlar.
2. Ordunuz güçlü ve caydırıcı olursa ustaca bir diplomasi ile hedeflerinize savaşmadan da ulaşabilirsiniz. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

GELDİKLERİ GİBİ GİDERLER SÖZÜ BUGÜN SÖYLENDİ

Gazi Mustafa Kemal Paşa, Adana treninden inip Haydarpaşa nıhtımına ayak bastığında düşman gemilerinin İstanbul limanına girdiklerini görünce, **"Geldikleri gibi giderler"** demişti.

Kurtuluş Savaşı'nın zaferle bitmesinden sonra Refet (Bele) Bey komutasındaki bir Türk birliği İstanbul'a girdiyse de, işgali resmi olarak kaldıramadı. 18 Eylül 1923'te Batı Anadolu tamamen düşmanlardan temizlendi. Mudanya Ateşkes Antlaşması'yla İstanbul, Boğazlar Bölgesi ve Doğu Trakya kurtarıldı. İmzalanan Lozan Barış Antlaşması gereğince de düşman askerleri altı hafta sonra İstanbul'dan ayrılacaklardı. 4 Ekim 1923 günü düzenlenen bir törenle Türk bayrağını selamlayarak şehirden ayrıldılar.

1928
Yavuz-Havuz
Davası ve
Kumpas İddiaları

7

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Bahriye Vekaleti'nin Kuruluşu

Söylentiler ve Gerçekler-2

Birinci dönem (23.04.1920-15.04.1923) Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekillerin çoğu Mustafa Kemal önderliğinde "Müdafaa-i Hukuk" adıyla Birinci Grup'u oluştururken, muhalifler de Hüseyin Avni Bey (Ulaş) önderliğinde İkinci Grup'u oluşturuyordu. Gazi Mustafa Kemal, 1927'de CHP İkinci Büyük Kurultayı'nda oku-

duğu "Nutuk"ta (2. basım, 1934) bu muhalefetle ilgili olarak:

- "İkinci Grup'un zahiren öna-yak olanları: Salahattin, Hüseyin Avni Beyler görünüyordu. Birinci derecede faal ve müşevvik olanların ise, Rauf ve Kara Vasıf Beyler olduğu anlaşılıyordu." (c.2, s.145) "Muhalif Grup, bundan sonra taarruza geçti. Rauf Bey'i İcra Vekilleri

Heyeti Riyasetine geçirmeğe teşebbüs etti. Bunda muvaffak da oldu. (...) Rauf Bey, 12 Temmuz 1922 tarihinden 4 Ağustos 1923 tarihine kadar bu vazifede kaldı. (...) Efendiler, bir nokta, nazarı dikkatinizi celbetmiştir. Kara Vasıf Bey'le Rauf Bey, muhalefetin teşkilinde, takviye ve idaresinde, ilk günden, beraber, ve müdir bulunuyorlar. Fakat Rauf Bey, açıktan İkinci Grup'a geçmiyerek, bizim içimizde kalmak vaziyetini ihtiyar ediyor. Bu hal, üç sene devam etti. Rauf Bey, nihayet kendi tabiri veçhile 'zahiren beraber bulunmağa imkân kalmadığı zaman' ayrılığını ilan etmek mecburiyetinde bulundu." (c.2, s.166) diyordu.

Rauf Orbay (Beyaz Üniformalı) ve Kazım Orbay, I. Dünya Savaşı yıllarında.

Osmanlı Devleti'nde Bahriye Şurası Başkanlığı yapmış deniz subayı (Oramiral) Mehmet Muzaffer Paşa'nın oğlu olan Rauf Bey

(Orbay), 1899'da Deniz Harp Okulu'nu bitirmiş, 1909'da Hamidiye kruvazörü komutanlığına atanmış, 1912-13 Balkan Savaşları'nda Karadeniz ve Akdeniz'de yaptığı aynklar nedeniyle "Hamidiye Kahramanı" adıyla anılmış; I. Dünya Savaşı'nda Bahriye Erkanı Harbiye Reisliği'ne getirilmiş; savaş sonunda Ahmet İzzet Paşa hükümetinde Bahriye Nazırı olarak görev yapmış; Mondros Mütarekesi'ni imzalamış; daha sonra istifa edip Anadolu'ya geçerek Mustafa Kemal Paşa'nın yanında Milli Mücadele'ye katılmış ve TBMM'nin birinci döneminde Başbakanlığa dek yükselmişti.

Rauf Bey'in Başbakanlığı sırasında, Mustafa Kemal'in başını çektiği Müdafaa-i Hukuk grubundan istifa etmiş olan Kültahya milletvekili Yusuf Cemil Bey (Altay)¹ 8 Ocak 1923'te Bahriye Vekaleti kurulması için bir yasa tasarısı verdi. Layiha Encümeni'ne (Tasarı Komisyonu) gönderilen bu yasa

tasarısı TBMM'nde kabul edilerek Bahriye Vekaleti kurulmuş olsaydı, Bahriye Vekili kim olacaktı? Birinci dönem milletvekilleri arasında Bah-

Kütahya Milletvekili
Yusuf Cemil Bey (Altay)
(TBMM Albümü)

Kastamonu Milletvekili
Ali Rıza Bey (Direkoğlu)
(TBMM Albümü)

riye kökenli üç milletvekili vardı: Ali Şükrü Bey, Mehmet Recai Bey ve Rauf Bey. Bahriye Vekaleti için daha önce Osmanlı döneminde Bahriye Nazırlığı yapmış ve halkın "Hamidiye Kahramanı" olarak tanıdığı Rauf Bey'den daha güçlü bir aday yoktu. Mustafa Kemal'in muhaliflerinden bir milletvekilinin Bahriye Vekaleti kurulmasını öneren yasa tasarısı, besbelli ki aynı zamanda Rauf Bey'i Bahriye Vekili yapmaya yönelik bir girişimdi. Gelgelelim 15 Nisan 1923'te TBMM'nin birinci dönemi sona erecek, yapılan seçimde milletvekili olamayıp meclis dışında kalan Cemil (Altay) Bey'in yasa tasarısı, ikinci dönemde, meclisin 12.09.1923 günlü oturumunda bu kez Müdafaa-i Milliye Encümeni'ne (Milli Savunma Komisyonu) gönderilecekti.²

İkinci Dönem (11.08.1923-26.06.1927) milletvekilleri arasında 5 bahriyeli, denizci vardı: Rauf Bey, Ahmet Şinasi Bey (Erel), Ahmet

Hamdi Bey (Denizmen), Yusuf Ziya Bey (Özençi) ve Ali Rıza Bey (Direkoğlu).

Bahriye mektebi mezunu, Basra Torpidosu Süvariliği, Muaveneti Milliye Torpido Süvariliği, Berkisatvet Kruvazörü Komutanlığı, Londra Sefareti Deniz Ataşeliği, Turgut

Reis Zırhlısı Süvariliği, Bahriye Nezareti Zat İşleri Müdürü, Deniz Kurmay Başkanlığı, Deniz Müsteşarlığı, Merkez Sefine ve 1. Daire Başkanlığı, Londra Konferansı Deniz Müşavirliği, İstanbul Liman Başkanlığı, Kalyon Kaptanlığı yapan ve Rauf Bey'le geçmişe dayanan yakın ilişkileri bulunan Kastamonu milletvekili Ali Rıza Bey, Cumhuriyetin ilanından 4 gün önce **25 Ekim 1923** günlü oturumda Meclis'e Bahriye Vekaleti kurulması istemiyle 92 imzalı bir yasa tasarısı sunacaktı.³

Kurtuluş Savaşı boyunca Müdafaa-i Milliye Vekaleti'ne bağlı olan Bahriye İşleri'nin, bir Bahriye Vekaleti kurularak bağımsız yapıya kavuşturulmasını öneren bu tasarı, incelenmek üzere Milli Savunma Komisyonu ile Muvazaneyi Maliye Encümeni'ne (Mali Denge Komisyonu) gönderilecekti.

Ali Rıza Bey'in "**bağımsız**

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurucuları:
Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Refet Bele.
(Resimli Gazete, 15 Kasım 1924)

"Bahriye Vekaleti" yasa tasarısını sunduğu 25 Ekim 1923'te Genelkurmay Bakanlığı (Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekaleti) donanmayı ülke gereksinimlerini karşılayacak düzeye erdirmeye üzere bir "Bahriye Programı" hazırlamaktaydı.⁴ Bu süreçte Genelkurmay Bakanı Mareşal Fevzi Çakmak, 28.11.1923 günlü yazısında deniz uçakları alımının da hazırlanan Bahriye Programına eklenmesini hükümet'e önermiş ve Bakanlar Kurulu, 29.11.1923 günlü toplantısında Bahriye Uçakları alınmasına karar vermişti.⁵ Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal (Atatürk), Başba-

kan İsmet Paşa (İnönü), Genelkurmay Bakanı Mareşal Fevzi (Çakmak) ve Milli Savunma Bakanı Kazım Paşa'nın (Özalp) hazırladıkları "Bahriye Siyaseti Programı", 25.03.1924 günü TBMM gizli oturumunda Bahriye Bütçesi görüşülürken Milli Savunma Bakanı Kazım Paşa tarafından açıklanacaktı. Bu gizli oturumda söz alan Ali Rıza Bey de Kazım Paşa'nın açıkladığı "Bahriye Programı"nın 5 ay önce (yani kendisinin "bağımsız Bahriye Vekaleti" önergesini Meclis'e verdiği Ekim 1923'te) kendisinden de görüş alınarak hazırlandığını belirtecekti.⁶ Meclis, 25.03.1924 günlü oturumunda o tarihte Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı bulunan Bahriye İşleri için Bahriye Bütçesi'ne 2 milyonu Yavuz'un onarımı için olmak üzere 6.768.400 lira ayrılmasını kabul etti.⁷

Bundan iki hafta kadar sonra Milli Savunma Komisyonu, Ali Rıza Bey'in "**Bağımsız Bahriye Vekaleti**" yasa tasarısıyla ilgili olarak Meclis'e sunduğu **12 Nisan 1924** tarihli raporunda "**bağımsız bir bahriye vekaleti kurulmasına gerek yoktur**" demiş ve önerge sahibi Ali Rıza Bey, bu raporu "encümenin görüşüne muhalifim" notu düşerek imzalamıştı.

Ali Rıza Bey'in bir yılı aşkın bir süre Meclis gündemine alınmayan "**bağımsız Bahriye Vekaleti**" yasa tasarısı, ancak Rauf Bey ve

Kazım Karabekir Paşa önderliğinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulduğu **17.11.1924** tarihinden sonradır ki, ilkin 14 Aralık 1924'te Cumhuriyet Halk Fırkası Grup Toplantısı'nda görüşülecek ve tasarıda imzası bulunan Hamdullah Suphi Bey (Tanrıöver) bu toplantıda yaptığı konuşmada bu tasarının kabul edilmesini isteyecekti. Ali Rıza Bey'in 92 imzalı "**bağımsız Bahriye Vekaleti**" tasarısı, Milli Savunma Komisyonu'nun "**bağımsız Bahriye Vekaleti kurulmasına gerek yoktur**" görüşüne dayanılarak reddedilecek olursa, tasarıya imza koymuş bulunan 92 milletvekili Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan ayrılıp Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na geçebilirdi. Cumhuriyet Halk Fırkası yönetimi, böyle bir ortamda "**bağımsız Bahriye Vekaleti kurulmasına gerek yoktur**" görüşünü terk edecek ve Bahriye Vekaleti kurulmasına -**Bahriye Kurmay Başkanlığı'nın Genelkurmay'a bağlı olması koşullu**- evet, diyecekti. Nitekim konunun tartışıldığı 14.12.1924 günlü Cumhuriyet Halk Fırkası Grup Toplantısı'ndan hemen

4 gün sonra, yeni bir Milli Savunma Komisyonu kurulacak, bu yeni komisyon, önceki komisyonun 12.04.1924 tarihli raporunda belirttiği "**bağımsız Bahriye Vekaleti kurulmasına gerek yoktur**" görüşü yerine, 18.12.1924'te yeni bir rapor düzenleyerek, Ali Rıza Bey'in "Bahriye Vekaleti Teşkiline Dair Kanun" önergesinin 2. maddesini: "**Bahriye Erkânı Harbiyesi, Bahriye Erkânı Harbiye Reisinin tahtı emrinde olarak re'sen Erkânı Harbiye Umumiye Riyasetine raptedilmiştir.**"

II. YASAMA DÖNEMİ / 1923 - 1927

TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI ÜYELERİ LİSTESİ

TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI			
17.11.1924 – 05.06.1925			
MİLLETVEKİLİ ADI SOYADI	İLİ	DURUM	
Kazım Karabekir Paşa (Kazım Karabekir KARABEKİR)	İSTANBUL	Kurucu Üye	
Refet Paşa (İbrahim Refet BELE)	İSTANBUL		
İsmail Canbulat Bey	İSTANBUL	Kurucu Üye	
Hüseyin Rauf Paşa (ORBAY)	İSTANBUL	Kurucu Üye	
Necatî Bey (KURTULUŞ)	BURSA	Kurucu Üye	
Osman Nuri Bey (ÖZPAY)	BURSA		
Cafer Tayyar Paşa (EĞİLMEZ)	EDİRNE		
Sabit Bey (SAGIROĞLU)	ERZİNCAN		
Halit Bey (AKMANSU)	KASTAMONU		
Besim Bey (Ahmet Besim ÖZEK)	MERSİN		
Halis Turgut Bey (Memet Halis TARIKAHYA)	SİVAS	Kurucu Üye	
Bekir Sami Bey (Bekir KLUNDUK)	TOKAT		
Dr. Adnan Bey (Abdülhak Adnan ADIVAR)	İSTANBUL	Kurucu Üye	
Ali Fuat Paşa (CEBESOY)	ANKARA	Kurucu Üye	
Feridun Filkrî Bey (DOŞUNSEL)	DERİSİM		
İhsan Hamit Bey (TİGREL)	ERGANI		
Halet Bey (SAGIROĞLU)	ERZURUM		
Münir Hüsnü Bey (GOLE)	ERZURUM		
Rüştü Paşa (SOYDAN)	ERZURUM		
Halil Bey (ŞİK)	ERTUGRUL		
Arif Bey	ESKİŞEHİR		
Zeki Bey (KADIRBEYOĞLU)	GÖMÜŞHANE		
Kâmil Bey (MİRAS)	KARAHİSAR-İ SAHİP		
Hulusî Bey (Abdullah Hulusî ZARPLI)	KARESİ		
Ahmet Şükrü Bey	KOCAELİ	Kurucu Üye	
Abidin Bey	SARUHAN		
Faik Bey (Ahmet Faik GÜNDAY)	ORDU	Kurucu Üye	
Ahmet Muhtar Bey (ÇİLLİ)	TRABZON	Kurucu Üye	
Rahmi Bey (Mehmet Rahmi EYİBOĞLU)	TRABZON		
Zeki Bey (Ahmet Zeki KARAKİMSELİLER)	KAYSERİ (Parti listesinden bağımsız seçilmiştir)		

Görsel 8 - Terakkiperver Cumhuriyet Partisi Üyeleri.

(Bahriye Kurmaylığı, Bahriye Kurmay Başkanlığı'nın emri altında olarak kendiliğinden Genelkurmay Başkanlığı'na bağlanmıştır) biçiminde değiştirerek Meclis'e sunacaktı.

22.12.1924 günlü Meclis toplantısında Rauf Bey'in başını çektiği Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası üyesi milletvekilleri, Ali Rıza Bey ve arkadaşlarının 25.10.1923 tarihli 92 imzalı "**bağımsız Bahriye Vekaleti**" tasarısını savunurken; Mustafa Kemal'in başını çektiği Cumhuriyet Halk Fırkası üyesi milletvekilleri, 18.12.1924 tarihli son Milli Savunma Komisyonu raporuyla Meclis'e sunulan "**Kurmay Başkanlığı Genelkurmay'a bağlı Bahriye Vekaleti**" tasarısını savunuyordu; ve tasarının bu biçiminde, Rauf Orbay'a cumhuriyet ilanıyla ilgili takındığı olumsuz tutum nedeniyle çok ağır suçlamalar yöneltmiş olmasıyla tanınan CHP'li milletvekili İhsan Bey'in de (Eryavuz) imzası vardı.

Tasarının 2. maddesinde yapılan bu değişiklikle, Meclis'in tartışacağı sorun "**Bahriye Vekaleti kurulsun mu, kurulmasın mı?**" olmaktan çıkmış; "**kurulacak olan Bahriye Vekaleti'nin Kurmay Başkanlığı Genelkurmay Başkanlığı'ndan bağımsız, başına buyruk mu ol-**

sun; yoksa Genelkurmay'a bağlı mı olsun?" biçimini almıştı.

22.12.1924 tarihli oturumdan bir hafta sonra, Meclis'in 29.12.1924 günlü oturumunda yapılan oylamaya 162 milletvekili katılacak, bunlardan 137'si "**Kurmay Başkanlığı Genelkurmay'a bağlı Bahriye Vekaleti**" kurulmasına evet derken, 24 milletvekili hayır diyecek ve 1 milletvekili çekimser kalacaktı.

Ali Rıza Bey'in 25.10.1923 tarihli "**bağımsız Bahriye Vekaleti**" yasa tasarısına imza koyan 92 milletvekilinden 45'i, 29.12.1924 günlü oylamada eski görüşünü değiştirerek "**Kurmay Başkanlığı Genelkurmay'a bağlı Bahriye Vekaleti**" tasarısına evet derken, 92 imzacıdan geriye kalan ve aralarında Hamdul-

lah Suphi Bey'in de (Tanrıöver) bulunduğu 40 milletvekili ise oylamaya katılmamıştı.

"**Genelkurmay'a bağımlı Bahriye Vekaleti**" tasarısına hayır diyen 24 milletvekilinden 17'si başını Rauf Bey ve Kazım Karabekir Paşa'nın çektiği, Mustafa Kemal'e ve Cumhuriyet Halk Fırkası'na muhalif Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası üyesi millet-

vekilleri idi.

Bu durum, Ali Rıza Bey'in "**bağımsız Bahriye Vekaleti**" tasarısının

Cebelibereket Milletvekili
Topçu Binbaşı
İhsan Bey (Eryavuz)

Ebubekir Hâzım B.	Mehmed Sabri B.	Mahmud B.	Yusuf Ziya B.
ANTALYA	EDİRNE	Reddedenler	KARAHİSARI SAHİP
Murad B.	Cafer Tayyar Paşa	Rüşti Paşa	Kâmil Ef.
BURSA	ERGANI	Ziyaeddin Ef.	KAREŞİ
Necati B.	İhsan B.	ESKİŞEHİR	Haydar Adil B.
Osman Nuri B.	ERZİNCAN	Arif B.	KASTAMONU
DERSİM	Sabit B.	GÜMÜŞANE	Ali Rıza B.
Feridun Fikri B.	ERZURUM	Zeki B.	Halid B.
DIYARBEKİR	Câzım Ef.	İSTANBUL	ORDU
Şeref B.	Hâlet B.	Hüseyin Rauf B.	Faik B.
	Raif Ef.	İsmail Canbulat B.	TRABZON
		Kâzım Karabekir Paşa	Ahmed Muhtar B.
		Müstenkif	
		CANIK	
		Cavit Paşa	

Bahriye Vekaleti oylamasında hayır oyu kullanan milletvekilleri.

Rauf Bey gibi Mustafa Kemal'e muhalif Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası üyesi milletvekillerince benimsenip desteklendiğini ortaya koyuyordu: **Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Paşa'dan, Başbakanlıktan, Milli Savunma Bakanlığı'ndan ve dolayısıyla Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'den bağımsız bir Bahriye Vekaleti kurulmasına çalışan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, eski Osmanlı Bahriye Nazırlarından Rauf Bey'in Ankara Hükümeti'nde Bahriye Vekili olmasını ve donanmanın başına geçmesini amaçlamamış olabilir mi? Daha bir kaç ay öncesine dek Hamidiye Krüzörü'nde 'Hamidiye Kahramanı' Rauf Bey'in fotoğrafının asılı bulunduğunu⁸ bilen Gazi Mustafa Kemal'in, Bahriyeli deniz subayı Rauf Bey'in başını çektiği Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nca benimsenen "bağımsız Bahriye Vekaleti" tasarısının karşısına, "Genelkurmay'a bağlı Bahriye Vekaleti" tasarısıyla dikilip, Meclis'te 5 denizci milletvekili varken, 'denizci' Rauf Bey'in en**

şiddetli karşıtı olmakla sivrilen bir 'karacı'yı, emekli Topçu Binbaşı İhsan Bey'i (Eryavuz) Bahriye Vekili olarak ataması; muhalefetin Bahriye'ye, Donanma'ya ilgisine yönelik her türlü olasılığı düşündüğünü ve olası olumsuzlukları Bahriye Vekaleti'ni Genelkurmay'a bağlı kılarak önlediğini düşündürmesi bakımından anlamlıdır. • (Sürecek)

cengezozakincibd@gmail.com

- 1- Türk Parlamento Tarihi, I. Dönem, c.3, s. 707. ayrıca Bkz: Ahmet Demirel, "Birinci Meclis'te Muhalefet: İkinci Grup", İletişim y., 1993.
- 2- 12.09.1923 günlü TBMM Tutanağı.
- 3- 22.12.1924 günlü TBMM Tutanağı.
- 4- TBMM Gizli Celse Zabıtı, 25.03.1924, s.400: "Beş ay mukaddem Gazi Paşa Hazretleri'nin riyaseti tahtında, Paşa (Kazım Özalp) hazretleri, bendeniz, Hamdi Bey ve İsmet Paşa Hazretleri bulunduğu halde bu bahriyenin takviyesini müzakere ettik."
- 5- C.Özakıncı, "Mareşal Fevzi Çakmak'ın Kuvayı Havaiye Programı ve Bahriye Tayyareleri", "Bütün Dünya, Temmuz 2022, s.14.
- 6- TBMM Gizli Celse Zabıtı, 25.03.1924, s.400:
- 7- C.Özakıncı, "Mareşal Fevzi Çakmak'ın Bahriye Siyaseti Programı", Bütün Dünya, Haziran 2022, s.13.
- 8- Raşit Metel, "Atatürk ve Donanma", T.C. Deniz Basımevi, 1966, s.52.

Hâkimiyeti Milliye

İmla Birliği

Türk Harfleri'nden sonra beklenen yararlardan biri de imla (Yazım Kuralı) anarşisinin ortadan kalkmasıydı.

Şimdi gazetelerde, hiçbir kuralın düzeltmeyeceği, şahsi ve yerel söyleyişlere özgü değişikliklere rastlıyoruz:

Hörmetle hürmet, gükremekle kükremek, ıslahla islah gibi...

Bunların hangisine doğru, hangisine yanlış diyeceği konusunda tereddüt eden bir kalabalık var.

Oysa yeni harflerin yapısı, her kelimenin, bir sayı gibi, şekil ve niteliğini belirlemeye uygundur.

O halde bu imla anarşisinin bir an önce önüne geçmek gerekmez mi?

Özel işlemler için uygun bir kural konulmaması, hâlâ eski karışıklığı devam ettiriyor.

Bir yabancı adının dört gazetede dört şekilde yazıldığına hemen her gün rastlıyoruz.

Bu konu hakkında kesin bir

karar verebilmek için, bir deneyim dönemi geçirmek gerekliyse, bir ses yeterliydi.

“Yabancı isimler söylendiği gibi yazılacak! Yahut bu isimler, aslında imlayı muhafaza edecek...” demek için nasıl bir uygun zaman bekleniyor?

Geçenlerde Bursa'dan gelen bir gazetenin başlığı, “Yeşilyurd” tu.

Bu başlık halen devam ediyor.

Yurt kelimesini, Yurd şeklinde yazmak, bir gazetenin bütün yazarlarını utandıracak bir ilgisizlik ve bunun farkına varamayan, yanlışlığı gazeteye bildirmeyen bütün okurlar için üzücü bir kayıtsızlıktır.

İmla Birliği'ni tamamen yerleştirecek son kararları sabırsızlıkla bekliyoruz.

Yeni okul kitaplarında bile görülen bu değişik yazılmış kelimelere, kesin şeklini verme zamanı gelmiştir.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

29 Kasım 1929

Yeni harflerin yapısı, her kelimenin, bir sayı gibi, şekil ve niteliğini belirlemeye uygundur.

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

44

Yahya Kaptan'ın Haince Katlini Örtbas Edemezsiniz!

Efendiler!

Telgrafın ikinci maddesindeki, adı geçenin hiç kimseyi dinlememesinin, öldürülmesine neden olarak gösterilmesi asla doğru olamaz!

Şehit Yahya Kaptan, beni dinliyor, benden emir ve talimat alıyordu. Verdiğim talimatlara göre iş yapıyordu.

Yahya Kaptan

Başka bir yere, ya da kişiye bağlı olduğu, onlardan talimat alması gerektiği konusunda kendisine emir vermemiştim.

Bu yüzden, İstanbul'dan, her önüne gelenden yani Dâhiliye Nazırı ve Jandarma Komutanı hain Kemal Paşa gibileri tarafından verilen talimatları özellikle dinlememesi aslında

bizim istediğimiz bir husustu...

Bununla birlikte; Kuvay-ı Milliye adına aykırı hareket ve davranışlarda bulunan ve haydutluk yapanın da Yahya Kaptan olmayıp, aksine Küçük Arslan çetesi gibi sinesice, haince özel amaçlarla kullanmak için kuruldukları belgelerle anlaşılması bulunan çeteler olduğu ve Yahya Kaptan'ın bunların haydutluklarını önlemeye çalıştığı da, yapılan soruşturmaların sonucunda belgelerle kanıtlanmıştır.

Efendiler!

Yahya Kaptan olayı konusunda, birçok kişi ve görevlinin bir kısım amaçsız ve boş çabalar içinde olduklarını ve özellikle hiçbir şey yapmadan, sadece yapıyormuş gibi görünerek, telaşla oraya-buraya koşuşturduklarını biliyorum.

Yahya Kaptan'ın, (...)Kuvay-ı Milliye'ye ve dolayısıyla Anadolu Ulusal Hareketi'ne karşı olan kişileri korkuttuğu için, ortadan kaldırılmasının kararlaştırıldığı kuşku götürmez bir gerçektir.

Bunların tamamı gereksiz hareketlerdir...

Çünkü güneşi balçıkla sıvayamaz ve gerçeklerin üzerini sonsuza değin örtemezsiniz!

Gebze Müdafaa-i Hukuk Kurulu Başkanı ile Gebze Kaymakamı

Fevzi Bey'in birlikte imzaladıkları ve üzücü olayın meydana gelişinden önce yazdırıp makine başında yaptıkları başvuruyu da bildirmeden geçemeyeceğim:

“Gebze Kuvay-ı Milliye Komutanı Yahya Bey'in -bazı adamların suçlamaları üzerine- en sonunda sulu gecesi İstanbul'dan üst rütbeli subaylar komutasında gelen iki bin kişilik kadar bir kuvvetle Tavşancıl'da etrafının sarıldığı ve şu sırada kuşatılmış durumda bulunduğu, şimdi halktan aldığım bilgilerden anlaşılmiştir.

Böyle, vatani için çalışan bir yurtsever kişiye karşı yapılan bu işlemin pek haksız olduğu yüce komutanlığınızca da bilinmektedir.

Adı geçenin kurtarılması için ne gibi bir işlem yapılacağına emir buyurulmasını makine başında bekliyoruz Efendim.

Kaymakam Fevzi ve Müdafaa-i Hukuk Kurulu Başkanı Hacı Ali.”

O günlerde, İzmit ve civarında, Kuvay-ı Milliye örgüt işleriyle ilgilenmesi amacıyla görevlendirilmiş olan milletvekili Sırrı Bey'in de ciddi çalışmaları olmuştur.

Sırrı Bey konu hakkındaki çalışmalarını bir rapor haline getirmiş ve bize göndermiştir. Şimdi, Sırrı Bey'in bildirdiklerini, olduğu gibi sunmama izninizi rica ederim:

“İzmit, 11 Ocak 1920,

Yirminci Kolordu
Komutanlığına,
Mustafa Kemal Paşa
Hazretleri'ne,

1) Dört gün önce yazış-
ması yapılmış olan Yahya
Kaptan sorunu, sonun-
da, haber almış olacağı-
nız üzere, şehit edilmesiyle
sonuçlandı.

2) Yahya Kaptan'ın, İs-
tanbul'un kapısı sayılan bir
yerde, örgütlü bir şekilde
bulunması, Kuvay-ı Milli-
ye'ye ve dolayısıyla Ana-
dolu Ulusal Hareketi'ne
karşı olan kişileri korkuttu-
ğu için, adı geçenin ortadan
kaldırılmasının kararlaştırı-
ldığı kuşku götürmez bir
gerçektir.

3) Yahya Kaptan ad-
lı yurtsever kardeşimizin
planlı bir hareket sonucun-
da katledilmesi işinin bu amaçla ka-
rarlaştırılmış ve gerçekleştirilmiş
olması, olayı yasal nitelikten çı-
kartmakta ve Heyet-i Temsiliye'ce
üzerinde düşünülmesini gerekli
kılmaktadır.

4) İzmit sancağı, haydutlar yü-
zünden tedirgin iken, hiçbir şekilde
yerinden kımıldamayan ve buyru-
ğu altındaki birliklere bu konuda
önlem alıcı herhangi bir emir ver-
meyen, ayrıca her gün yanındaki
cezaevinden on beş yirmi kişinin
birden kaçmasını olağan işlerden
sayan Alay Komutanı Hikmet Bey,
Yahya Kaptan'a karşı düzenlenen
operasyonu önemli sayarak, emrine

Yahya Kaptan'ın haince
katledilmesi, İstanbul
Hükümeti'nin, Kuvay-ı
Milliye'ye karşı bundan sonra
takınacağı saldırgan tutumun
kanıtı sayılabilir.

aldığı jandarma kuvveti ile kendisi
de gitmiş ve sonunda Kuvay-ı Mil-
liye'ye önemli bir vuruşla amacına
ulaşmıştır.

(Milletvekili Sırrı)

Birinci Tümen Komutanı Veki-
li Fevzi.”

“Yirminci Kolordu
Komutanlığı'na

1) Gebze'de kurulmuş olan Ku-
vay-ı Milliye'nin, son yaşananlar
sonucunda öndersiz ve başsız ol-
ması, bundan böyle, oraların korku
içinde kalmasına yol açacaktır.

2) Bura halkınca bütün Ku-
vay-ı Milliye'nin dayanağı olarak

bilinen Yahya Kaptan'ın böylece öldürülmesi kamuoyunu gerçekten karıştırmıştır.

3) Yahya Kaptan'ın haince katledilmesi, İstanbul Hükümeti'nin, Kuvay-ı Milliye'ye karşı bundan sonra takınacağı saldırgan tutumun kanıtı sayılabilir.

4) Bu davranış üzerine, yabancılar da, hiç kuşku yok, Kuvay-ı Milliye'nin hükümet gözünde bir değeri olmadığı ve yok edilebileceği kanısına varacaklardır. Bu bakımdan gerekli önlemler alınmalıdır.

(Milletvekili Sırrı)

Birinci Tümen Komutanı Vekili Fevzi.”

“Yirminci Kolordu Komutanlığı'na,

1) Durum karışıklıktan kurtarılmaz ve Gebze kuvvetlerinin hemen güvenilir bir kişiye verilmesi yoluna gidilmezse, Üsküdar sancağı ile birlikte bütün İzmit sancağında bir tek kişinin bile Kuvay-ı Milliye'yi tutamayacağı kesin olarak bilinmelidir.

2) Jandarma Alay Komutanı Hikmet Bey'in, bir dakika bile beklenmeden görevinden alınması gereklidir.

3) İzmit sancağında Kuvayı Milliye'nin varlık gösterebilmesi, ordu hizmetinde bulunan Yarbay Fevzi Bey'in, Jandarma komutanı olmasına bağlıdır. Başka çıkar yol yoktur. Bunu önemle bilginize sunuyorum (Milletvekili Sırrı)

Birinci Tümen Komutanı Vekili Fevzi.”

“Yirminci Kolordu

Komutanlığı'na,

1) Kuvay-ı Milliye'nin Anadolu tarafından hor görüldüğü ve dışlandığı yolunda kasıtlı olarak çıkarılan söylentiler, son acı olay üzerine muhalifleri daha çok yüreklendirdiğinden, eski gücün ve canlılığın yitmediğini gösterecek acilen eylemli bir önlem alınması gereklidir.

2) Ali Fuat Paşa Hazretleri'nin buraya buyurmalarını gerekli görmekteyim.

3) İzmit sancağına önem verilmesini ve bunu gösterecek, hissettirecek acil eylemli önlemler alınması gerektiğini bir daha bildirmeye zorunluk duyuyorum.

(Milletvekili Sırrı)

Birinci Tümen Komutanı Vekili Fevzi.”

O günlerde İstanbul'da Bulunan Rauf Bey de şu mektubu gönderdi:

“İstanbul, 19 Şubat 1920,

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

Yahya Kaptan'ın teslim olduktan sonra öldürüldüğü, buraca da anlaşmıştır.

Muhafızlığa başvurulmuş, otopsi de yapılmıştır.

Yasalar gereğince kovuşturma yapmayı hükümet eline almıştır efendim.

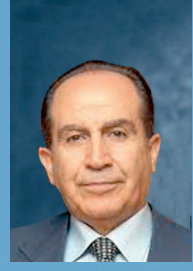
Saygılarımızı sunarız.

Hüseyin Rauf (Orbay).” •

cengizonalbd@gmail.com

*Gelecek Ay: Yahya Kaptan'a Karşı
Vidani Görevim!*

Bilmek Gerek
Av. Erdem Akyüz

Atatürk ve Atatürk'ün Süvarileri

Avrupa merkezli küresel
bir çatışma olan
1. Dünya Savaşı

28 Temmuz 1914 tarihinde başlamış ve 11 Kasım 1918 tarihinde sona ermiştir. Zamanın büyük güçlerinin “İtilaf” ve İttifak” adı ile iki kutba ayrılarak çarpıştıkları savaşta, asker ve sivillerden yaklaşık olarak 17 milyon kişi hayatını kaybetmiş, yaklaşık olarak 21 milyon kişi de yaralanmıştır. Ancak bazı devletler ve yöneticileri hırslarını tatmin edemedikleri için, ikinci bir savaşın hazırlıklarını devam ettirmişler, ulusal ve uluslararası alanda kendilerine itibar ve güç sağlamak için bir takım çalışmalar yapmaktan da geri kalmamışlardır. »

Sporu ve sportif yarışmaları da bu amaç için kullanmışlardır.

Alman Nazi Partisi lideri Adolf Hitler 1936 yılında düzenlenen Yaz Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yaparak, Alman Nazi ırkının üstünlüğünü kanıtlamak için, sporu bir rol olarak kullanmıştır.

Aynı role soyunan bir diğer kişi de İtalyan Lider Mussolini'dir. İtalyan politikacı, gazeteci ve Ulusal Faşist Partisi'nin lideri olan, tam adı ile Benito Amilcare Andrea Mussolini, daha sonra "Duçe = Lider, Başkan, Reis" olarak adlandırılmıştır.

Önceleri liberallerin de desteğini alan Mussolini, kısa süre sonra ülkesini bir polis devleti haline getirmiş ve diktatörlüğünü resmen ilan etmiştir. 2. Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sırasında İtalyan siyasetinde önemli rol oynamıştır. Oynadığı bu rolü kuvvetlendirmek, Avrupa ve dünya kamuoyunun sevgisini kazanmak ve gücünü kanıtlamak için, kendi adını taşıyan "Mussolini Uluslararası Yarışması Altın Kupası" adını taşıyan uluslararası bir binicilik yarışması düzenlemiştir. Mussolini Kupası,

Benito Mussolini

dünyada büyük ilgi görmüştür.

Yarışmanın iki ana katılımcısı İtalya ve Almanya'dır. Alman ekibinde 1936 Berlin Olimpiyatları'nda altın madalya alan ve Hitler'in göz bebeği konumundaki Yüzbaşı Hasse de bulunmaktadır. İrlanda ve Romanya ekipleri de birincilikte iddialı katılımcılar arasında

yer almaktadır. Türk ekibine ise pek şans verilmemektedir.

Yarışma, 2 Mayıs 1938 günü, İtalyan faşist diktatörü Duce Benito Mussolini'nin de şeref tribününde bulunduğu Roma-Siena Stadyumu'nda 50 bin seyirciyi aşan mahşeri bir kalabalık karşısında başlar.

İtalyan spiker:
“Atatürk'ün dört atlısı Roma'yi fethetti.” Mussolini Kupası'nı Atatürk'ün Süvarileri kazanmıştır.

Yeri göğü inleyen coşkulu tezahürat, büyük bir heyecan ile izlenen yarış sonunda spiker heyecana boğulan sesi ile şu açıklamayı yapar:

“Atatürk'ün dört atlısı Roma'yi fethetti.”

2 Mayıs 1938'de Mussolini; Yüzbaşı Cevat Kula, Yüzbaşı Cevat Gürkan, Yüzbaşı Eyüp Öncü ve Teğmen Saim Polatkan ekibine kupayı verirken

Mussolini Kupası'nı Atatürk'ün Süvarileri kazanmıştır. Binlerce seyirci şaşkınlık içindedir ama tezahüratları giderek artar.

Bayrağımız, alkışlar arasında birincilik şeref gönderine çekilir. Doğal olarak şaşkın ve kızgın olan Mussolini, şeref locasından inerek birincilik kupasını Türk ekibinin başkanı Albay Cevat Bilgin'e, kendi elleriyle sunar.

Kupayı alan süvarilerimiz, atlarının üzerinde dimdik ve dörtnala, Siena Stadyumu'nda, coşkulu alkışlar arasında, zafer turu atarlar.

Ertesi gün Almanya'nın en büyük spor dergisi olan "Sankt Georg" haberi şu başlıkla verir:

"Türk Süvarileri ata binerken sanki büyük liderleri Atatürk yanlarındaymış ve onlara moral veriyormuş gibi büyük bir görev hissi içindediler. Yarışın en güç anlarında bile yüzlerindeki inançlı tebessüm

kaybolmamıştı. Zafere inanarak ve gülerек ulaştılar."

Türk ekibinin çalışmaları, verdiği emekler elbette ki çok önemlidir. Bu başarı birden bire ve kendili-

ğinden gelmemişti. Eğitim, ekonomi ve her alanda olduğu gibi; çalışma ve hazırlıklarına çok önceden başlanmış, 1925 yılında Orhaniye Kışlası içinde Binicilik Okulu açılmıştı. Harbiye bünyesinde 1927 yılında kurulan Sıpahi Ocağı Kulübü'nde biniciler yetiştiriliyor ve uluslararası yarışmalara yollanıyordu.

Yarışmanın yapıldığı 1938 yılının Şubat ayında Atatürk'ün hastalığı ilerlemiş olmasına rağmen, Balkan Paktı ve Hatay için gece gündüz demeden ağır bir tempo içinde çalışırken, bir yandan da Mussolini Kupası'na katılacak olan ve altta kısa bilgileri verilen Türk ekibi ile yakından ilgilenmekte idi.

Yüzbaşı (Tuğg) **Cevat Kula**; Kara Harp Okulu'ndan 1921 yılında Süvari Teğmen olarak mezun olmuştur. Uluslararası yarışmalara katılmak üzere hazırlanan Süvari Okulu Binicilik Ekibi'ne 1930 yılında katılmış, 1939 yılına kadar aralıksız olarak Milli Takım'da yer almıştır.

1931 Sofya Balkan Olimpiyatları'nda, 1933 İstanbul Uluslararası Üç Günlük Yarışmaları'nda, 1935 Aachen Yarışmaları'nda ve Viyana Yarışmaları'nda, 1936 Berlin Olimpiyatları'nda, 1938 Roma Yarışması'nda, 1939 Nice Yarışması'nda birincilikten başlayan dereceler almıştır. Uluslararası yarışmalarda bilinen 49 ödül kazanmıştır.

Yüzbaşı (Tuğg) **Cevat Gürkan**; Kara Harp Okulu'ndan 1927 yılında Süvari Teğmen olarak mezun olmuştur. Süvari Okulu Binicilik ekibine 1930 yılında katılmış, 1939 yılına kadar aralıksız olarak Milli Takım'da yer almıştır. 1935 Nice Uluslararası Engel Atlama Yarışması'nda, 1936 Berlin ve 1938 Roma Olimpiyatları'nda, 1939 Nice ve Roma Yarışması'nda birincilikten başlayan dereceler almıştır. Çeşitli uluslararası yarışmalarda, bilindiği kadarı ile 51 ödülü vardır.

Yüzbaşı **Eyüp Öncü**;

Kara Harp Okulu'ndan 1928 yılında Süvari Teğmen olarak mezun olmuştur. Uluslararası yarışmalara katılmak üzere hazırlanan Süvari Okulu Binicilik Ekibi'ne 1930 yılında katılmıştır. Sofya Balkan Olimpiyatları'nda, 1935 Budapeşte, 1937 Londra, 1938 Nice ve Roma, 1951 Kahire Yarışmaları'na kadar Milli Takım'da aralıksız olarak yer almıştır. Birçok birincilik ve dereceleri vardır. Uluslararası yarışmalarda 43 ödül kazanmıştır.

Üsteğmen (Bnb) **Saim Polatkan**; Kara Harp Okulu'ndan 1929 yılında

Süvari Teğmen olarak mezun olmuştur. Uluslararası yarışmalara katılmak üzere hazırlanan Süvari Okulu Binicilik ekibine 1930 yılında katılmıştır. 1931 Sofya Balkan Olimpiyatları'ndan başlayıp, 1932 Nice Yarışmaları'nda Büyük Otel Ödülü'nden, Belçika Süvarilik Ödülü'ne uzanan bir çok birincilik ve dereceleri vardır. 1948 yılına kadar aralıksız olarak Milli Takım'da yer almıştır.

“Bu zaferin beklenmeyen bir sonuç olduğu söylenemez. Çünkü Türk binicileri girdikleri tüm yarışmalarda her zaman önde gidenler arasında yer almışlardır.”

Frankfurter Zeitung

Türkiye'de büyük sevinç ve kutlamalarla karşılanan başarı, Türk ve dünya basınında geniş yer almıştır:

“Bu zaferin beklenmeyen bir sonuç olduğu söylenemez. Çünkü Türk binicileri girdikleri bütün yarışmalarda her zaman önde gidenler arasında yer almışlardır.”

Frankfurter Zeitung

“Yarışmaların başından beri Türklerin binicilikteki gelişmelerini yıllardan beri izleyerek ve ilk günden gösterdikleri çok iyi sonuçları gözleyerek bu sonucun sürpriz olmadığını söyleyebiliriz.”

Berliner Tablet

“Roma uluslararası engel atlama yarışmaları genç, yeni fakat kararlı ve çok iyi ata binen Türk ekibinin birinciliği ile sonuçlandı.”

Mesajaro Gazetesi

“Roma’da onbinlerce seyirci önünde yapılan uluslararası yarışmayı ekibimiz kazandı. Şeref direğine Türk Bayrağı çekildi ve şiddetle

alkışlandı.Bununla ne kadar onur duysak azdır. Türk halkı, Atatürk’ün süvarilerini karşılamak için, Sirkeci’den Karaköy’e, Tophane’den Beşiktaş’a uzanan mahşeri kalabalıklar oluşturmuşlardır.”

Ulus Gazetesi

Atatürk, dünya çapında yankı ve hayranlık uyandıran Türk gücünü dünyaya duyuran ekibimizi *“Beni bahtiyar ettiniz. Hepinizin gözlerinden öperim.”* sözleri ile karşılayarak en büyük ödülü vermişti.

erdemakyuzbd@gmail.com

Kaynakça: -Kara Harp Okulu Yayınları, Gazete Yayınları, Vikipedi sayfaları

Atatürk’ün Hasta Atı

1913 senesi, Balkan harbi devam ediyor. Çanakkale civarında bir sıhhiye teşkilatı kurulmuş ve hayvanlar için de ayrı bir koğuş yapılmış, buraya Yüzbaşı Hilmi B, kumanda ediyor. Bir gün Anglo-Arap çok güzel bir tay getiriliyor. Bu tay Binbaşı Mustafa Kemal'e aittir. Kurmay başkanlığından da ata iyi bakılması için emir gelmiştir. Fakat bu olanaksızdır çünkü zavallı at "ruam" hastalığına tutulmuştur.

Biraz sonra Binbaşı Mustafa Kemal, atını son defa görmek için gelir. Yüzbaşı Hilmi Bey Atatürk’ü atın bulunduğu çadıra götürür. At tecrit edilmiştir. Hayvan ağır hasta olmasına rağmen sahibini görünce çok memnun olur ve nemli gözlerle Atatürk’e bakar: O da aynı şekilde atına bakmaktadır.

Atatürk, hastalığın vahametini bilmesine rağmen son defa atını öpmek ister, ama müsaade etmezler: "Peki, eldivenle okşayabilir miyim?" der.

Cevap verirler: "Evet, eldiveninizi sonra mikroplardan temizlemek için antiseptiğe koyunuz."

Atatürk, atını okşarken ağzından şu kelimeler dökülür:

"Çocuğum olmadığında hikmet ve isabet varmış. Eğer bir evlat kaybetmek felaketine uğrasaydım kalbim bu elem ve kedere dayanamazdı."

Atatürk atını doya doya okşadıktan sonra eldivenlerini uzatır ve antiseptiğe koyarlar. Atatürk sorar, "Artık mikrop kalmadı değil mi?"

"Hayır Binbaşım"

"O halde bana veriniz." der. "Atımdan kalan son hatırayı saklamak istiyorum!" Islak eldivenleri alır ve nemli gözlerle oradan uzaklaşır.

Kaynak: Atatürk'e Ait Hatıralar, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1949. Sayfa:179-180

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Resesyon (Fr.)

- a-Uzunluk
- b-Pay
- c-Geniş aç
- d-Durgunluk

2- Realite (Fr.)

- a-Gözde
- b-Gerçeklik
- c-Gelecekçi
- d-Hata

3- Sponsor (İng.)

- a-Kurul
- b-Destekleyici
- c-Yapılandırma
- d-Tanıtım

4- Favori (Fr.)

- a-Eşzaman
- b-Gözde
- c-Sürücü
- d-Yalanlama

5- Elit (Fr.)

- a-Seçkin
- b-Yönelme, eğilim
- c-Yıldırı
- d-Tutanak

6- Deflatör (Fr.)

- a-Aykırılık
- b-Para kısıtlayıcı
- c-Karıştırıcı
- d-Süzek

7- Astronomi (Fr.)

- a-Belgelik
- b-Birim
- c-Yol, yöntem
- d-Gök bilimi

8- Periyodik (Fr.)

- a-Aktarım
- b-Sürelî, dönemli
- c-Gösteri
- d-Dilim

9- Otistik (Fr.)

- a-İçe kapanık
- b-Çökertici
- c-Atak
- d-En uygun

10- Süper (Fr.)

- a-Bütünleşik
- b-Kavuşma
- c-Tekdüze
- d-Üstün, en büyük

11- Teknik (Fr.)

- a-Belgelik
- b-Birim
- c-Yol, yöntem
- d-Sınama

12- Şantaj (Fr.)

- a-Simge
- b-Sürücü
- c-Göz korkurtma
- d-Kayıрма

13- Plasman (Fr.)

- a-Tınlaşım
- b-Yavaşlatılmış
- c-Gerginlik
- d-Yatırım

14- Konsensüs (Fr.)

- a-Elenmek
- b-Koşmaca
- c-Uzlaşma
- d-Kışkırtmak

15- Snop (Fr.)

- a-Seslikçi
- b-Züppe
- c-Tarafsız
- d-Yürütücü

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanıtlar:
151.
sayfada

Atatürk Dönemi Kağıt Paralarını Okumak

1860'lara ait aşağıdaki Osmanlı posta pulunda görüldüğü gibi, Cumhuriyet devrinin ilk banknotları da Arap ve Latin alfabeleri bir arada kullanılarak basıldı. Her iki dönemde de baskılar İngiltere'de yaptırılıyordu. Türkiye'de bu işi yapabilecek bilgi

ve teknik birikim yoktu.

Cumhuriyet tarihimizde ilk kağıt para 1927 yılında piyasaya sürüldü. Aynı zamanda Osmanlı Bankası kağıt paralarının da kullanılmaya devam edileceği açıklandı ve 1947'ye kadar böyle devam etti. »

1860'lara ait bir Osmanlı dönemi posta pulu

Türkçe Latin harfli olarak tasarlanan ilk kağıt para ise Latin alfabesine geçişten 9 yıl sonra; 15 Ekim 1937’de tedavüle girdi. Bu tarihten itibaren para ve pullar üzerinde Avrupa dillerine ait sözcükler kullanılmamaya başlandı. Özellikle şehir adlarının yazımında daha dikkatli olundu. Örneğin Andrinople yerine; halkın telaffuzu olan; (Türkçeleşen) Edirne yazıldı. Öte yandan paraların

üzerine (biraz dikkatli bakarsak) Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası değil; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (ve hâlâ öyledir) yazılmaya başlandı. Bunda da Merkez Bankası’nın özerkliğine vurgu yapılmak istenmişti.

5 Aralık 1927’de tedavüle giren 1 TL’nin (altta) ön ve arka yüzünde, orta üst kısmında eski harflerle

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası yazılı banknot (Resim: Güven Anıtı)

Türkiye Cumhuriyeti yazısını görüyoruz. Ön yüzde; ortada bir çift öküzün çektiği sabanla tarla süren bir çiftçi betimlenmiş. Genç bile değil; çocuk yaşlarda bir çiftçi. Arka plandaki Türk bayrağı asılı TBMM binasıyla birlikte çok anlam ifade ediyor bizce. “Balkan Savaşları, 1. Dünya ve Kurtuluş Savaşı’ndan sonra Türkiye’de ekin ekecek (tarım yapacak) kimse kalmamıştı” sözlerini duyardık. Bu hakikat düşünülmüş müdür bilemeyiz;

1 Türk Lirası, ön yüzü ve arka yüzü. Arka yüzde ulusal mimarlık üslubuyla inşa edilen Maliye Bakanlığı binası

bize göre genç Türkiye Cumhuriyeti devletiyle, çift süren Türk çocuğu özdeşleştirilmiş olmalı. Ayrıca, Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün sık sık dile getirdiği "çalışmak, üretmek zorunda olduğumuz" da hatırlatıyor. Ve öğünüp güven duymamız da...

Arka yüzde betimlenen bina, küçük ölçekli ancak sıradan bir yapı değil. Cumhuriyetimizin ilk maliye bakanlığı binası. İktisadi bağımsızlığın simgesi. Binanın üslubu da milli. Geniş saçaklı çatısıyla, 19. Yüzyıl Türk konut mimarlığını hatırlatan kübik çıkmalarıyla, kemerleriyle, ön cephe kemer üstlerine yerleştirilen İznik tarzı firuze çinileriyle tamamen milli.

Aynı yıl tedavüle çıkarılan 5 Türk Lirası ön yüzünün sağında bulunan madalyonun içine de yine TBMM'nin resmi konulmuş. (üstte) orta madalyonda ön plana "bozkurt" yerleştirilmiş. Madalyonun iç kısmı ay ve yıldızla belirginleştirilmiş. Geri planda (Ankara kalesine de benzeyen) dağlar ve

5 Türk Lirası ön yüz (üstte) ve arka yüz

vadi betimlemesi ile birlikte Ergenekon'dan çıkışa; dirilişe açık bir gönderme yapılmış. Yetmemiş; en dipte yeni doğan güneşe yer verilerek "doğuş"; "diriliş" mesajı güçlendirilmiş.

Arka yüzün ön planında; Ankara'da Selçuklular döneminde inşa edilen meşhur Akköprü'ye yer verilmiş. Arka planda ise o günkü Ankara görünüyor. Her iki yüzdeki kompozisyonlarla birlikte değerlendirirsek; 5 TL'nin her iki yüzünde öldüğümüzü düşünüyorlardı, dirildik. Yeni bir cumhuriyetiz, köklü bir tarihimiz var ve Başkent

Ankara'da geleceğimizi kurmaya devam ediyoruz anlamını içeren bir kompozisyon eşliğinde “Ne mutlu Türk’üm diyene” yazıyor.

10 TL ön yüz (5 Aralık 1927)

10 liralık kağıt parada da benzer olgunun ifade edilmek istendiği açık. Ön yüzde yine bozkurt tasviri yer almış. Atatürk dönemindeki kağıt paralarda Türk mitolojisine ilişkin motifler, topluma geçmişini ve aslını hatırlatma çabasıydı aslında. Bu konuya, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün çeşitli vesilelerle yaptığı konuşmalarda da sık rastlıyoruz. Örneğin, 13 Ocak 1931’de Malatya’daki demiryolu açılış konuşmasında, “Demiryollarının tüfekten, toptan daha mühim bir müdafaa silahı olduğunu” ifade ettikten sonra görüşlerini Türk mitolojisindeki demirci mitolojisine gönderme yaparak özetleyecekti.

“Türk milleti, doğuşundaki ilk

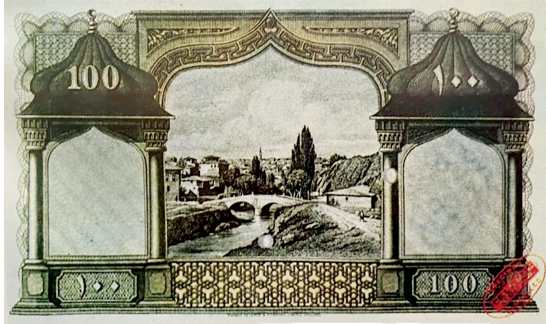
sanatkârlığının; ‘demirciliğinin’ eserini tekrar göstermiş olmakla övünecektir. Demiryolları Türk milletinin refah ve medeniyet yollarıdır.

Türkiye’de iktisadi hayatın yüksek gelişmeleri demiryollarıyla olacaktır. Millet in mutluluğu; bağımsızlığı bu yollardan geçecektir.”

100 TL’lik banknotun arka yüzünde, Anadolu’dan bir

kasaba manzarasına yer verilmiş. İki yana resmedilen sivri kemerli minari öğeler de ilgi çekici.

Kubbeler alem ile son buluyor. Sütun başlıkları klasik Osmanlı üslubunda tasarlanmış. Kullanılan manzara fotoğrafı yine Anadolu’dan seçilmiş.

10 TL ön yüz (5 Aralık 1927)

500 TL’nin ön yüzünde Selçuklu dönemi yapısı Sivas Çifte Minareli Medrese taç kapısı, arka yüzde ise Sivas’tan bir manzaraya yer verilmiş. Burada

500 TL ön yüz (5 Aralık 1925)

özellikle “Sivas Kongresi”ne gönderme yapıldığı düşünülebilir. Ancak kongrenin yapıldığı binaya da yer verilebilirdi diye de düşünebiliriz. Selçuklu devri Türk mimarlığından anıtsal bir taç kapının yerleştirilmesinin hem kongreye hem de milliliğe vurgu yaptığı söylenebilir.

1920’den itibaren, kısıtlı kaynaklarının büyük kısmını askeri harcamalara ayırmak zorunda kalan TBMM hükümetleri, zor koşullarda bile alt yapı çalışmalarına önem verdi. İstiklal Savaşı yıllarında, kullanılamaz durumda olan yollar onarıldı, cepheye silah ve mühimmat götürmek için dekoliv hatları olarak bilinen dar hatlı geçici demiryolları inşa edildi. Savaştan hemen sonraysa, demiryolları

başta olmak üzere, hızla alt yapı ve sanayileşme seferberliği başlatıldı.

1000 liralık banknotun arka yüzüne demiryolu konulması rastgele bir tercih değildi. Çünkü iş makinası yokluğu nedeniyle demiryolları kazma-kürekle inşa

ediliyordu. Banknotta gördüğümüz geçit; kurulan binlerce köprü, men-

1000 TL arka yüz

fez ve tünelden sadece biriydi. Kazma kürekle açılan geçidin arka planında yine bir Anadolu manzarası. Camisiyle, kavak ağaçlarıyla, evleriyle ve ırmağıyla. Başarı Türk milletinindi.

Özetle; “Unutma! Sen Türk milletisin, özüne dön. Çalış, üret, öğren, güven” diyordu Atatürk dönemi kağıt paraları... • vahapcandanbd@gmail.com

Atatürk döneminde basılan bu posta pulunda da Demirci ve Bozkurt'u bir arada görüyoruz.

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

Bizim Sınıfın Ellibeş Yıl Sonraki “Ev Ödevi”

Rudyard Kipling'in “Eğer” başlıklı şiiri, lisedeki sınıf arkadaşlarımla da, benim de, bugünlerde tamamlamakla yükümlü olduğumuz “lise ev ödevi”imizdir.

Yeryüzünde verilen galiba en uzun süreli bu ev ödevinde biz, yarım yüzyılı aşkın bir süre sonra, öğretmenimizin bizden istediklerini yerine getirecek ve kendimize, onun adına kendimiz not verecektik.

“Çünkü ben yaşıyor olmayacağım o yıllarda” demişti öğretmenimiz John Savage. “Ödevinize, benim adıma kendiniz vereceksiniz notunuzu...”

İngiltere'nin ünlü şairi Kipling, o şiiriyle o yıllarda sınıf arkadaşlarıma da, bana da az ter döktürmüştü.

Çünkü ilk kez okuyan hemen herkes gibi “Eğer”i ilk kez okuduğumuzda biz de, o güne değin okuduğumuz şiirler düzeyinde bir şiir sanmıştık. Galiba o nedenle de, “Eğer”in daha derinini, daha da derinini ve sonunda en derinini görememiştik, algılayamamıştık, anlayamamıştık.

Öğretmenimizin elinden sıkı tutarak ve adımlarımızı onun adımlarına uydurmaya çalışarak ancak, adım adım inebildik “Eğer”in derinliklerine... Ve Sezar'ın Brutus'undan sonra, Kral Macbeth'in eşi Lady Macbeth'ten sonra, Danimarka Prensi Hamlet'in annesi ve amcasından sonra, bir kez de o derinliklerde karşılaştık, yaşamın hiç de tanımak istemediğimiz »

figüranlarıyla ve onların oynamaya kalkıştıkları yaşamsal başrollerle...

Öğretmenimizin bize, “İşte yaşam” diye tanıttığı ve öğretmeye çalıştığı olayların ve insanların gerçekte var olabileceklerine, arkadaşlarımız da, ben de, kendimizi bir türlü inandıramıyorduk o yıllarımızda.

Bir insanın, kendisinin sağ kolu olduğu bir başka insana hançer saplayabilecek denli hainlik yapabileceği olgusunu, o körpe yaşlarımızın belleğine “yaşamın bir gerçeği” başlığıyla kaydedemiyorduk.

Kraliçelik tahtının ve tacının koyduramadığı ihtirasına, kralın tahtını ve tacını yem yapmak için eşini öldürebilen bir Lady Macbeth’in, bu dünyada bir örneğinin olabileceği gerçeğini öğretmenimiz bize kabul ettirebilmek, biz de bunu kabul etmemek için ter döküyorduk.

İlerideki yıllarda Yaşar Kemal’in İnce Memed’indeki “izci”de yerlisini de tanıdığımız “nankör ve hain insan” karakterini, zor da olsa, o yıllarda tanımaya başlamıştık.

Yaşamın, bir lise öğrencisi açısından bakıldığında üzerine gölge düşürülmeyen, toz kondurulmayan o “kız oğlan kız” görünümünün derinliklerindeki “gerçek kimliği”ni artık tanıyoruz, biliyoruz.

Okulda ders olarak gördüğümüz “Eğer” şiirinin gerçekte bir yaşam dersi ve onun bir yaşamsal uyarı gücünde olduğunu, yaşlarımız ilerledikçe ve çevremizdeki insanları gördükçe, tanıdıkça öğrenebildik.

Öğretmenimizin bizden, 70 yaş çizgimizi geçtikten sonra bitirmemizi istediği ev ödevimizin konusu, taa yarım yüzyılı aşkın süre önce bize anlamını öğretmeye çalıştığı “Eğer” şiiriydi.

“Size bir ‘baba öğüdü’ ya da bir ‘baba uyarısı’ olarak sunulan bu şiiri, 70 yaşınızı geçtikten sonra birinci tekil şahıs olarak ve di’li geçmiş zaman kipinde değiştirerek kaleme alacaksınız” demişti.

Öğretmenimizin bizden, 70 yaş çizgimizi geçtikten sonra bitirmemizi istediği ev ödevimizin konusu, taa yarım yüzyılı aşkın süre önce bize anlamını öğretmeye çalıştığı “Eğer” şiiriydi.

Kendi notumuzu kendimizin vereceği bu ödevimizi şimdi arkadaşlarımız tek tek hazırladılar ve “şiirin şöyle bir elden geçirilip, derlenip toparlanması görevini” de bana verdiler.

Engin’den Uğur’a, Manuel’-den Cengiz’e, Tuncay’dan Zeki’ye, Tuncer’den Onur’a, Fuat’tan Çetin’e, Yılmaz’dan Tan’a, Gün’e,

Sait'ten Çetin'e ve bana değin altında tümümüzün imzası olan bu ortak ev ödevimizi, öğretmenimizin anısını saygıyla anarak burada sizle de paylaşıyoruz.

Eğer siz de yetmiş yaş çizgisini aştıysanız, eğer siz de yaşamın her türlü zorluklarına göğüs germiş ve hâlâ dimdik ayakta durabiliyorsanız, siz de atın imzanızı "Eğer" in bu biçiminin altına...

O imzanız gerçekte, bir yaşam zaferinin onayı olacaktır.

Adam Gibi Adam Olmak

*çevremde herkes şaşırdı
bunu da*

*benden bildi
ben akli başında kalabildim
herkes benden kuşku duyarken
hem kuşkuya yer bıraktım
hem kendime güvenebildim*

***

*bekleyebildim usanmadan
yalanla karşılık vermedim
yalana*

*kendimi evliya sanmadan
kin tutmayabildim kin tutana*

***

*düşlere kapılmadan düş kura-
bildim
yolumu saptırmadan düşünebil-
dim*

*ne kazandım diye sevindim
ne yıkıldım diye yerindim
ikisine de önem vermeyebildim
söylediğim doğruyu ve gerçeği
büken düzenbaz*

*kandırabildiğinde safları
dert edinmedim
ömür verdiğim işler
bozulduğunda da yılmadım ve
yeniden koyulabildim işe
döküp ortaya varımı yoğunu
bir yazı turada yitirmiş olsaydım*

da

*yitirdiklerimi dolamaksızın
dilime*

baştan tutabilirdim yolumu

***

*yüreğime, sinirime "dayan"
diyecek*

*direncimden başka şeyim
kalmadığında da
herkesin bırakıp gittiği noktaya
ben dayanabildim tek başıma*

***

*herkesle düşüp kalkıp yine de
erdemli kalabildim
unutmayabildim halkı krallarla
gezdiğimde de
dost da düşman da incitemedi
beni*

*ne küçümsedim ne de
büyültebildim çevremi*

***

*her saatin her dakikasına
emeğimi kattım alın terime
hakçasına bölüştüm
vicdanımdaki adaleti
her şeyiyle dünya önüme
serildiğinde
korktuğum yerde el öpmedim
hükümran olduğum yerde
ezmedim*

*adam olduğumu artık
biliyorum baba
üstelik adam gibi bir adam •*

Emperyalizm Savaşma, Tehdit Et!

Yazan: Prof. Dr.
CENGİZ KUDAY

Geçtiğimiz yüzyıl önceki senaryonun yeni bir versiyonu mu ?

ABD: “Yunanistan’ın Ege adaları üzerindeki egemenliğinin tartışılması söz konusu değildir”

Fransa: “Türkiye saldırırsa Yunanistan ve Güney Kıbrıs’ı destekleriz”

19. yüzyılda İngilizlerin “gambot diplomasisi”, Amerikalıların da “büyük sopa politikası” adını verdikleri bu tehdit etme stratejisi bugün ABD, AB ülkeleri, İsrail, Arap ülkeleri (kralları ölünce 3 gün yas ilan ettiğimiz) tarafından ekonomik ve siyasi yaptırımlar halinde »

ülkemize karşı uygulanmaktadır.

Ege adalarının birdenbire olağanüstü bir şekilde silahlandırılması, Girit'ten Dedeagaç'a kadar olan bölgeye ve hatta ana karamızın burnundaki adalarda da hak iddia ederek bayrak dikilmesi ve silahlandırılmasından sonra, en modern silahlarla donanmış Yunan ordusunu (Yunanistan'ı destekleyen ABD ve diğer ülkeleri) görüyoruz.

Bu kadar çok sayıda tank, zırhlı araç, modern harp gemileri, F-35 uçakları, uçaksavarlar, çıkartma gemileri Ukrayna'yı korumak ve Rusya'ya karşı bir gösteri için verildiğini savunanlar olacaktır. Fakat yukarıda bahsi geçen bu kadar askeri aracın koskoca Avrupa kıtasını katedip Ruslara karşı kullanılmasını düşünmek bana pek inandırıcı gelmiyor.

Bu günlerde de Ege hava sahasında uçaklarımız S300'lerin tehdidi altında uçuyor ya da Yunan uçakları tarafından taciz ediliyor. Bugün geldiğimiz noktada bu silahlandırma aksiyonu bize karşı bir tehdit ve aba altından sopa göstermenin ötesinde artık açık ve net bir tehdit haline gelmiştir. Bunların üstüne bir de geçtiğimiz günlerde Yunanistan başbakanının Amerika'da temsilciler meclisi ve senatoda Türkiye aleyhine yaptığı konuşma ayakta alkışlandı.

Bizim tarafta da sayın Savunma Bakanımız 27 Temmuz günü yaptığı konuşmada "Üç, beş ikinci el uçakla bize bir şey yapamazlar." şeklinde açıklamalar yaptı.

Hamaset bu konularda en tehlikeli bir ruh halidir.

Türk ve Yunan halklarının iki ülke ilişkilerine genel bakışında temel farklılıkları gözlemlemek mümkün değil.

Türklere tarihten gelen askeri özgüven duygusu, ülkenin stratejik derinlik yaratan coğrafi büyüklüğünü, nüfusunu, sanayileşmedeki ba-

Genellikle Türkiye Yunanistan'ın tahriklerine, gayri hukuki davranışlarına tepki göstermekten ileri gitmiyor, **son derece sakin ve sabırlı davranıyor, sadece haklarını korumak istiyor ve olayları büyütmemek istemiyor.**

şarılarını göz önünde bulundurarak sanki Yunanistan'ı ciddiye almayan bir düşünce yapısına sahipler. Yunanistan'ın her fırsatta ülkemiz aleyhine çalıştığını, bu konuda hiçbir fırsatı kaçırmak istemediği bilindiği halde ülkemizde Yunanistan'a karşı genel bir endişe veya düşmanlık havası sezilmiyor. Bir çatışma çıkması durumunda Türkiye'nin tehlikeyi kolaylıkla bertaraf edeceğine inanılıyor. Özet olarak; Türkiye'de

Yunanistan karşısı genel bir hava yaşanmıyor; sistematik bir şekilde Yunan düşmanlığı aşıl原因 bir kurum yok. Genellikle Türkiye Yunanistan'ın tahriklerine, gayri hukuki davranışlarına tepki göstermekten ileri gitmiyor, son derece sakin ve sabırlı davranıyor, sadece haklarını korumak istiyor ve olayları büyütme istemiyor.

O zaman başımızda Atatürk ve ona inanan bir avuç asker ve ona zamanla inanmayı öğrenen, her düşüncesini açıkça, korkmadan söyleyebilen bir meclis vardı.

Kurtuluş Savaşı'nı nasıl kazandığımızı bilimsel olarak inceleyenler hamasetten uzak doğru değerlendirmeler yapabilir; ancak "Biz Kurtuluş Savaşı'nı kazandık; yine kazanırız." şeklindeki düşüncelerin sonucu bizlere pahalıya mal olabilir. Çünkü yine kazanabilir fakat çok ağır bedeller de ödeyebiliriz. O zaman başımızda Atatürk ve

ona inanan bir avuç asker ve ona zamanla inanmayı öğrenen, her düşüncesini açıkça, korkmadan söyleyebilen bir meclis vardı. Maalesef her zaman Atatürk gibi liderler olmuyor.

Yine söylüyorum; hamasetten uzak ve bilimsel gözlerle bu son gelişmeleri izlemeli ve ona göre gerekli önlemleri almalıyız.

Tarihten bir örnek:

"Hazır ol cenge, ister isen sulhu- salah." Bir başka deyişle *"Eğer barış istiyorsan savaşa hazır ol."*

Batı Anadolu'daki Osmanlı'ya ait adaların bir kısmı 1912 Balkan Savaşları sırasında Yunanistan tarafından işgal edildi. Bir Averof zırhlısı tüm Türk donanmasını Çanakale Boğazı'ndan çıkamaz hale getirmişti. Bütün bunlar yetmezmiş gibi aynı dönemde 5 asırda büyük zorluklarla kazanmış olduğumuz Balkan topraklarımızı da 5 haftada kaybetmiştik.

Balkan Savaşı'nın bu acı sonuçlarının sebebi ne idi?

Osmanlı donanmasının Sultan Abdülhamid'in saltanatı boyunca çürümeye terk edilmiş olması,

denizcilerin son derece eğitimsiz, silahların bakımsız ve çok eski olması bu felaketin en önemli sebepleri olarak sayılabilir.

Günümüze baktığımızda Balıyoz - Ergenekon gibi çeşitli komplolarla ve FETÖ olayları neticesinde deniz gücümüz büyük zafiyete uğratılmıştır.

Aynı şekilde hava kuvvetlerimiz de FETÖ olayları sebebiyle tecrübe kazanmış, birçok pilotunu kaybetmiş ve aynı şekilde ciddi güç kaybetmiştir.

Kara kuvvetlerimiz her şeye rağmen Güneydoğu, Irak ve Suriye’de kahramanca savaşırken, her gün yeni şehitler de vermektedir. (Ölen şehitlerimizin pek çoğu eğitilmiş meslek sahibi olup; şartlar gereği

gönüllü olmuşlardır.) Fakat bütün bunlara rağmen halkımızın ordumuz hakkındaki hisleri eski günlerdeki gibi değildir.

Bazı milletlerin ordusu vardır.

Bazı orduların milletleri vardır.

Bizler bin yıldır Mete Hakan zamanından beri milleti olan ordu devlet olarak bilinir ve öyle düşünürdük. Bugün bu durum nedir bilmiyoruz. Ordumuzun Atatürkçü ve aydınlık mensuplarını yıpratacak olayları medya ve bazı yayın organlarından hemen hemen her gün takip ediyoruz.

Cuiusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis errore perseverare.

(Yanılmak insana mahsus olsa da aptallar aynı hatayı yapmaya devam eder.) •

CUMHURİYET VE DEMOKRASİ AŞIĞI ATATÜRK

Yazan: NURİ ULUSU

1936 senesinin Temmuz ayı idi... İnşa edilecek olan Meclis binasına ait yerli ve yabancı mimarlar tarafından hazırlanmış planlar sehpa üzerine dört sıra halinde dizilmişti. İnşaat işlerine karşı büyük ilgi gösteren Atatürk, bu planları ayrıntılı bir şekilde inceledikten sonra üç tanesini işaret ederek: “Bunlar güzel”, dedi.

Planları bir kere daha gözden geçirdikten sonra bu üç plandan bir tanesini işaret ederek bir an durdu:

“Arkadaşlar, yapılacak olan bu Meclis binasına Genel Kurul salonundan başka ikinci derecede iki veya üç salon daha yapılması çok gereklidir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti devleti de bir gün demokrasi rejimini kabul edecek ve memleketimizde de bir çok partiler oluşacaktır. İşte bu partilerin milletvekilleri kendi aralarında yapacakları grup toplantılarını bu salonda yapacaklardır” dedi.

Demokrasi aşığı Atatürk, bu memlekette demokrasinin kurulacağını çok önceden hesaplıyordu.

ABD GERÇEKTEN

TÜRKİYE'YE DÜŞMAN MI?

Türkiye'nin, Suriye'nin Tel Rıfat ve Münbiç bölgelerine yönelik olası harekâtına 10 bin kilometre öteden gelip sınırimızda terör örgütüyle ittifak kuran müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleri karşı çıkmıştı.

Amerika Birleşik Devletleri'nin ortağı payesi verilmiş terör örgütü yöneticileri ise Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'dan, ülkesinin hava savunma sistemini Türk uçaklarına, SİHA ve İHA'larına karşı kullanarak, Türkiye'ye kar-

şı birlikte savaşmayı önermişti.

Terör örgütü PYD/PKK bir yandan da Amerika Birleşik Devletleri'ne çağrı yaparak, "Türkiye'nin operasyonunu engellemezseniz, hapishanelerde tuttuğumuz IŞİD'lileri serbest bırakırız" diyerek güya »

tehdit içerikli mesaj vermişti.

Evet, Dr. Frankeştayn diyebileceğimiz Amerika Birleşik Devletleri, yarattığı canavarlardan biri olan PYD/PKK tarafından tehdit ediliyor gibi görünse de durum hiç öyle değil.

Amerika Birleşik Devletleri'nin, PYD/PKK ile ilişkisini bizzat Amerikalı senatörler ve komutanların ağzından aktarırsak konu daha iyi anlaşılacaktır.

Amerikan Senatosu'ndaki bir toplantının kayıtlarını 8 Kasım 2019 tarihinde, sosyal medyada yayımlamıştım. Bunun üzerine siber saldırıya uğramış, ikinci yazıda aktarmayı planladığım konuşmalar ve belgeler buhar olmuştu.

Siber saldırının Amerika Birleşik Devletleri'nin 2 farklı eyaletinden yapıldığını belirleyen uzman arkadaşlarım, bilgisayarımдан alınan belgelerimi bulabilmek için yürüttükleri çalışmada büyük mesafeler kaydetti. Bu nedenle yazacağımız daha çok şey olacak. Ama önce saldırıya uğramama neden olan söz konusu yazının özetini aşağıda vereyim.

***

“Barış Pınarı Harekâtı’ndan (9 Ekim 2019) 4 gün önce 5 Ekim’de, ABD Senatosu’nda Komite toplantısı vardı.

Montana Senatörü Steve Daines, Michigan Senatörü Garry Peters, Kentucky Senatörü Mitch McConnell, Massachusetts Senatörü Elizabeth Warren, New York

senatörü Charles E Schumer gibi isimlerin de yer aldığı komite, askeri istihbarat *Suriye-Irak Masası Şefi Albay Myles Caggins*, Hava Kuvvetleri’nden *Albay Patrick Ryder* ve PYD/PKK’yı gizlemek için Suriye Demokratik Güçleri SDG’yi kuran *General Raymond Thomas*’a sorular yöneltti.

Toplantıda bulunan *Lindsey Graham, Marsha Blackburn, Chris Van Hollen, Richard Blumenthal, Jeanne Shaheen* ve *Bob Menendez* gibi yeminli Türkiye düşmanı senatörlerin söylediklerini de ikinci yazıda aktaracağım.

Senatör McConnell:

“Müttefikimiz YPG’nin savaşçı sayısı ve verdiğimiz maaş hakkındaki doğru bilgiler nedir?”

General Thomas:

“15 binini çok iyi eğitip donattığımız 38 bin YPG savaşçısı var. Kişi başına 400 dolar maaş veriyoruz. Ama örgüt, savaşçıların maaşının 200 dolarına el koyuyor. Ayrıca örgüte, Suudi Arabistan’a ulaştırılan Suriye petrolünden bir miktar muhafızlık payı da veriyoruz.”

Senatör Schumer:

“Suriye’nin kuzeyine operasyona hazırlanan Türk ordusu karşısında YPG’li savaşçıların şansı nedir?”

Albay Caggins:

“Arkalarından çekilirsek şansları sıfır. Türklerin baskısına dayanamayıp Başkan Trump’ın da onay verdiği güvenli bölgeden çıkmak zorunda kalabiliriz. Bu durum-

General Thomas: “15 binini çok iyi eğitip donattığımız 38 bin YPG savaşçısı var. Kişi başına 400 dolar maaş veriyoruz...”

Senatör
Chuck Shummer

tekeleyerek, Türklere olabildiğince zarar vermelerini sağlamak varken, YPG’yi bir bütün olarak daha güneye kaydırıp, orada tutmanın anlamı nedir? Irak’tan sonra Suriye’de de Kürdistan’ı oluşturduğumuz görülüyor. Bu iki parçanın birleştiril-

da planımız, YPG’yi fazla kayıp vermeden daha güneye kaydırmak.”

Senatör Schumer:

“Bir süre daha kalmalarını des-

teleyerek, Türklere olabildiğince zarar vermelerini sağlamak varken, YPG’yi bir bütün olarak daha güneye kaydırıp, orada tutmanın anlamı nedir? Irak’tan sonra Suriye’de de Kürdistan’ı oluşturduğumuz görülüyor. Bu iki parçanın birleştiril-

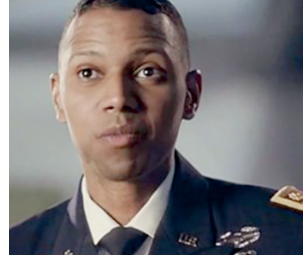
Senatör Warren:

“... YPG müttefikimiz, ama bu ilişkiler yüzünden NATO müttefikimiz Türkiye, Rusya’nın yanına gidiyor. YPG temsilcileri bundan önceki

mesi sorun değil, ama Türkiye ile İran’daki Kürdistan parçaları ne olacak?”

Albay Caggins:

“Başkan Trump, Pentagon’un hazırladığı Güvenli Bölge’nin başka büyük hesaplar için Türklere bırakılabileceği planına onay vermişti. Suriye’nin petrol yatakları, Türklere istediği Güvenli Bölge’nin güneyinde kalıyor. Hem ora-

Albay
Myles Caggins

Komite toplantılarına katılarak, senatörlerin sorularını yanıtladı. Bunun da daha gizli yapılması gerekmez mi?”

Senatör Schumer:

“Türkiye’ nin bizden uzaklaşmasını önleyecek bilinen silahlarımızın yanında başka sürpriz silahlarımız da var. Ayrıca YPG’ nin askeri ve sivil yetkilileri Amerikan Kongresindeki toplantılarına katılmayacak. Sadece Pentagon’ un bünyesindeki toplantılarda yer alacaklar.”

***

Evet; başta da dediğim gibi yazının sadece özetini aktardım.

Kayıtlarını Amerika Birleşik Devletleri Kongresi’ndeki bir danışman arkadaşımın aldığı toplantıda adı geçen senatörlerin hepsine yazımı göndererek, neden müttefikleri Türkiye aleyhinde çalıştıklarını sordum. Yaklaşık 3 yıl oldu ve tek bir yanıt gelmedi.

Yunanistan Başbakanı Miçotakis, geçtiğimiz 17 Mayıs’ta, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi’nde bir konuşma yapmış ve adeta ağlayarak Türkiye’yi şikâyet etmişti. Kongre üyeleri Yunan Başbakanı o kadar çok alkışlamıştı ki **Miçotakis** bile gördüğü ilgiye şaşırılmıştı.

Aynı Miçotakis’in Kongre’deki konuşmasından sonra aralarında bu yazıda adı geçen Türkiye düşmanı

Lindsey Graham, Marsha Blackburn, Chris Van Hollen, Richard Blumenthal, Jeanne Shaheen ve Bob Menendez’in de bulunduğu bir grup senatör ile 2 saat 42 dakika saat süren bir toplantı yaptığını öğrendik.

İşte o toplantıda Türkiye hakkında konuşulanlar da yazılması gereken bilgiler olarak bekliyor. O toplantının içeriği, Yunanistan’ın sınır tanımaz şımarıklığının ve kopardığı yaygaranın nedenlerini barındırıyor.

Miçotakis, o toplantıda verilen görevleri başarıyla yerine getiriyor. Yunanistan Başbakanı Miçotakis’i konu edeceğimiz bir yazıyı yakında yayımlayacağım.

Şimdilik şu kadarını söyleyelim,

Yunan Başbakanının Harvard öğrencisi olarak Amerika Birleşik Devletleri’nin Yunanistan politikasına yönelik yüksek lisans tezi hazırlarken Amerikan derin devletinin kapsam alanına girmesiyle başlayan ve 2003’te geleceğin lideri gösterilmesiyle devam eden süreç çok önemlidir.

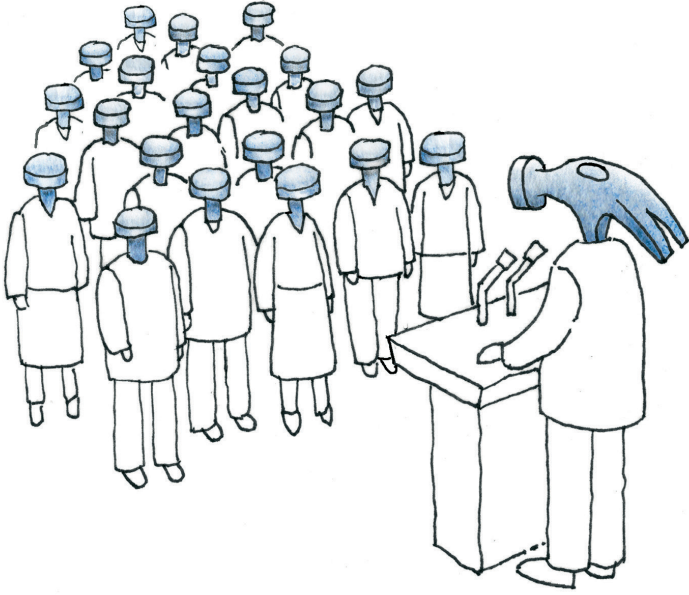
Bu süreç, Amerika Birleşik Devletleri’ndeki bazı çevrelerin Miçotakis’i bugünlere nasıl hazırladığına ilişkin çarpıcı bilgilerle doludur. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Kiryakos Miçotakis

Gözün Sözü
Cemal Tahsin

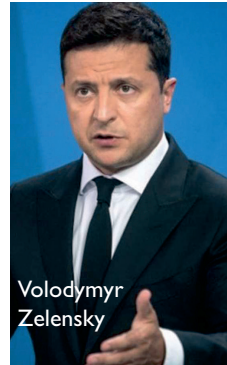

Rusya Çin

Batı emperyalizmi, ırkçılık ve faşizmle dünyayı zehirlemekten bir türlü vazgeçemiyor.

Geçtiğimiz yaz aylarında ABD ve Avrupa'ya yaranmak isteyen eski Doğu bloğu ülkelerinin liderlerinden ilginç açıklamalar geldi. Ukrayna'daki yıkımın baş sorumlusu, komedyenlikten başkanlığa yatay geçiş yapan, asrın lideri ve Atlantik maşası Zelensky 8 Ağustos günü Washington Post gazetesinde yayımlanan söyleşisinde "*Rus'un*

Volodymyr
Zelensky

Satır Arasında

Ömer Dedeoğlu

ve ABD

her türlü süünün yeri Rusya'dır." diye buyurdu.

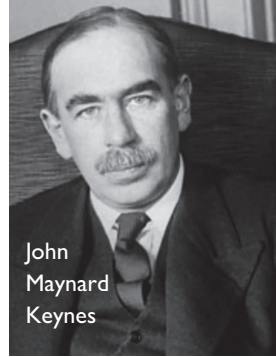
Ertesi gün, diğer bir kraldan çok kralcı maşa Estonya başbakanı Kaja Kallas: "Ruslara turist vizesi verilmesin. Avrupa'yı ziyaret etmek bir insan hakkı değil, bir ayrıcalıktır." sözlerini yumurtladı.

Temmuz başında

Kaja Kallas

Polonya ve Çek Cumhuriyeti Ruslara vize vermeyi zaten durdurdu. Kallas'ın açıklamaları üzerine Finlandiya ve Letonya, tüm Avrupa ülkelerine Ruslara vize yasağı uygulanması için çağrıda bulundu. Bir gün sonra Çekler AB dışişleri bakanları zirvesinde bunu bir teklif olarak sunacaklarını duyurdular. Litvanyalılar boş durur mu? Onlar işi daha da büyüttü, Ruslar hakkında iyi konuşan veya düşünen (bunu nasıl belirleyecekler bilinmez) herkesi vatandaşlıktan çıkaran bir yasa tasarısını hazırladıklarını açıkladılar.

John
Maynard
Keynes

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Versay Barış Konferansı'na İngiliz heyetinde katılan John Maynard Keynes görüşmelerin Almanlara karşı intikam güden gidişatından rahatsız olup istifa etti. Ardından uyarı olarak yazdığı "Versay Barışının İktisadi

Sonuçları” isimli kitabında yer alan *“Almanlardan, altından kalkabileceklerinden fazla savaş tazminatı almaya çalışarak ve rencide edici ağır hükümlerle ezerek, Avrupa günün sonunda kendini cezalandıracaktır”* görüşleriyle Nazizm’in yeşereceği ortamı ve İkinci Dünya Savaşı’nı öngördü ve haklı çıktı. Bugün Batı emperyalizmi Rusya’ya ve Ruslara karşı yürüttüğü sakat, temelsiz ve kışkırtıcı politikalarla dünyayı çok daha yıkıcı bir felakete in eşiğine sürüklüyor demektir.

Tarih her tekerrür ettiğinde, maliyeti de yükselir demişler.

Nancy Pelosi ve Tsai Ing-wen

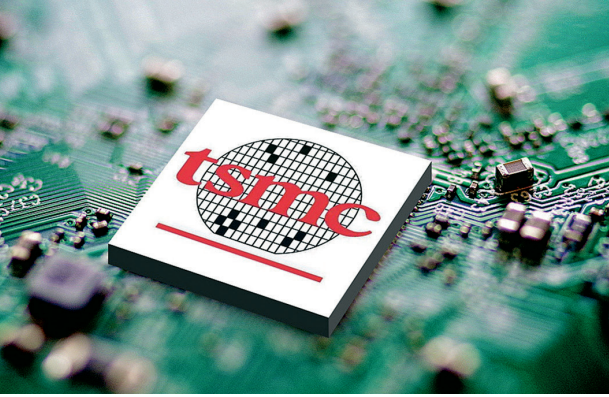
Batı’nın özellikle de ABD’nin bu tutumu sadece Rusya ile de sınırlı değil. Amerika Temsilciler Meclisi başkanı Nancy Pelosi Çin’in Tayvan’la ilgili hassasiyetini kaşımak için bu ülkeye Ağustos ayında yaptığı ziyaretinde Tayvan’ı asla yalnız bırakmayacaklarını söyledi. Tayvan Cumhurbaşkanı Tsai de Çin’e karşı asla geri adım

atmayacaklarını dünyaya duyurdu. Çin ordusu da bunun üzerine hemen tatbikata başladı. ABD, Çin’in ekonomik gelişiminden ve kendi hegemonyasına karşı duyduğu kaygı ve paranoya yüzünden yeni bir kriz yaratmak için elinden geleni yapacak gibi duruyor. Bu paranoyanın yanı sıra ABD’nin elini zorlayan bazı özel sebepler de var.

Bunlardan bir tanesi Amerikan teknoloji endüstrisinin bağımlı olduğu, Tayvan’da üretilen gelişmiş bilgisayar çipleri. TSMC (Tayvan’ın ve dünyanın en büyük çip üreticisi) dünya pazarının %53’ünü kontrol

ediyor. Ziyareti sırasında bu şirketin yönetim kurulu başkanıyla da görüşen Pelosi ve ABD’li yetkililer uzun süredir TSMC’yi Amerika’da üretim tesisi kurmaya ve Çin’e ürün satmama

konusunda ikna etmeye çalışıyorlar. 5G ve savunma sanayi gibi kritik alanlarda sadece bu şirketin ürettiği ileri teknoloji çipler kullanılabilir. Bu yüzden Çin’in uzun vadede Tayvan ile birleşme hedefi, ekonomisi sadece finans ve ileri teknoloji (savunma sanayi ekonomisi de bunun içinde) ile ayakta kalabilen ABD ve çıkarları açısından çok daha büyük

TSMC (Tayvan'ın ve dünyanın en büyük çip üreticisi) dünya pazarının %53'ünü kontrol ediyor.

bir tehdit içeriyor.

Çin de eski Çin değil ve kendi gücünün farkında. Dünyanın üretim merkezi haline gelen ülke artık kendisini Batı'ya kabul ettirmeye veya yaranmaya çalışmıyor. Hatta artık Batı'dan hiçbir beklentisi de yok. Bu Batı için büyük bir dezavantaj çünkü alışılmış baskı ve zorlama taktiklerini boşa çıkarıyor. ABD'nin, Çin ekonomisinin yükselişini önleme ve bozma çabaları, Çin Komünist Partisini korumacı politikalar uygulamaya itti. Ayrıca çarpık Batı neo-liberalizmi, Çin kültürü karşısında (özellikle Konfüçyüs) sert bir duvara tosladı. Ülke akademide bile Batı güdümlü ideolojiye kapılmak yerine kendi kültürünü, değerlerini, felsefesini ve sosyal bilim anlayışını yerleştirmeyi büyük ölçüde başardı.

Çin'in özellikle yapay zekâ, robotlar, telekomünikasyon, bilişim ve ulaşım (özellikle yüksek hızlı tren) alanlarında yaptığı atılımlar Batılı

büyük şirketleri korkutuyor. Emperyalizm ve sömürgeciliğin yüzyıllardır tadını çıkardıkları avantajlarının ellerinden kayıp gitmesini istemiyorlar. Avrupa'nın Avrasya'daki ekonomik büyümeye entegre olmasından da korkan ABD,

Rusya'ya yaptığı gibi Çin'e karşı da artık soğuk savaşa dönüşmüş, sistemli bir karalama kampanyası yürütüyor.

Buna ek olarak, kuvvetler birliğine dayanan Komünist Parti'nin kendisini iyileştirmesi ve yenilemesi, yolsuzluk ve yoksulluğa karşı verilen kararlı mücadele ile birleşince ulus hem kendine güvenen hem de vatanperver bir ruh haline büründü.

Çin'in özellikle yapay zekâ, robotlar, telekomünikasyon, bilişim ve ulaşım alanlarında yaptığı atılımlar Batılı büyük şirketleri korkutuyor.

Öte yandan dünyayı sarsan Covid-19 salgını sayesinde, merkezi planlamaya dayalı karma ekonominin önemi ve regülasyonsuz serbest piyasa ekonomisine karşı üstünlüğü bir kez daha kanıtlanmış oldu (toprağın bol olsun aziz Atatürk).

Dünyanın en büyük sanayi üreticisi ve mal tedarikçisi olarak Çin yeni bir küresel ekonomik gelişme sistemi olarak “Kuşak ve Yol” projesini hayata geçirmeye başladı. Askeri alanda da öncelik deniz kuvvetlerine ve nükleer denizaltılara kaydırıldı, silahlı kuvvetler ve yönetiminde de bu doğrultuda reformlara gidildi. Ayrıca dünyanın büyük bir kısmı, sosyal medya ve benzeri uygulamalar yüzünden içten içe çürüyüp, hakikat sonrası çağın viral ve yalan enformasyon sarmalında boğulurken, sınırsız özgürlüklerin toplumların yapısını zedeleyeceğini bilen ve eşitliği daha fazla önemseyen Çin kendi bağımsız siber eko sistemini başarıyla kurdu.

Biden Hükümeti göreve başladığında akıl dışı bir şekilde Çin ile iklim değişikliği gibi konularda iş birliği, ekonomik alanda rekabet ve güvenlik konularında (özellikle Tayvan ve Güney Çin Denizi’nde) didişme yoluna gitti. Pelosi’nin Tayvan ziyareti ardından Çin hükümeti, ABD ile yürüttüğü ortak konuları askıya aldı. Tüm sosyal projeleri ve askeri alanda yürütülen bilgi alışverişlerini de kapsayan bu karar ile iki ülke arasındaki zaten kırılan

Batı belli ki, son olarak Putin ve Rusya’ya uyguladığı şeytanlaştırma politikasını Çin’e de uygulayabilmek için Tayvan’ı kullanacak.

iş birliği şüphesiz daha da sekteye uğrayacak.

Batı belli ki, son olarak Putin ve Rusya’ya uyguladığı şeytanlaştırma politikasını Çin’e de uygulayabilmek için Tayvan’ı kullanacak. Rusları nasıl kışkırtıp Ukrayna’ya saldırtırsa yakın gelecekte de Çin’i Tayvan’a saldırtıp Çinlileri şeytanlaştırmaya ve karikatürize etmeye çalışacaklar. Dünyayı yine taraf seçmeye zorlayacaklar ama Rusya’ya uyguladıkları ambargo ve yaptırımları dünya ekonomisinin üçte ikisi kadarını temsil eden ülkeler tanımıyorlar, Çin’e karşı olacakları neden tanınslar? Rusya ve Çin yönetimleri ise daha da yakınlaşmaya gidecek ve aralarındaki işbirliğini artıracak.

Olası çatışmalarda ise yine en çok suçsuz, günahsız siviller etkilenecek. 21. yüzyılı idrak edemeyen ve 20. yüzyılda kalmak isteyen, vicdansız ve insani değerlerden yoksun Batı emperyalizmi geçmişten bir türlü ders çıkaramıyor... •

omerdedeoglubd@gmail.com

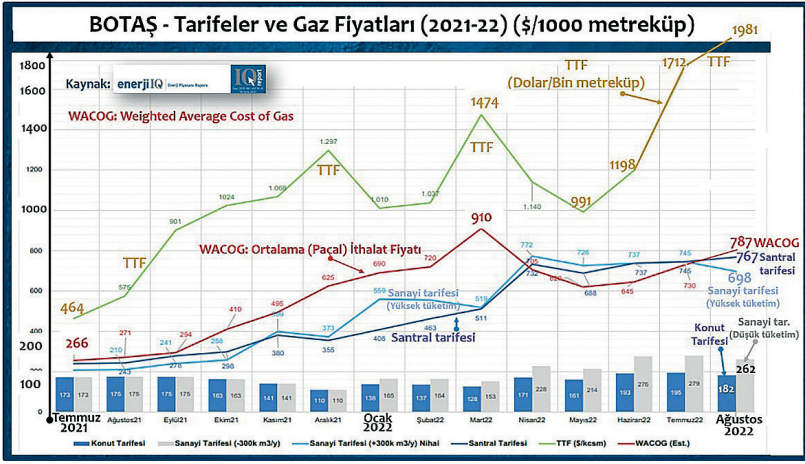
Ham Petrol Petrol Ürünleri Doğal Gaz Fiyatları ve Türkiye ³

Son dönemde ise Rusya ile mevcut uzun erimli ve petrol ürünlerine endeksli anlaşmalarda (TürkAkım, Mavi Akım), spot piyasa fiyatlarını da içeren (%70 spot, %30 petrol endeksli) ve süresi daha kısa olan anlaşmalara dönüşüm yapılmıştır. Azerbaycan ile süresi dolan BTE anlaşması da kısa süreli uzatılmıştır. Uluslararası piyasalarda, güncel spot piyasa fiyatları, petrol ürünlerine endeksli fiyatlara

göre çok yüksek seyrettiğinden, bu değişiklikler, doğal gaz ithalat faturamıza olumsuz etki yapmaktadır.

2020 yılında COVID etkisiyle, tüm fosil kaynakların fiyatları büyük oranda düşerken, 2021 ve 2022'de fiyatlar çok yüksek oranlarda artmıştır. Rusya - Ukrayna çatışması da fiyatları yüksek seviyelere çeken bir diğer olumsuz etken olmuştur.

Arka sayfadaki şekilden görüleceği gibi TTF'de (Hollanda vadeli

piyasası-spot) 2021 Temmuz ayında bin metreküpü 464 dolar olan doğal gaz, Mart 2022'de 1474 dolara, Ağustos 2022'de 1981 dolara yükselmiştir. Türkiye'nin ithal ettiği (bir anlamda tükettiği) doğal gazın yaklaşık %25'i LNG (sıvılaştırılmış gaz) olarak ithal edilmektedir. 2021 yılında LNG ithalatının %12,33'ü Cezayir ve Nijerya'dan, petrol

ürünlerine endeksli uzun erimli kontratlarla ithal edilmiştir. Dönem itibarı ile spot piyasadaki ithal edilen doğal gaza göre oldukça düşük fiyatlı olan bu ithalat, ülkemiz ödeme dengeleri açısından olumlu olmuştur. Ancak ithalatımızın %13,13'lük (7,7 milyar metreküp) bölümü spot piyasadaki yapıldığından, şekilde de görüldüğü gibi, ciddi (iki katından fazla) bedelle

2022 doğal gaz faturamızın, önceki yıllara kıyasla çok artması beklenen bir sonuçtur.

yapılabilmektedir. Nijerya kontratı 2021'de sonlanmış ve yenilenmemiştir. Dolayısıyla söz konusu miktar, mevcut anlaşmalar dikkate alındığında, 2022'de spot alımlarla karşılanabilecektir. Ayrıca, daha önce belirttiğimiz gibi Rusya ile mevcut anlaşmalar, daha önceleri petrole endeksli iken fiyat formülünde spot piyasa fiyatının ağırlığı

%70, petrole endeksli oran %30 olarak yenilenmiştir. Dolayısıyla, 2022 doğal gaz faturamızın, önceki yıllara kıyasla çok artması beklenen bir sonuçtur.

Tüm bu gelişmeler, ülkemizin (toplam) enerji ithalat faturasını kabartırken gerek tüketicilerin enerji faturalarında ve gerekse enerjinin girdi olduğu tüm ürün fiyatlarında, toplumun belini büken bir ortam yaratmıştır. Bir kez daha görülmüştür ki enerji politikası, ekonomi politikasının, güvenlik politikasının iç içe geçtiği, çok stratejik bir politika alanıdır ve bu özelliğe uygun olarak biçimlendirilmelidir. Her ne kadar konutlarda, özellikle doğal gaz faturaları sübvansede edilse de (şekilde görülebilir) toplumun geniş kesimlerinin ödeme gücü kalmadığından ve dolar/TL paritesi hızlı yükselişini sürdürdüğünden, enerji politikasında, toplumun geniş kesimleri lehine, radikal dönüşüm yapılması zorunludur.

Sonuç olarak;

- Türkiye, enerji tüketiminde çok yüksek oranda (%83,2) fosil yakıtlara dayalı bir enerji profiline sahiptir. Bu kaynaklarda da çok yüksek oranlarda dışa bağımlıdır.

- Türkiye, gerek petrol ve doğal gaz ve gerekse kömür fiyatlarının oluşumunda, herhangi bir role sahip olmadığından, küresel piyasalarda oluşan fiyat dalgalanmalarından çok fazla (olumsuz) etkilenmektedir.

- Diğer yandan bu kaynakları ithal ederken, ödemeler dolarla yapıldığından, Türk lirasının dolar karşısındaki

hızlı değer kaybı, yüksek enerji fiyatları ile birleşerek, çarpan etkisiyle tahribat oluşturmaktadır. Faizler konusundaki ısrar bırakılmamalıdır.

- Türkiye mutlaka, hızla fosil yakıtlara bağımlılığını azaltmalı, enerji tüketim profilinde yenilenebilir kaynakların payını arttırmalı, enerji üretiminde kullanılan ekipmanların yerli üretimine ağırlık vermeli ve enerji yoğunluğunu azaltmalıdır. Türkiye, son derece zengin güneş ve rüzgâr potansiyelini kullanamamaktadır. Önceki yazılarımızda defalarca belirttiğimiz gibi, tükettiğimiz elektrikten çok daha fazlasını üretebilen potansiyeline (yılda 400 milyar kWh) sahip güneşin, sadece %3'ü, karasal rüzgârın yaklaşık %24'ü devreye alınabilmiştir. Enerji verimliliğinde çok büyük bir iyileştirme potansiyeli âtil beklemektedir.

- Mevcut enerji ithal anlaşmalarında, ülkemiz lehine iyileştirmeler mutlaka zorlanmalıdır. Özellikle doğal gaz anlaşmalarında önümüzdeki dönemin, bilime dayalı analizi yapılarak; fiyat formüllerinde spot fiyatlar ile petrol ürünlerine endeksli fiyatların hangi yüzdelerle yer almasında çıkarımız olduğu profesyonelce hesaplanmalı ve müzakere edilmelidir. Örneğin, boru hatlarıyla alınan gazın paçal maliyeti (Rusya, İran, Azerbaycan) bin metreküp yaklaşık 355 dolarken⁵, TTF'de bin metreküp gazın fiyatı 2022 Ağustos ayında 1981 dolar civarına yükselmiştir. •

necdetpamirbd@gmail.com

4- Sisteme günlük verebileceği gaz miktarı (geri üretim)

5- Enerji IQ-Enerji Piyasası Raporu

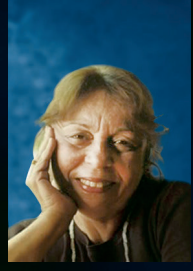

Vikinglerin Hakkı Vikinglere

Vikingler genellikle İskandinavya'dan Avrupa'yı deniz yoluyla geçip istila eden saldırgan savaşçılar olarak bilinir.

Eski Nors dilinde "Viking" zaten "istilacı korsanlar" anlamına gelirmiş. Okuduğumun yalancısıyım; yoksa Nors dilini bilmem. Kendilerine bu ismi yakıştırmaları da ilginç!

8. yy'dan 11. yy'a kadar korku salan bu adamlara sadece "istilacı, yağmacı saldırganlar" demek

ve Kraliçe'nin Ölümü

haksızlık olur. Hele şimdilerde kurdukları medeniyet geçmişleri ile alakaları yok gibi görünüyor.

Pek çok vasıfları var.

Bir kere çok iyi açık deniz tekneleri inşa eden ustalar ve denizci insanlar. İstilacı ruhlarıyla gittikleri yerleri yağmalıyorlar ama aynı zamanda yeni zenginlikler ve ticaret

yolları arayışındalar. Yeni ticaret yollarının önümüzdeki yüzyılda Kuzey Denizi, Arktik Bölgesi'nde olmasına şaşmamalıyız. Elbette bu tür işler milletler arası ortak projeler.

Bu kısım biraz Vikinglere mazeret arıyormuşum gibi oldu ama kurdukları şimdiki medeniyete bakınca hiç de fena insanlar değiller. »

İzlanda, Grönland hatta Kanada'ya kadar dayandıklarına dair tarihi hikayeler şu sıralar televizyon dizilerinde dünyayı büyülüyor. Ee ben de etkilendim tabii.

Bu yazımızın konusu Vikingler ve haklarında ne bilgiler edin-diğimi sizlerle paylaşmak olsun.

Öncelikle Vikingler sadece İskandinavya'dan kopup Avrupa'yı istilaya gelen insanlar mıydı? Bu soruya yanıt aradım.

Vikingler tarihinde ilk akla gelen yerleşim yerleri İsveç, Norveç Danimarka ama Oeselianlar denilen cengâverler Ösel Adası'nda otururlarmış... Şimdiki adı Saaremaa olan Estonya'nın açıklarında Baltık Denizi'nde bir ada.

13. yy Estonya belgelerine göre Vikingler her biri 30 denizci kapasiteli ticari gemiler inşa etmişler. Bir nevi gemi inşa mühendisleri yani.

İşte 30'ar kişilik gruplar halinde bu gemileriyle denizlere açılıp yeni karalara yelken açmışlar.

2008'de yapılan Salme arkeolojik kazılarında bulunan insan

kemikleri yanı sıra kılıç, bıçak, kalın, balta ve diğer aletler dışında gemilere de rastlanmış.

Gemilerin Oeselianlara saldırı- ran İsveç gemileri olduğu tespit edilmiş, demek kendi aralarında da savaşıyorlar.

Viking kabileleri arasında Lat- vian Vikinglerine son Paganlar de- niliyor. Curotianlar adı verilen bu Vikingler şimdiki Latvia civarında Baltık kıyılarında yaşamışlar. Artık Common Era denilen Hristiyanlı-

ğın MÖ 5. yy'ında, (bura- sı önemli) diğer kabileler Hristiyanlığı kabul eder- ken onlar Paganlıkta ısrar etmişler. Bazı rivayetlere göre XIX yy'da bile ayin- leri devam etmiş.

Genellikle İsveç gemi- lerine musallat olmaları dışında "amber" yani "ku- zey altını" ticaretiyle çok zengin olmuşlar.

Şimdi Grobina olarak anılan Se- eburg sahillerinde yaşamışlar. Halen bu bölge en sık ziyaret edilen turis- tik bölgelerden biriymiş.

Peki, Vikinglerin Dublin Krallı- ğı'nı kurmalarına ne diyeceğiz? Bence en ilginç hikayelerinden bi- ri bu.

Hadise, anlatılan, yazılanlara gö- re şöyle cereyan ediyor:

İrlanda'da Vikingler kamp ku- rup, çok zengin manastırlar ile tica- ret yapıyor ya da yağmıyorlar.

Derken etraflarında tahta kaleler ve yerleşimler inşa ediyorlar; yani

daha kalıcı işlere girişiyorlar. Bunlara “longphort” deniyor. Şimdiki Dublin’de Liffey Nehri etrafında gemi yapımında kullandıkları tomrukları için bir nevi üs inşaa ediyorlar.

Gel zaman git zaman yerli halkla ilişkiler gelişiyor. Bir yandan savaşlar da olmuyor değil, ama sonuçta İskandinavya dışında sağlam bir Dublin Krallığı kuruyorlar.

Dublin gerek müzeleri gerek araştırmalarıyla Vikinglerle olan müşterek tarihini kucaklıyor şimdilerde.

Gelelim Normandiya’ya... Malum, Fransa’nın kuzey batısında yer alan bir bölge. Adını Vikinglerden alıyor. Vikinglere Latince Notmanni denirmiş. Anlamı, “kuzeyden gelen adamlar”.

Bilhassa yağmalamak için manastırlara musallat oluyorlar. İşin ilginç yanı yağmacılıkla başlayıp sonra yerleşiyorlar; aynı İrlanda’da olduğu gibi! 9. yy’da Sen Nehri’nden kaptırıp Paris’e dayanıyorlar. Rollo isimli liderleri sonunda Fransa kralından Duchy ve Normandiya bölgesini koparıyor. Bir nevi süresiz tahsis.

Böylece birkaç yüzyıl bölgeyi kolonize ediyorlar. Zamanla pagan inancına veda edip Hristiyan oluyorlar ve diğer Hristiyan toplumlarla kaynaşıp, karışıp birleşiyorlar.

Norveç Vikingleri ise İzlanda’yı

Dublin müzelerinde ülkenin Vikinglerle olan ortak tarihi sergileniyor

tesadüfen fırtınada sü-rüklenerek buluyorlar. Esasen bir kaç İrlanda papazı dışında kimsecikler yok. Onlar da zamanla terk ediyorlar. Norveçli Vikingler daha sonra buraya İrlanda ve İskoçya'dan esirler yerleştiriyorlar. Esasen genetik araştırmalarda yeni neslin genetik kodlarında bunu görebiliyorlar.

Grönland Vikingleri Grönland'a Norveçli Kızıl Erik liderliğinde geliyorlar.

Ortadan kaybolan Grönland Vikinglerine gelince... Onlar Norveçli Kızıl Erik liderliğinde geliyorlar Grönland'a.

Ve tam 300 yıl burada anavatanından 900 mil uzakta avcılık, ticaret, ziraat, hayvancılık, ren geyiği, fok (deniz filii), kutup ayıları ve kuzey kutbu bölgesindeki diğer hayvan avlarıyla geçimlerini sağlıyorlar. Yine fok ailesinden uzun dişli deniz ayılarını da unutmayalım. Dişleri fildişi kıymetinde.

Tomruk, çelik gibi ihtiyaçları için Avrupa ile ticaret yapıyorlar. Ancak gitgide bastıran soğuk ile kışın uzaması, fırtınaların sıklaşması yani iklim koşullarının yaşamı zorlaması, Afrika fildişi pazarının rakip

olarak ortaya çıkması Grönlandlı Vikingleri yok ediyor.

Kimisi denizlerde ölüyor, bazıları Kuzey Amerika'ya, İzlanda'ya göç ediyor. Velhasıl 14. yy sonlarında Grönland'da Viking kalmıyor.

Vikingleri bilmeden Avrupa tarihini anlamak zor. Bu bilgileri kafamızın bir yanına yerleştirip en güncel konuya gelelim:

Kraliçe Elizabeth'in ölümü.

Birleşik Krallık, İngiliz Milletler Topluluğu ki 56 eyalet ülkelerin üyeliğinden müteşekkil politik bir birlik. Britanya İmparatorluğu'nun eski bölgeleri demek kibarcası. Sömürgeleri, dominyon, himayeler, mandalar ve diğer bağımlı bölgelerden oluşmuş olan İmparatorluk denizaşırı bölgeleri, ticaret karakollarıyla bir küresel güç Kraliçesini

kaybetti. Telaşa gerek yok artık yeni bir Kralı var.

Kraliçe ve şimdiki Kral yalnız devletin ve elbette diğer bağlı devletlerin başı değil, aynı zamanda kilisenin de başı.

Yetkileri de az buz değil. Şu ana kadar televizyonlardan tek kişiye bu kadar yetki verilir mi diye duymadık. Hayret verici bir memnuniyet!

Kraliçe yerini İngiliz tarihinin tahta en yaşlı geçmiş monark unvanlı oğlu Charles'a devretti.

1922'de 458 milyon kişi, yani dünya nüfusunun neredeyse dörtte biri, Britanya İmparatorluğu'nun egemenliği altındaydı. Toprakları 33 milyon km²'lik alanı kapsıyordu. Bu derece geniş bir coğrafyaya hükmettiği için siyasi, dilsel ve kültürel kalıtının hâlen yaygın olarak devam ettiğini söyler ansiklopediler. Tartışmalı bir konu esasen; gücün devam ettiği de söylenebilir. Dünya

geneline yayılmış toprakları nedeniyle her zaman en az bir bölgesinde gün ışığı olmasından ötürü "üzerinde güneş batmayan imparatorluk" kraliçesini kaybetti. Hükümdar sıkıntısı olmadığı için tahta oğlu Charles III geçti bile.

Tahta geçme sırası Charles'tan sonra oğlu William, ondan sonra George, Charlotte, Louis di-

ye gidiyor... Kraliçenin Charles'tan sonra dünyaya getirdiği oğlu Andrew, ki geçen yıl yapmış olduğu yaramazlıklar nedeniyle bazı unvanları geri alınsa da 8. sırada. Prenses Anne

galiba 16. sırada. Prens Harry ise ABD'ye yerleştiğine bakmayın lüzumu halinde 5. sıradaymış! ABD, "Sen de bizim kralımız ol" der mi sanmam.

Kraliçenin ölüm haberi "Londra Köprüsü Çöktü" şeklinde kodlanmış. Öyle hemen "öldü" demiyorlar, İngilizler kodlara zaten çok meraklı, Kraliçelerinden bir kod esirgeyecek halleri yoktu herhalde.

Krallığın "tahta en

Charles III'ten sonra tahta geçmesi beklenen oğlu Prens William

uzun kalmış monark” unvanlı Kraliçe yerini İngiliz tarihinin tahta en yaşı geçmiş monark unvanlı oğlu Charles’a böylece devretti.

Ölümünden bir gün önce yeni başbakan Liz Truss’ı atayan Kraliçe “istikrar” sembolü olarak görülüyor. Aynı zamanda değişimin de sembolü. İkiisi bir arada ancak İngiltere’de olabilir bir durum!

Kraliçe ölümünden bir gün önce “istikrar sembolü” olarak görülen Liz Truss’ı başbakan olarak atadı.

Kralliçe hanedanı devamlılık arz etme konusunda usta... Dünya değişiyor ama bu değişime ayak uydurması herkesin takdirini kazanmış durumda. “Nasıl uydurmasınlar; değişimi zaten kendileri yapıyorlar” diye düşünen yok değil elbette!

Kraliçe son nefesini verdiği andan itibaren kral olan III. Charles ülkesine değişiklikler getireceği kesin gözüyle bakılan bir kral.

Değişiklikler paraların üzerine basılan resimlerdeki değişikliklerle başlıyor, Kraliçe Elizabeth II.’nin resimleri yerine III. Charles’ın resimleri konulacak ama bu biraz zaman alacakmış.

Büyük değişimler arasında unvanlar değişecek, taht sıralaması değişecek, unvanlarla birlikte toprak sahipliği de elbette değişecek... Krallıkların işi bitmez.

Yeni Kral Charles III, ismini

değiştirmede. Malum Victoria’nın adı Alexandrina idi, Kral VI. George’un adı Albert imiş; o da ismini değiştirmiş.

Peki I. Charles kimdi dersiniz, vatana ihanet suçundan meclis kararıyla başı kesilerek infazı yapılmış. Duyulmuş şey değil değil mi?

Oğlu II. Charles değişim, restorasyon ve aşk skandallarıyla ünlü baba ve oğul, krallığın 17.yy’ını şerefletirmişler.

İngiltere’de 10 günlük yastan sonra bir kraliyet cenaze töreni, seneye taç giyme töreni, velhasıl bir yabancı gazetecinin yorumuyla bir “Soap Opera” izliyor olacağız. Yeni kral gezecek , görecek ve en önemlisi görünür olacak. Kolay iş değil.

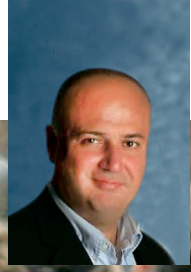
Ben Cumhuriyetçiyim. Bu krallıkları, sömürgelerin minnetlerini anlamam mümkün değil. Gerçek o ki; onların da beni anlaması mümkün değil.

Mavi gözlü Cumhuriyetim ilelebet halkıyla, milletiyle bağımsız ve payidar kalsın... Gerisi benim için hikaye .

Dünyadan kopuk filan olduğum için değil; Cumhuriyetçiyim hepisi bu...

Saygıyla efendim. •

necefugurlu@gmail.com

Popülizmin Aşısı:

Yurttaşlık ③

Önceki iki yazımızda, yurttaşlığın geçmişi özetledik. Bu özet içinde, erdemli yurttaş, yerel yurttaş, yatay yurttaşlık (sadece devlete karşı değil diğer yurttaşlara karşı da sorumluluk), aktif yurttaşlık, cumhuriyetçi yurttaşlık gibi duraklardan geçtik. Yurttaş olmak, topluma karşı yüklenen görevlere işaret ediyordu. Yurttaşlık ile ilgili konular, siyasetin değişen ekseninin ipuçlarını verir. Aristo'nun iyi insan ile iyi yurttaş arasında kurduğu sıkı

bağ, günümüzde ciddi sorunlu bir hale geldi.

Bu sorunlardan en önemlisi, iyi insan ile iyi yurttaş olmak arasındaki bağ, ulusal kimlikle harmanlandığı. Bunun sonucunda, ulusal çıkarlara, ulusal simgelere saygı duymak ile iyi insan olmak arasında sıkı bir ilişki kuruldu. Ancak birkaç istisna dışında, küremizde artık çokuluslu, çoketnili, çokkültürlü, çokdilli olmayan devlet bulmak zordur. Bu çokluklar, teklife evrilmeyi »

bırakın, artan göçlerle de tahkim edilip iç içe geçerek mevcut örgütlü toplumların karşısına yeni talepler ile dikiliyor. Tekliğe evrilme, kapsayıcı bir anlayış olarak farklılığı kendi içinde eritmek demektir. Bu yüzden de bu anlayışın demokratikliği şüpheye yol açar. Çağımızda demokrasinin şartlarından biri de farklılıkları tanımaya açık olmaktır. Günümüzde ulusal kategoriler üstünden yapılan siyaset, farklı kimlikleri temsil etmediği için halkın siyasete katılımının önünde bir

Yurttaşlık bir yandan birey olarak var olma fikri ile öte yandan belli bir topluluğa bağlı olma fikriyle yakından ilgilidir.

engel olarak belirlemektedir. Bir de buna popülist liderlerin kendi tabanı için halkın içinden gerçek halk söylemi ile bir bölümüne karşı diğer bölümü kullanmasını ekleyince,

demokrasi iyice yaralanmış ve teatral-gösteri-haline gelmiş oluyor.

Günümüzde yurttaşlık Ayşe Kadıoğlu'nun saptaması doğrultusunda dört farklı şekilde kullanılıyor:

- Ulusal kimlik veya milliyet olarak tanımlanan yurttaşlık
- Evraklar temelinde tanımlanan yurttaşlık
- Haklar temelinde tanımlanan yurttaşlık
- Görev ve sorumluluklar temelinde tanımlanan yurttaşlık.

Bu dört tanımlama önceki tari-

hçemizden de çıkartılabilir. Aydınlanma Çağının kozmopolitlik fikri, Fransız Devrimi ile gelişen ulusal egemenlik kavramı ile sekteye uğramıştır. İşte bu dönemde gelişen yurttaş kavramı, ulusal bir kimlik bilincine sahip ve ulusa karşı sorumluluklarının bilincinde olan kişiler için kullanılmaya başlandı. Bu hali

ile halk kavramından daha değerli ve bilinçli bir olguya işaret etmeye başladı. Halk salt hukuksal bir varlığa işaret ederken, yurttaşlık bir bilince işaret eder. Tarihsel olarak

bakınca da yurttaş yaratmak için Plato'dan beri halkın eğitimi üstünde durulmuştur.

Yurttaşlık bir yandan birey olarak var olma fikri ile öte yandan belli bir topluluğa bağlı olma fikriyle yakından ilgilidir. Bireyin doğasına ve birey olarak yurttaşlar arasında var olan toplumsal bağların niteliğine ilişkin 2 temel anlayış var: liberal (liberal-bireyci) ve klasik (yurttaş temelli cumhuriyetçi). Liberal bireycilikte statü olarak yurttaşlık anlayışı vardır. Yurttaş temelli cumhuriyetçilikte ise pratik olarak bir anlayış vardır. Liberal bireyci anlayışta statüye yapılan vurgu, hem insan itibarı hem de bireylerin dünyaya aktif failer olma ihtimali için gerekli bir ihtiyaç ve hak dilinin ortaya çıkmasına neden olur. Burada ihtiyaçtan anlaşılan, bireylerin eylemlerini gerçekleştirebilmeleri için gerekenlerdir. Bunlar yurttaş statüsünün hakları olarak görülür. Bireyler, görevleri (diğer yurttaşların haklarına saygı duyma, vergilerini ödeme, ülke savunmasına katılma) olan egemen ve ahlaken özerk varlıklardır. Bundan dolayı topluma karşı hiçbir yükümlülükleri yoktur. Özerklikleri, yurttaş statüsünün getirdiği hakları kullanıp kullanmamakta tercih etmeleri demektir. Liberal anlayışın hakları çağdaş anayasalara yerleşmiştir. Yurttaş temelli cumhuriyetçilikte, pratiğe yapılan vurgu, yurttaş olarak kabul için gereken görev dilinin

ortaya çıkmasına neden olur. Bireyler eyleme geçerek ve kamu hizmetlerinde bulunarak yurttaş olduklarını gösterirler. Dolayısı ile bu topluluk temelli bir yurttaşlıktır. Bireyler toplum karşısında öncelikli olarak görülmezler. Onların zamanları, kaynakları ve hatta hayatları meşru şekilde talep edilebilir. Siyaset bilimi son dönem yazınında yazılanların çoğu, yurttaş temelli cumhuriyetçiliğin yurttaş görev ve sorumluluklarına yaptığı vurguyu ihmal etmiştir.

Jürgen Habermas

Ülkemizde yurttaşlık konusunun sıklıkla gündeme gelmesi 1990'lı yıllarda oldu. Habermas'ın anayasal yurttaşlık kavramı Türkiye bağlamında da tartışıldı. Ülkemizde bu kavram, dinsel ve dilsel farklılıkların üstünü kapatan kapsayıcı ve şemsiye bir tanım olarak tanımlandı. Habermas anayasal yurttaşlık ile yurttaşlığın bir ulustan ziyade bir anayasaya bağlılık bir olgu olarak altını çizdi. Böylelikle yurttaşlık ile milliyet arasında bağın

gereksizliğine işaret ediyordu. Bu konu Türkiye için fırsatlar sunan bir mayın tarlası oluşturuyor. Yurtdışında yaşayan Türkler için fırsatlar sunarken, son dönemde artan kontrolsüz göç ise patlamaya hazır bomba oldu.

Seçmenlerin ilgisizliği, neoliberalizmin her türlü örgütlü toplumsal eylemi geriletip yok etmesi, gelir dağılımındaki eşitsizlikler ve varlıklı ile yoksul arasındaki uçurumun derinleşmesi, nüfus yapısının çok ırklı hale gelmesi, halkın bizler ve onlar diye kutuplaştırılması, hakikat sonrası ortam, bilimsel bilgi-

Popülizmden kurtulup, ilerici bir siyaset kurmak için, **demokrasinin gelişmesi için gereken yurttaşlık erdemlerinin daha somut bir şekilde tanımlamak şarttır.**

nin değersizleştirilmesi, çoğunluk olarak her şeyi yapma hakkına sahip olmaya inanç, toplumsal kuralsızlık, örselenmiş, taraflı ve siyasileşmiş adalet sistemi popülizmi iktidarda tutarken yurttaşlığın önemini ortaya çıkartıyor.

Her yurttaşın sorumluluklarını, bağlılıklarını ve rollerini kapsayan kimlik ve tavrına odaklanan bir yurttaşlık kuramı oluşturmaya ihtiyaç vardır. Popülizmden kurtulup, ilerici bir siyaset kurmak için, demokrasinin gelişmesi için gereken yurttaşlık erdemlerinin daha somut bir şekilde tanımlamak şarttır. Bu erdemleri 4 başlıkta toplayabiliriz:

- Genel erdemler: cesaret, yasalara uyma, bağlılık gibi
- Toplumsal erdemler: açık fikirlilik, hoşgörü gibi
- İktisadi erdemler: iş ahlakı, teknolojiye ayak uydurabilme gibi
- Siyasi erdemler: başkalarının

haklarını kavrayıp saygılı olabilme, kamusal söyleme katılmak isteği gibi

İçinden geçtiğimiz, kuralsızlık sürecinden toplum ve bireyler olarak maddi manevi daha fazla zarar almadan çıkabilmek için, daha iyi ama birlikte nasıl yaşayabileceğimizin yolunu bulmamız gerekli. Bu

sürecin başlangıcı için ise yurttaşlık erdemlerinin yeniden araştırılıp tanımlanması gerekmektedir. Devleti ve demokrasiyi ilerletecek halk ya da onun bir parçası değil, yurttaşlardır. •

barbarosenebd@gmail.com

“İnsanlar size ne söylerse söyleyin, sözcükler ve fikirler dünyayı değiştirebilir.”

- Robin Williams, Amerikalı aktör

KÜRESEL KÖYÜN
HAZIR SOFRASI:

FAST FOOD

Kapitalizm, “küreselleşme” adıyla toplumların yeme içme alışkanlıklarını da değiştirebiliyor.

Yazan: OLCAY BAĞIR

Küreselleşme denilen “tüm dünyanın tek bir köy olması” öngörüsü aslında; kapitalizmin, herkesin aynı şeyleri giyinip, aynı parfümü kullanması, aynı şarkıları dinlemesi, aynı filmleri izlemesi ve aynı şeyleri yemesinin pratikteki karşılığıdır. “Metasını” daha kolay satmak için kapitalin istediği şey budur. Kastedilen şey aslında tek köy değil, “tek

ve büyük bir pazar”dır.

Kapitalizmin istediği şeylerden biri neydi? Aynı şeyleri yemek... Hem de hızlı bir şekilde yemek. Çünkü vakit “nakit”tir. Bir an önce herkes yemeğini yiyip çıksın ve boşalan masalara başka müşteriler otursun!

Aslında fast food yani “hızlı /hazır yemek” Türkiye’ye yabancı bir

kavram değil. 1980 öncesinde hazır yemek olarak döner, tavuk pilav, kokoreç, kebab dürüm, balık ekmek, tantuni, tost gibi yemekler kastediliyor; bunlar genelde sokaklarda seyyar yemekçiler tarafından satılıyordu. Dolayısıyla adı öyle konmasa da, hazırlanış ve tüketimindeki hız ve pratiklik, kolay erişilebilirlik; kitlesellik ve törensellikten uzak, basit yemek adabı birlikte düşünüldüğünde kentte uzun zamandır satılan ve tüketilen birçok yiyeceğin “hazır yemek” türleri arasında yer aldığı söylenebilir.

1980 öncesinde hazır yemek olarak döner, tavuk pilav, kokoreç, kebab dürüm..., gibi yemekler sokaklarda seyyar yemekçiler tarafından satılıyordu.

Birbirinin aynı

1980’li yılların ikinci yarısında McDonald’s, Burger King, Pizza Hut gibi uluslararası yemek zincirlerinin Türkiye’de şubeler açmaya başlamasının, hazır yemeği “fastfoodlaştırdığı” söylenebilir.

80’lerle birlikte Türkiye ekonomisinin uluslararasılaşması (yani

liberalleşmesi) ve yabancı yemek şirketlerinin Türkiye’ye girmesiyle hamburger, pizza gibi Batılı tarzdaki hazır yemekler ülkede hızla yayılmaya başladı. Bu yeni tarz hazır yemeklerin Türkiye’nin geleneksel “ayaküstü” yemeklerinden en büyük farkları, kurumsallaşmış olmaları (buna bağlı olarak da standartlaşmış olmaları) ve statü belirlemeleriydi.

Kurumsal ve standartlaşmış olmaları şu demekti: Mesela ülkenin neresinde olursanız olun aldığınız hamburgerin (tabii aldığınız “menu”ye göre değişiklik göstermek

kaydıyla) gramajı ve tadı aynıdır ve hep aynı zamanda (mesela 3 veya 5 dakika içinde) önünüze gelir. Ayrıca bu fast food restoranlarının hepsi aynı şekilde dekore edilmiştir, hepsi birbirinin aynıdır.

Statü belirleyen beslenme

Amerikan toplumunda 1950’li yıllardan itibaren popülerleşen McDonald’s, 1980’li yıllara kadar kitlesel bir yiyecek olma özelliğini koruyor ve genellikle orta sınıf ailelere hitap etmeye devam ediyordu. 80’li yıllarda ise ABD’de orta sınıfın daralmaya başlaması, yoksulluğun artması ve sağlıklı / dengeli beslenme eğilimlerinin artmasıyla birlikte, fast food önemli ölçüde statü

Fast food'un ABD'de orta sınıflar nezdinde gözden düşmeye başladığı yıllarda, aynı ürün Türkiye'ye yüksek statülü bir yiyecek olarak girmeye başladı.

kaybetti. Fast food'un yüksek kalori ve yağlı bir yiyecek olması, daha çok şişmanlık ve yoksullukla bir arada düşünülmesini de beraberinde getirdi. Yani McDonald's'ın (genel olarak da fast food'un) ABD'de en azından orta sınıflar nezdinde gözden düşmeye başladığı yıllarda, aynı ürün Türkiye'ye yüksek statülü bir yiyecek olarak girmeye başladı. Artık Türkiye'de bu söz konusu mekânlara gitmek bir yüksek statü belirtisi haline geldi. Fast food birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de Amerikan yaşam tarzıyla, modernlikle, Batılılıkla ve gençlikle özdeşleştirilmiştir.

Örneğin McDonald's, Türkiye'de gençlerin gözde buluşma, toplanma ve vakit geçirme mekânlarından biri oldu. Önceleri özellikle zengin

Artık yerli hazır yemekler de kurumsallaşıyor ve belli oranda standartlaşma sağlanıyor.

semterlerde kurulan fast food restoranlarının sayısı arttıkça, yani zaman geçtikçe, giderek sıradanlaşacak, yaygın olarak tüketilecek ve orta sınıf ailelerin de tercih ettikleri yerler haline gelecekti.

Türkiye'de fastfoodlaşma

Bütün bunlardan sonra yerli yiyeceğin de fastfoodlaşma sürecine karşı bazı direnme stratejileri geliştirdiği söylenebilir. Kendini fast food olarak niteleyen, fast food olmaya öykünen yerli yiyeceklerin arttığı bu süreç içinde dönerciler, kokoreççiler, dürümcüler, lahmacuncular ve hatta simitçiler yavaş yavaş markalaşmaya çalışırken kimi zaman gelenekselliğe kimi zaman da Batılılığa ve modernliğe vurgu yapan imgelerle ürünlerini paketlemeye başladı. Artık yerli hazır yemekler de kurumsallaşıyor.

Kurumsallaşmış işletmeler “küreselleşmenin nimetlerinden faydalanarak” Amerika’da bile şube açabiliyor.

Bu kurumsallaşmanın gereği olarak reklamlar veriliyor ve belli oranda standartlaşma sağlanıyor.

Mesela kurumsallaşmış bir çiğ köfteci, ülkenin birçok yerinde çiğ köfte dükkânı açıyor ve o birbirinin kopyası dükkânların hepsinde çiğ köftelerin tadı ve servis süreleri aynı! Ya da eskiden sokaklarda satıcıların kafalarının üstünde tahta tepsiyle taşınarak satılan simit, poğaç gibi yiyecekler, artık bir restoran zinciri halinde kurulan işletmelerde neredeyse her şehirde satılıyor. Hatta bu işletmeler “küreselleşmenin nimetlerinden

faydalanarak” Amerika’da bile şube açabiliyor.

Bir tarafta sipariş ettiği pizzanın zamanında gelip gelmediğini anlamak için saat tutan insanların ülkesi Türkiye varken, diğer tarafta ince belli bardaklarda çay içip simidin susamının kokusuyla mest olan

Amerika var. Ya da üzerinde sipariş veren kişinin adı yazılı bir karton bardakta pahalı kahve içmek için sırada beklenen Türkiye’ye karşın diğer yanda, ofislerinden öğlen arasına çıkıp döner mi yoksa pizza mı yiyecekleri konusunda konuşan İngilizlerin yaşadığı Fransa var.

Kapitalizmin tasavvur ettiği küresel köy de tam olarak böyle bir şey. Küreselleşmeyle sınırların önemini yitirdiği ve kültürlerin daha çok kaynaştığı hayallerinin romantik savunucuları bir yana, kapitalizmin sınır ve kültür dinlemez pazar anlayışının gerçekliğini görenler de var hâlâ bu dünyada. •

“En zor şey harekete geçme kararıdır; gerisi sadece azimdir. Korkular kâğıt kaplanlardır. Yapmaya karar verdiğiniz her şeyi yapabilirsiniz.”

-Amelia Mary Earhart

Gastro Kùltür

Reha Tartıcı

GELECEKTE AÇ KALMAMANIN
FORMÜLÜ

BİLİNÇLİ VE DOĞRU ÜRETİM

Dünyada sürdürülebilirlik kavramı yaygın olarak 1980’li yıllardan sonra kullanılmaya başlanmıştır. Kelimenin kökeni Latince “Sustinere” kelimesinden gelmekte ve sürdürmek, sağlamak, devam ettirmek, desteklemek ile var olmak anlamlarında kullanılmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı üretim, tüketim, ticaret ve büyüme gibi ekonomik alanlar ile kültürel, siyasal, sosyal ve çevresel alanlarda giderek artan yoğunlukla

kullanılmaktadır. Bunun temel nedeni, günümüz kaynaklarının gelecek nesillere kayıpsız bir şekilde aktarılabiliyor olmasının sağlanmaya çalışılmasıdır. Bu bakış açısıyla tarımda sürdürülebilirlik kavramı da dünyanın geleceği açısından son yıllarda daha fazla tartışılmaya başlamıştır.

Geçtiğimiz 3 yıl içinde tüm dünyayı etkileyen pandemi, ardından yaşanan savaş ortamı ve iklim değişiklikleri, tarımsal üretimi ve »

gıda arzını sürdürülebilir kılmanın önemini bir kez daha gözler önüne serdi. Ülkemizde de bu alanda pek çok başarılı proje gerçekleştiriliyor. Bunlardan biri de dünya üretiminin %4'ten fazlasını karşıladığımız ayçiçeği ile ilgili yürütülen “**Yerli Ayçiçeği Tohumu Geliştirme ve Çiftçi Destekleme Projesi**”dir. Öncelikle ülkemizde üretilen bitkisel yağların %50'sinin ayçiçeğinden elde edildiğini belirtmek istiyorum. Türkiye, son 10 yılın ortalamasına göre 1,5 milyon tonluk ayçiçeği üretimi ile son on yıllık ortalaması 36 milyon ton olan dünya ayçiçeği üretiminde önemli bir yere sahiptir.

Dünya genelinde bitkisel yağlar tüketiminde ayçiçek yağının oranı %11-12 civarında iken Türkiye’de bu oran %75’in üzerinde seyrediyor.

Türkiye için önemli bir ürün olan ayçiçek yağı özelinde bilgi vermem gerekirse; yağ hepimizin bildiği üzere temel bir gıda maddesi ve aynı zamanda stratejik bir ürün. Türk mutfağının vazgeçilmez temel maddelerinden bir tanesinin ayçiçek

yağı olduğunu söylemem yanlış olmayacaktır. Çünkü dünya genelinde bitkisel yağlar tüketiminde ayçiçek yağının oranı %11-12 civarında iken Türkiye’de bu oran %75’in üzerinde seyretmektedir. Bu rakamlar ışığında ayçiçek üretimi ülkemiz için azımsanmayacak bir öneme sahiptir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 yılı “Bitkisel Üretim İstatistikleri” verilerine göre Türkiye’de yıllık olarak ekilen ayçiçeği tohumu toplam alanı 8.113.116 de-

kar. Bu tohumun verimi kg/dekar olarak 273’tür. 2020 yılına göre ekilen alanın arttığı ancak verimin azaldığı da dikkat çekiyor. Türkiye’de ekilmekte olan ayçiçeği tohumları, verim gücü ve yağ oranları yüksek olanlar ile bölge iklim ve toprak özelliklerine adaptasyonu fazla olanlar arasından tercih

ediliyor. Tohumların pazar fiyatları, erişilebilirliği gibi etmenler de tercih edilen türlerin belirlenmesinde rol oynuyor. Türkiye’de ayçiçeğinin verim ortalaması, dünya ve Avrupa ortalamasının üzerinde seyrediyor. Ancak kullanılan yağın kalitesi ve

verimliliği açısından, yetkililer elde edilen yağ oranlarının yükseltilmesi gerekliliğine vurgu yapıyor.

Dikkat çekmem gereken konuların başında kuşkusuz Türkiye’de üretilen ayçiçeğinin üretimi karşılayamaması geliyor. Ayçiçek yağı tüketimi yıllık ortalama 1,1 milyon ton olmasına rağmen ülkemizde elde edilen mahsulden çıkarılan ayçiçeği yağı yıllara göre değişimle birlikte 450-750 bin ton olarak gerçekleşiyor. Aradaki fark ise ithalat ile karşılanıyor.

Bu nedenle oldukça önemsedüğümüz projelerden biri olan “Yerli Ayçiçeği Tohumu Geliştirme ve Çiftçi Destekleme Projesi”nde geçen yıl Trakya bölgesinde yapılan ilk ekimleri, bu yıl Konya’daki ekimler izledi. Proje, Trakya Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü (TTAE), Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü teknik destekleri ve Karatay Ziraat Odası’nın katkıları ile yürütüldü ve yürütülmeye ilk günkü heyecanla devam ediyor.

Proje kapsamında geçen yıl Trakya’da Tekirdağ Muratlı, Edirne Keşan ve İstanbul Silivri ilçelerinde 10 çeşit yerli tohum ekilerek hasat yapıldı. Bu 10 çeşit hasat sonrası verimlilik ve yağ oranı gibi performans parametreleri açısından değerlendirildi.

Değerlendirmeler sonucunda en yüksek performansa sahip 5 çeşit belirlendi. Verim ve yağ oranlarına göre ilk 5 sırada SUN 2259, M98CL88, ROSETA, IMI1810 ve TR 2242CL çeşidi yer aldı.

Ortalamaların üzerinde performansı olan bu 5 çeşit ile bu sene geliştirilen yeni 5 çeşit bu seneki deneme çalışmasına dahil edildi. Bu kapsamda bu yıl da Konya’da Yağlıbayat, Yenikent, Göçü, Ovakavağı, Yarma ve Karakaya köylerinde toplam 10 çeşit yerli ayçiçek tohumu ekimi yapıldı.

KADIN VE GENÇ ÇİFTÇİLER ÖNCELİKLENDİRİLDİ

“Yerli Ayçiçeği Tohumu Geliştirme ve Çiftçi Destekleme Projesi” kapsamında geçen sene Trakyalı ve bu sene de Konyalı çiftçilerin dahil edildiği, 300’e yakın çiftçinin katılımı ile bir çiftçi ağı kuruldu. Çiftçi ağında yer alan çiftçilere bu yılın Mart ayında tohum desteği verildi. Tohum desteği verilen 70 çiftçi kura

ile seçilirken kadınlara, gençlere ve ihtiyaç sahiplerine öncelik sağlandı. Ayrıca çiftçilere proje süresince yüz yüze eğitim ve teknik uygulama desteği verildi.

Projenin sosyolojik boyutu da öne çıkan özelliklerinden birisi. Proje kapsamında kadın ve genç çiftçilerin desteklenmesine öncelik veriliyor. Kadın çiftçilerin desteklenmesi, tarımda kadınların görünmeyen emeklerinin görünür kılınmasını önemli bir adım olarak görüyorum. Çiftçilikten, kırsal yaşamdan ve tarımdan uzaklaşan gençlerin de proje kapsamında desteklenmesi tarımın gençlerin gözünde cazip hale getirilmesini çok değerli buluyorum.

TAMAMI YERLİ, HEM KURU HEM DE SULU TARIM KOŞULLARINA UYGUN TOHUMLAR

Proje kapsamında ekimi yapılan tohum türlerinin tamamı yerli, hem kuru hem de sulu tarım koşullarında verim kapasitesine sahip. Yaygın hastalıklara karşı dirençli ve kuş zararları ile güneş yanıklarına da dayanıklı olan tohumların yağ oranları %35'in üzerinde. Bu oranın ülkemiz üretimi ve tüketimi açısından oldukça önemli olduğunun altını çizmek istiyorum.

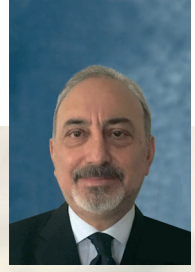
Projenin bir sonraki aşamasında verim açısından ilk 5 sırada yer alan yerli tohum çeşitleri kullanılarak yeni "demonstrasyon" alanlarında deneme ekimleri ve tohum desteği

çalışmaları gerçekleştirilecek. Projenin 3. yılındaki denemeler de sona erdiğinde yapılacak testler ve değerlendirmeler ile en verimli tohumlar belirlenecek. Ardından Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Tarım Tes-cil ve Sertifikasyon Müdürlüğü'ne müracaat edilerek tescil süreci başlatılacak. Bu çalışmalar ile uzun vadede yerli üretimimizi artırarak, yağlı tohum ithalatını azaltmamız mümkün olacak.

Bugünkü gibi önümüzdeki yıllarda da tarım ve gıda en stratejik sektörler olarak hayatımızın merkezinde yer almaya devam edeceğinden, güvenilir gıdaya ulaşmanın sürdürülebilirliğinin sağlanması için de çiftçiden, sektör temsilcilerine, Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan akademik kuruluşlara kadar sektörün tüm paydaşlarının bir arada projeler üretmek için iş birliği yapması çok önemli. Yerli üretimin artırılması için üretim zincirinin ilk halkasında yer alan çiftçilerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi alınması gereken aksiyonların en başında geliyor. Bu konuda atılması gereken önemli adımlardan bir diğeri de Türkiye topraklarına uygun, hastalıklara dirençli ve yüksek verimli yerli tohumlar yetiştirmek olmalı.

Bu nedenle yerli tohum geliştirme girişimlerinin artırılması ve çiftçilerin desteklenmesini ithalat ihtiyacını azaltması açısından hepimiz desteklemeliyiz. •

rehatarticibd@gmail.com

GÖRGÜ VE TERBİYE

“Çorba gibi, en iyi terbiye de evde yapılır.” sözünü çok anlamlı bulurum. Terbiye ve görgü kuralları birbirlerini tamamlayan değerli, sosyokültürel ve ahlaki normlardır.

Aile içerisinde evde başlayarak, eğitim kurumları aracılığı ile, sosyal çevreye dalga dalga yayılması gereken terbiye ve görgü kuralları, toplum içerisinde insanların küçüğünden büyüğüne birbirlerine

olan saygı ve sevgilerini üst düzeye çıkarır.

Eskiden “adab-ı muaşeret” denilen, terbiyeli ve nazik davranış töresi ve bilgisi, günümüzde kelimesi ile birlikte sanki unutulmaya başlandı.

Bu konuda yazmaya karar verdiğimde, Ortaköy sahaflardan aldığım, eski baskı bir kitabımı hatırladım. Okuması için epey zaman önce verdiğim kişinin kitabı geri » getirmedeği ortaya çıktı. Söylenene göre, kitap el değiştirmiş “gezici kitap” olmuştu. Bu doğruysa ve kitap sadece gezinmiyor, hem de okunuyorsa sadece sevinirim.

Diğer taraftan, internet ortamında kitap aradığımda “Yeni Görgü Kuralları” adında kitapların olması dikkatimi çekti. Dijital internet ortamı için yazılan görgü kuralları kitapları da vardı. Bu kurallarının eskisi, yenisi nasıl oluyordu gerçekten çok merak ettim.

İnsan hangi yaşta olursa olsun, nefisini, özbenliğini terbiye etmek

ya da yazılı olmayan, geleneklerle nesilden nesillere aktarılan terbiye, nezaket ve görgü kuralları, o toplumun kültürel kodlarını oluştururlar. Böylece toplumsal düzen hoşgörü ve saygı bağlamında güzelleşerek sağlanmış olur. Etkili iletişimde, en önemli kural nazik olmaktır. Özellikle resmî ortamlarda, saygının ön plana çıktığı ve empati ile yapılan zarif davranışlar, ortamı sıcak ve samimi bir havaya sokacaktır. Toplantının, görüşmenin sonrasında elde edilen başarı ve verim, beklentilerin ötesine geçecektir.

Görgü kuralları o toplumun geleneklerinin ve kültürel değerlerinin en kıymetli köşe taşlarıdır. Çocukluk günlerinde öğretilmeye

başlatılan bu kurallar, ergenlik ve genç yaşlarda önyargısız olarak kabul edilerek zenginleştirilirse, zevkle uygulanan günlük hayatın doğal ve rutin bir parçası olurlar. Ortaokulda fen hocamızın “*Medeni insan, karanlıkta esnerken ağzını eliyle kapatan kişidir.*” deyişi, her esneme kulaklarımda çınlar.

İlhan Selçuk, “Görölmüşür” kitabında “Görgüsüzlük” başlığı altında şunları yazmış: “*Görgüyü dar*

İlhan
Selçuk

için çıktığı engebeli yollarda, içinde bulunduğu ortamın ve yakın çevresinin etkisi altında kalması çok doğaldır.

Öyle ki; yazılı olan

anlamı ile yorumlarsanız, dışı cıvıllı içi geçmiş bir kocaman karpuz benzer. Adab-ı muâşerete uyacağım diye, adabı bir yana bırakıp muâşerete sıvıvanan çok insan var. Ama

görgüyü daha geniş anlamda ele alırsak, törelerle görevlerle karmaşık bir yaşam biçiminde içeriğini bulabiliriz.

Söz gelimi, kentlinin çoğu zaman dışladığı yoksul köylünün yaşam biçiminde, hem katı hem ince bir görgünün binlerce yıllık örgüsü vardır. Çağımızda toplumsal iletişim öylesine yoğunlaştı ki; artık görgü kurallarını hem öğrenme kolaylaştı, hem paylaşmak. Biraz duyarlı olan kişi; neyin güzel, neyin çirkin, neyin kötü, neyin iyi olduğunu ayırt edebilir. Ama, yoğun bir görgüsüzlüğün, yaşadığımız topluma egemen olması nedir?

Tüketim mikrobi kapmış yoksul bir ülkemiz. Çamaşır makinesi olan, elle çamaşır yıkayandan, elektrik süpürgesi olan, halısını değneklerle balkonda pataklayandan kendini

Tanımadığımız kişilere bir “günaydın” diyebilmek, bir gülümsemeyi ve selamı esirgememek, her iki taraf için büyük bir mutluluk ve zenginliktir.

daha üstün görüyor: Konforu bir yana bıraktık, lüks tüketimde kim daha çok babalanırsa, onca saygınlık göreceğini sanıyor. Görgülü olmakla gösteriş yapmak

arasındaki kesin ayrımı yadsıyan kalabalık, toplumda egemenleşiyor. Gerçek görgünün alçak gönüllü erdemi siliniyor.”

Eğitim seviyesini, kültürel farkları, kırsaldan şehirlere göçleri ve son yıllarda ülkemizde ya-

şayan çok sayıdaki sığınmacıları da düşünenecek olursak, bu kurallara nedenli ihtiyaç duyduğumuz anlaşılır. Nazik ve zarif davranışlar bulaşıcıdır. Karşılık verme içgüdüğü ile taklit edilirler, yeter ki önyargısız öteki olmadan ve karşımızdakileri ötekileştirmeden bu değerleri paylaşmayı bilelim.

Tanımadığımız kişilere bir “günaydın” diyebilmek, bir gülümsemeyi ve selamı esirgememek, her iki taraf için büyük bir mutluluk ve zenginliktir.

Geçmişten günümüze, zarafet kokuları saçan aşağıda paylaştığım anekdotu, sanırım hepimiz keyifle süleyebiliriz!

Abdülhak Şinasi, Yakup Kadri, Süleyman Nazif bir akşamüstü Hisar Beyoğlu'ndaki Lebon pastanesinde sohbet ediyorlarmış. İçeriye Abdülhak Şinasi'nin Galatasaray Lisesi'nde okuyan kardeşi girmiş.

Şinasi kardeşine "Geliniz sizi Süleyman Nazif Beyfendi'ye takdim edeyim." demiş.

Bunun üzerine Süleyman Nazif, "Aziz Şinasi Bey sizin ağzınızdan hiç 'sen' hitabı çıktığı vaki değil midir? Görüyorum, küçük kardeşinize bile 'siz' diye hitap ediyorsunuz. Kuzum, siz Paris'te bulunduğunuz zaman Sen Nehri'ne de 'Siz Nehri' mi derdiniz?" •

muratmolubd@gmail.com

AFORİZMALAR

■ "Hayat, sen başka planlar yaparken geçip gidendir."

John Lennon

■ "Başka hiçbir şey değişmese bile, eğer ben değişirsem, her şey değişir." **Balzac**

■ "İnsan toplumda eğitim görür, yalnızlıkta ilham bulur." **Goethe**

■ "Farkındalık aynı anda her yöne akan bir zihindir." **Osho**

■ "Doğruyu gördüğü halde düşüncelerini değiştirmeyenler, cahillikleriyle mutluymuş gibi yaşarlar." **Albert Einstein**

■ "Yaşadıkça yaşlanmazsınız, yaşamadıkça yaşlanırsınız." **Portekiz Atasözü**

■ "Sorgulanmayan hayat yaşanmaya değmez." **Sokrates**

■ Murat Molu'nun sesinden; **Arif Damar**'ın "Eski Yağmurları Dinliyordum / Seçmeler" kitabından alıntılar.

K İ T A P

■ Sıradan Kitaplarda;

Metni okuyun ve dipnotları atlayın

■ Akademisyenler tarafından yazılanlarda;

Dipnotları okuyun ve metni atlayın

■ İş Kitaplarındaysa;

Hem metni hem de dipnotları atlayın.

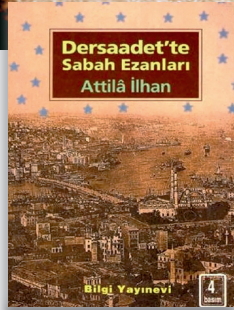
-Nassim Nicholas TALEB

Kültür ve Sanat
Dünyasından
Tekin Özertem

Dersaadet'te Sabah Ezanları

Attilâ İlhan'ın, Milli Mücadele yıllarını anlattığı romanın adıdır Dersaadet'te Sabah Ezanları. Geride kalan ilk gençlik yıllarımda bir şiir öğleden sonrasında, İzmir Devlet Konservatuvarı sahnesinde birlikte şiir okuma; sonraki yıllarda da yakından tanıma onuruna erdiğim Attilâ

İlhan'ın bu eseri, Ahmet Küflü'nün Bilgi Yayınevi tarafından yayımlandı 1981 yılında. Ankara'da, Sakarya Caddesi'ndeki Bilgi Kitabevi'nin vitrininde görüp satın aldığım da

İstanbul'daki çocukluk yıllarımı anımsadım...

Nedeni de "Mutluluk kapısı"

anlamına gelen dersaadet sözcüğünün; o geride kalan çocukluk günlerinde uzaktan uzağa duyup sonra da uyuyakaldığım sabah ezanlarıydı... O yıllarda bangır bangır hoparlörlerden okunmazdı şimdiki gibi vakit ezanları. Selalar da öyle... Müezzinler minarelerin şerefelerinde dört bir yana dönerek okurlardı sırasıyla saba, uşşak, rast, seğâh, hicaz makamlarındaki vakit ezanlarını.

“Tanrı uludur, Tanrı uludur.

Şüphesiz bilirim ve bildiririm, Tanrı’ dan başka yoktur tapacak. Şüphesiz bildiririm Tanrı’ nın elçisidir Muhammet. Haydin namaza, haydin felaha, Tanrı’ dan başka yoktur tapacak.” diye Türkçe okunurdu ezanlar. Sabahları da iki yakadan da duyulabilen bu ezan sesleri ile yeni bir güne başlardı İstanbul.

1932 yılında başlamıştı ezanın Türkçe okunması Atatürk’ün isteklendirmesiyle.

1932 yılında başlamıştı ezanın Türkçe okunması Atatürk’ün isteklendirmesiyle. Dinen caiz olup olmadığı tartışılıp, caiz olduğuna karar verildikten sonra. 1950 genel seçimlerinde Demokrat Parti %53 oyla iktidar olunca da 1952 yılında tekrar Arapça okunur olmuştur.

Ezanın Türkçe okunması çok

önceleri -Meşrutiyet dönemine - dile getirilmiş bazı aydınlar tarafından. Ziya Gökalp de 1918 yılında Vatan şiiri ile dile getirmiş bu özlemi: *“Bir ülke ki, camiiinde Türkçe ezan okunur. / Köylü anlar manastırını namazdaki duanın, / Bir ülke ki, mektebinde Türkçe Kur’an okunur, / Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Hüda’nın. / Ey Türk oğlu, işte senin orasıdır vatanın...”*

O smanlı Devleti'nin yıkılış sürecindeki siyasal ve sosyal olguların milli mücadele yıllarında da nasıl sürdüğünü anlatır Attila İlhan'ın Dersaadet'te Sabah Ezanları. Kurtuluş Savaşı yıllarını anlatan ilk romanımız da milli mücadelede onbaşı rütbesi iye yer almış Halide Edip Adivar'ın; **Ateşten Gömlek**'i... Yine 1923 yılında yayımlanan **Vurun Kahpeye** adlı romanı da öyle. Sonraki yıllarda da hepi topu bu yirmi roman yazılabildi Kurtuluş Savaşı yıllarına dair:

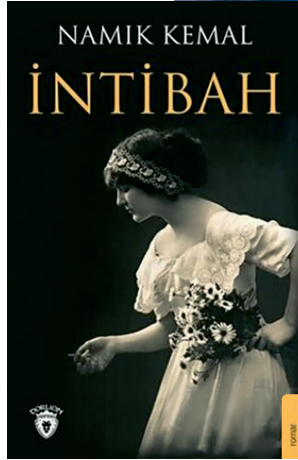
Sodom ve Gomore (Yakup Kadri Karaosmanoğlu 1928), **Dikmen Yıldızı** (Aka Gündüz 1928) **Halas** (Mehmet Rauf 1929), **Yaban** (Yakup Kadri Karaosmanoğlu 1932) Ankara (Yakup Kadri Karaosmanoğlu 1934), **Üç İstanbul** (Mithat Cemal Kuntay 1938), **Sahnenin Dışındaki** (Ahmet Hamdi Tanpınar 1950), **Esir Şehrin İnsanları** (Kemal Tahir 1952), **Esir Şehrin Mahpusu** (Kemal Tahir 1961), **Kalpahlılar**

(*Samim Kocagöz 1962*), **Doludizgin** (*Samim Kocagöz 1963*), **Kurtlar Sofrası** (*Attilâ İlhan 1963*), **Küçük Ağa** (*Tarık Buğra 1963*), **Yorgun Savaşçı** (*Kemal Tahir 1965*), **Kutsal İsyan** (*Hasan İzzettin Dinamo 1966*), **Küçük Ağa Ankara'da** (*Tarık Buğra 1966*), **Yüzbaşı Selâhatin'in Romanı** (*İlhan Selçuk 1973*), **Sırtlan Payı** (*Attilâ İlhan 1974*), **Toz Duman İçinde** (*Talip Apaydın 1974*), **Vatan Dediler** (*Talip Apaydın 1981*), **Köylüler** (*Talip Apaydın 1991*), **Allah'ın Süngüleri** (*Attilâ İlhan 2002*)

Romanlar, yazınsal / edebi bir tür olarak genellikle insanların başından geçenleri, insan ilişkilerini ve durumlarını, toplumsal olay ve olguları gerçeğe uygun bir biçimde ya da kurmaca yoluyla paylaşır okuyucuyla. Tarihi ya da tarihsel romanlar da tarihin değişik dönemindeki olaylar ile geçmişte yaşamış kahramanlarla, onları kuşatan gerçek veya hayali kişilerin yaşamlarının yanı sıra toplumsal olguları içerirler. Bir başka deyişle tarihi bir romanın yazınsal niteliği, içerdiği zamanın özelliklerini tam olarak açıklayabilmesini; kahramanları gerçek veya düşsel olsalar da anlatılanların tarihi gerçeklerle uyumlu olmasını

Namık Kemal ve İntibah adlı eseri

gerektirir...

Çok gelişmiş ve derinlikli yazınsal bir tür olarak romanın tarihi 15. yüzyıla, kadar uzansa da bizdeki geçmişi o kadar uzak değil. Yazınımızın ilk romanı 1876 yılında yayımlanmış Namık Kemal'in **İntibah** ya

da diğer adıyla **Sergüzeşt-i Ali Bey**^[1] adlı eseri. 1880 yılında basılan **Cezmi** adlı eseri ilk tarihi romanımız.

Geçmiş sadece tarih kitaplarından öğrenmek yetmiyor. Günümüzü anlayabilmek, toplumsal ve kültürel anlamda algılayabilmek; geleceğimizi iyiden, doğrudan yana oluşturabilmek ancak yazılıp günümüze ulaşmış yaşanmışlıklar ve yazınsal değeri olan tarihi romanlarla mümkün.

İzmir'in kurtuluşu ile başarılmış olan Milli Mücadelemizin 100'üncü, Cumhuriyetimizin kuruluşunun 99'uncu yılını kutladığımız bu günlerde toplum olarak karşı karşıya olduğumuz tehlike ve olumsuzlukların en önemli nedenlerinden biri tarihimizi; özellikle de yakın tarihimizi doğru bilmemek; aynı zamanda bu romanlar üzerinden okuyup değerlendirerek algılayamamış, sorgulayamamış olmak.

Ulusal bilincimizin gereğince oluşamamış olması da bundan...

...toplum olarak karşı karşıya olduğumuz tehlike ve olumsuzlukların en önemli nedenlerinden biri, tarihimizi; özellikle de yakın tarihimizi doğru bilmemek...

Cumhuriyetin ilk yıllarında her on kişiden dokuzunun okur-yazar olmadığı, bugün bu oranın-okul öncesi yaştaki çocukları saymazsak neredeyse %100 olduğu ülkemizde ne yazık ki sadece sıradan okur-yazarlar olmak yetmiyor. Çünkü önemli olan

işlevsel okur-yazarlık. Yani belirli amaçlara odaklanmış bir öğrenme düzeyine ulaşmış olabilmek. Bunu da ancak işlevsel öğretim ile sağlamak mümkün. İşlevsel amaç içermeyen eğitimin sonucu ise işlevsel cehalet. İşlevsel okuma alışkanlığının oluşmadığı; okuduğunu anlayamayan, düşünme -karşılaştırarak akıl yürütme- becerisi, vatandaşlık bilinci gelişmemiş toplumlar önünde sonunda işlevsel cehaletin zulmüne boyun eğmek zorunda kalırlar... Diplomalı niteliksiz insanlar için **"Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkün olur."** lafı da böyle toplumlarda bir özdeyiş olarak çıkar ortaya...

Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılında ulusal bilincimizin gereğince oluşup gelişebilmesi için elbette yapılması gereken en önemli işlerin başında eğitimin ve öğretimin işlevselleşmesi gerek. Bunun için de uzak ve özellikle de yakın tarihi geçmişimizi öğrenip kavramak ön koşul... Tarihi romanlarımız da okunması gereken vazgeçilmezlerimiz..

Cumhuriyetimizin 99. Yılı Kutlu Olsun! •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Uyanış – Ali Bey'in Serüvenleri

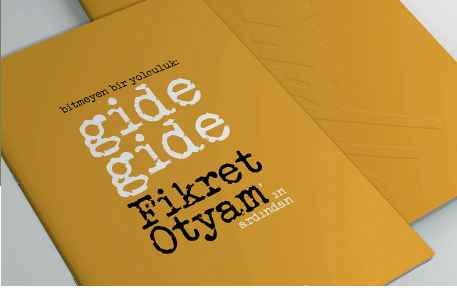
"Eğitimidir ki, bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır; ya da esaret ve sefalete terk eder."

Mustafa Kemal Atatürk

Anadolu Toplumunu Anlatan
“Gide Gide” Yazarının
Kaleminden:

1960’larda Alevi- Bektaşilerin Yaşadıkları

1950’lerdeki Türk edebiyatında pek çoğu Köy Enstitülerinden yetişme- toplumcu genç yazarların ana konusu artık, kırsal kesimde yaşayanlardı.

Seçimi kazanan Demokrat Parti’nin demokrasi, hukuk, düşünce ve inanç özgürlüğü, ekonomi, -başta laiklik gelmek üzere- Cumhuriyet değerleri karşı-

sındaki olumsuz uygulamaları tepkiler yaratıyordu.

Dönemin DP karşıtı iki önemli yayın organından biri olan Cumhuriyet gazetesinde, Yaşar Kemal’in sonradan “Bu Diyar Baştanbaşa” adlı ciltlerde bir araya gelecek “Kaçakçılar Arasında 25 Gün”, “Doğuda İnanılmaz Şeyler Gördüm”, “Mağara İnsanları” gibi röportajları Anadolu’nun toplumsal sorunlarını göz önüne seriyordu.

Fikret Otyam da “gezi notlarını”

aynı dönemde “Dünya” gazetesinde yayımlamaya başlamıştı. “Gide Gide” genel başlığıyla bir dizi kitap oluşturan bu yazılarda ele alınanlar topraksız köylünün sorunu, tarım işçileri, kömür ocakları, sağlık, baskıcı yönetim, eğitim, tarikatlar, kaçakçılık gibi konulardı. Otyam anlattıkça, kamuoyunda geniş yankılar oluşuyordu.

Örneğin Çetin Altan’ın, “Bir Karış Toprak İçin” kitabında anlatılanlarla ilgili olarak söyledikleri şöyleydi:

“Biz kendi memleketimize ve insanlarımıza karşı büyük ihanetler içindeyiz.

İhanetlerimizi kaba kuvvetle ört bas etmek arzusundayız. Sık sık Türkiye’yi sevdiğimizi söylüyoruz. Aslında sadece kendimizi ve çıkarlarımızı seviyoruz. Onun için de yeryüzünde kimse bizi istediğimiz kadar sevmiyor. Bizi beğenmiyor. Bizi ayıplıyor.”

“Gide Gide” dizisinde yer alan “Hu Dost” kitabı da Anadolu’da yüzlerce yıllık geçmişine sahip başka bir ayıbı, Alevi-Bektaşlı toplumuna yönelik baskı ve şiddeti konu edinmektedir. Anlatılanların benzerleri o kitabın ardından geçen 60 yıl boyunca da yaşa-

nıp durmuştur.

“Gide Gide” yazarı İzmir’den Şanlıurfa’ya, Kahramanmaraş’tan Sivas’a, Kırşehir’de Hacıbektaş dergâhına uzanan yolculukları sırasında Alevilerin “cem” ayinlerine katılmış. İnançlarını, düşüncelerini kendilerinden dinlenmiş. Çektikleri çileleri onların ağzından ortaya dökmüş.

Alevi önderlerinin yazarımıza açıkladıkları şöyle:

“Alevilik ne dindir, ne de bir tarikattır; ancak Kuran’dan ve onu insanlığa ulaştıran, yüce kurallarının en yetkili açıklayıcısı olan evrenin ögücüsü olan Efendimizden (Hz. Muhammet’ten) ayrılmayan bir İslami görüştür. Hem de kelimeyi şahadetiyle ve İslamın bütün öğeleriyle bölünmez bütün halinde bir görüş.”

Aleviliğe kara çalanların dillerine doladıkları cem ayinlerini izleyen Otyam’ın gözlemleri şunlar:

“ceme gelen her kadın ve her erkek bir yol ve gerçek kardeşi sayılıyor. Yoldan çıkan, kocasına uymayan, zina ettiği iştirilen kadın ve yol yezitliği yapan, iftira eden ve nikâhlı kadın kaçırın, zina yapan erkek, ceme kabul edilmiyor. Dualar, gülbengler, deyişler tamamen Türkçe. Anlaşılmayan bir kelime yok. Cem,

tamamen birleştireci, uyarıcı, doğruyu gösterici bir nitelik taşıyor.”

Otyam, Alevi toplumuyla ilgili olarak şunları sıralamış:

“Sol tarafta, yani kapıdan yana kadınlar vardı. Birer peşkirin etrafına oturmışlardı erkeklerle beraber...”

Eşler âyine mutlaka birlikte katılır. Törenin saygınlığını ömür boyu sürdüreceğ gençleri bu konuda eğitmek için

“koldan kopan ayını” düzenlenir:

“Daha çok gençleri toplantıya alıştıрма, âdâp ve erkân hususunda duygu vermek, tarikat ülküsünü aşılama, öğretmek. Burada gençler semah usulünü, nefes ve buyruk çağırmasını öğreniyorlar.”

Aleviliğe kara çalanlar içkili toplantıları, kadın erkek ilişkilerini dillerine dolamışlardır. İşin gerçeği ise bir cem âyini dönüşünde Fikret Otyam’ın anlattıklarındadır:

“Sunulan dem (içki) bir başka yerde olaydı civıtmayan kalmazdı. Buna rağmen, karşılıklı saygı, sevgi, yürekte duyduğ, inanarak dinleyiş, içten gelen gözyaşı, edep erkân boyunca gözümünden kaçmayan özelliklerdi.”

Otyam’a Alevi dostunun, sabaha karşı âyinden dönerken yeni günün işığı altında anlattıkları Alevi dü-

“Asıl gerek olan ışık başka ışıktır. Bildiklerini, iyi bildiklerini başkalarından esirgeme... Bilginin zekâtı öğretmektir.”

şüncesinin anlamlı bir özetidir:

“Asıl gerek olan ışık başka ışıktır. Bildiklerini, iyi bildiklerini başkalarından esirgeme... Bilginin zekâtı öğretmektir.”

Işığın pırıl pırıl parladığını, kardeşlik duygularının çevreyi aydınlattığını yazar, Hacıbektaş dergâhında doya doya izleyecektir:

“Güneş bulutların ardına girip çıkıyordu, vardığımda her yer ışıl ışıldı. Dergâh onarılıyordu. Selvilerde kumrular ötüşüyordu, dem çekiyorlardı. Bir tarihi burası, ulu mezarlı, yüzlerce yıllık yapı, camili, Mührü Süleymanlı, aslan ağzı çeşmeli... Karadut ağaçlı Horasan’ dan salınan.”

“Hünkâr Hacı Bektaş Veli halkı çabucak anladı ve düşündü ki her şeyden önce cehaletle, taassup ve

ham sofulukla sa-
vaşmak gerekiyordu.
Öyle yaptı.”

Alevi toplumunun kimliğini oluşturan ilkeler kitapta şöyle aktarılmıştır:

“İnsan olmanın yolu kolay değildir, dost...

Senlik benlik bilmeyeceksin, iyiliği başa kakmayacaksın. Kötülük dahi etseler cevabın iyilik olacaktır. Gösteriştten kaçacaksın. Herkesi eşit göreceksin. İnsanların hayatına koşmayı kendine iş bileceksin, hor görmeyeceksin kendini. Gönlün, elin açık olacak. Dirliği, birliği akıldan ırağ tutmayacaksın.”

Yazara İzmir’e yakın bir köyde Aleviler arasında üç gün geçirdikten sonra ayrılırken yol arkadaşı şöyle demiş:

“İkilikten kime fayda gelmiştir, kim umduğunu bulmuştur? Birlik yolundan şaşmamak, bizim yolumuzdur. Türk’ü ikiye bölene, buna çalışana lanet.”

Ancak Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesinde manifaturacı dükkânında, köyden mal almak için gelmiş bir yaşlı şunları söyleyecektir:

“Bizim dedelerin de dili pek kı-

“İnsan olmanın yolu kolay değildir, dost... Senlik benlik bilmeyeceksin, iyiliği başa kakmayacaksın. Kötülük dahi etseler cevabın iyilik olacaktır. Gösteriştten kaçacaksın. Herkesi eşit göreceksin...”

sa değil amma, nedir bu zamanda Sünni-Alevi çekişmesi can? (...) Unutalım bunları diyoruz amma hele bir git camiye de hocanın vaazını dinle. Sanki biz Müslüman değiliz, sanki biz Allah’ı, Muhammed’i, Kuran’ı tanımıyoruz...”

Alevilerin Atatürk’e, Cumhuriyete bağlılığı çok derindir: “Alevilerde anlatması zor bir Atatürk tutkusu vardır. Gidiniz bir Alevi köyünün herhangi bir evine, orada hiç olmazsa bir gazetedenden kesilmiş bir Atatürk resmi bulacaksınız. Okulsuz Alevi köyü pek azdır. Uğradığım her toplulukta Atatürk’ün adı da saygıyla geçmekteydi. Hattâ beş altı değişik yerde, özellikle yaşlılar bu tutkuyula, bir gün insanları kurtarmak için

gelecek on ikinci imam Mehdi' nin Atatürk olduğunu söyleyecek kadar onu benimsemişlerdi."

Alevi toplumuyla ilgili olarak öğrendiklerini yan tutmaksızın aktaran yazar onların kendi toplumlarında örneğin "Çelebiler" ile "Babagân" arasında altı yüz yıldır sonuçlanamayan çekişmeyi ortaya sermekten kaçınmamıştır:

"Bunun gerçek nedeni ise dergâhın bol gelirinin sana mı, bana mı olmasıdır! 'Yol' ile ilgisi olmayan bu davranışın sömürücüleri de çıkmış, biz bilmem kimin soyundanız diye Alevi topluluklarını dolaşarak inanç sahiplerini sömürmüşler, sömürdüklerini de -tanık olduğum üç dört tanesi gibi- har vurup harman savurmuşlardır..."

Sürüp giden Alevi düşmanlığının pek çok örneği sıralanmıştır, Otyam'ın kitabında.

Bir hocaefendinin köylüleri-ne sıraladığı yasaklar arasında şunlar var:

"Bugüne dek süregelen ikiliğin başı ekonomiktir, sosyal anlaşmazlıktır. Sonra post kavgası, kurulması istenen halk demokrasisine çıkarıcıların karşı gelmesi ve araya din sorununun da girmesidir."

"Bu su, Kızılbaşların köyünden geçiyor! Bu sudan her kim ki topraklarını sular, onun ürünü mekruttur."

"Kızılbaşların yüzüne bakmayın. Yüzünüzün nuru gider. Onların ekmeikleri yenmez, kestikleri yenmez, çulları çiğnenmez. Onların oturdukları yer şartlanmayınca adım atılmaz."

İki yakın dost olan Sünni âşık Maksudi ile Alevi âşık Mahzuni'nin karşısına da bu azgın öfke dikilmiştir. İki âşık sazlarını sırtlayıp köy köy dolaşarak kardeşlik türküleri çalıp söylemek üzere yola koyulmuşlar:

"Kasaba kasaba, köy köy dolaşıyorduk. Sazla sözle kardeşliği, insanlığı, aşkı duyuruyorduk. Bu dostluğumuz, yobazlarla iyi karşılanmadı. Ama Sünni ve Alevi gençler sardı çevremizi. (...) Aydın görüşlü dedeler gidişatımızı tuttu- lar, bize kuvvet verdiler. Kadiri ve Nakşibendi yobazlar bizi, din yıkıcılığıyla suçladılar. Gerçek insan için hurafe yoktur, ayrılık gayrılık yoktur. İlim ve birlik isteyenlerce mezhep ayrılıkları batıldı. Bunu söylediğimiz için suçlandık."

Aynı dinin birbirinden uzak düşmüş iki inanç yolu arasındaki karşıtlığı "Gide Gide" yazarına tanıştı- tığı bir öğretmen "ekonomi" diye açıklamıştır:

"Bugüne dek süregelen ikiliğin başı ekonomiktir, sosyal anlaşmaz-

lıktır. Sonra post kavgası, kurulması istenen halk demokrasisine çıkarıcıların karşı gelmesi ve araya din sorununun da girmesidir.”

“Gide Gide” ciltlerinin yayını sürerken Alevilere yönelik akıl almaz horgörüler, saldırılar eksik olmadı. Kahramanmaraş, Sivas, Gazi Mahallesi olayları, sağduyu, akıl sahibi yurttaşları utanca boğdu...

Derken Otyam'ın “40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra - Gelin Canlar Bir Olalım” kitabı yayımlandı. Bu kez yurt dışındaki Aleviler söz konusuydu. Almanya'ya gittiğçe yoğunlaşan iş-

çi göçüne Alevi aileleri de işin, aşın yanı sıra inanç özüllüğü arayışıyla kitleler halinde katılmıştı.

Otyam'ın Köln'de tanıştığı Sivaslı işçi, sendikacı, politikacı, demokrat solcu Binali Gülçiçek onlardan biri.

“İnsan Hakları Bildirisi'nin ‘herkesin düşünce, vicdan ve din özgür-

lüğü vardır’ ilkesinden yola çıkarak Köln Alevi Kültür Merkezi'ni kurmuş.

“Alevilik bir yaşam biçimidir. Bir költürdür ve bu költürü geliştirmek, yaşatmak gerekir (...) Bizim cemimize Sünniler de girmeli.” diyor.

Ancak Almanya'da etkin “Alevi

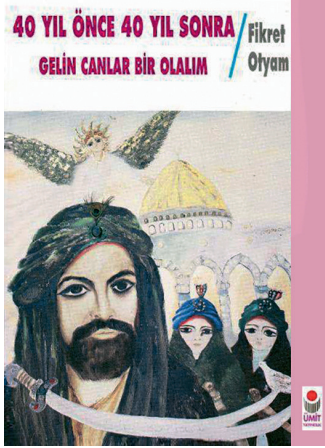
Birlikleri Federasyonu”, Köln'deki daha akılcı, daha çağdaş, daha ileri, daha demokrat “Kültür Merkezi”ne tam da karşıt görüştedir.

Onları, “Yol düşünlerinin de, Alevi geleneğini, inanç biçimini, sahte belgeler sergileyerek tarihi çarpıtanlar da, yıllardır Aleviliği bir sömürme aracı olarak

görmektedirler;” diyerek suçlayıp dururlar. Alevilerin kendi anayurtlarında da böyle karşıt anlayışlar arasında sıkıştıkları gözlenmektedir.

Anadolu toplumunda bilgi, sevgi, eşitlik, refah koşullarının yaygınlaşması bu tür ikilikleri ortadan elbette kaldıracaktır. •

konurertopbd@gmail.com

“Hiç hata yapmayan insan, hiçbir şey yapmayan insandır ve hayatta en büyük hata, kendini hatasız sanmaktır.”

-Yunus Emre

Boz Urbalı KöyKahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Salim Onbaşı Yakup Çavuş

Tonguç, 12 Nisan 1936 tarihinde ardı arkası gelmeyecek yolculuklarının ilkinde ilk adımını atmıştı.¹

Bindiği trenin ikinci mevki vagonundan Kayseri İstasyonu'nda indi. Ertesi gün Kayseri Millî Eğitim Müdürü ile Teftiş Kurulu Başkanını yanına alarak Bünyan'ın Pınarbaşı köyüne doğru yola çıktılar. Bindikleri araba, kilometre

1936
Nisan ayında
yaşanmıştır.

hesabıyla para ödeyecekleri bir taksiydi. Anayoldan saparak köy yollarına girdiler. Gördükleri köylerin çoğu, 10-15 evli, ıssız, ağaçsız yoksul köylerdi.

İnsanlar sanki bozkırın içinde kaybolmuş gibiydiler. Ve grip çıktıkları yirmi köyün içinde sadece birinde okul vardı.

Kayseri'den olumlu izlenimlerle dönen Tonguç, Nisan ayının

Boynunda fotoğraf makinesi, düştü Anadolu yollarına.

sonlarına doğru Yozgat ve Çorum gezilerine çıktı. Bu gezisinde köylerdeki askerliğini çavuş ve onbaşı olarak yapmış kişilerle konuşarak, onların eğitimlikte başarılı olup olamayacaklarını anlamayı amaçladı. Yozgat'a gitmek için bindiği trenin ikinci mevki vagonundan Yerköy'de indi. Oradan kiralanan bir araçla Yozgat'a ulaştı. Millî Eğitim Müdürünü yanına alarak köyleri dolaşmaya başladı. Yozgat'a üç beş kilometre uzaklıktaki Köçeğin Kömü Köyü'nde² tanıştığı bir onbaşiyi gözü tutmuştu.

"Salim Onbaşı," dedi. "*Senden rica etsem, okulun ikinci sınıfında ders verebilir misin?*"

Salim Onbaşı bu teklif karşısında oldukça şaşırılmıştı.

"İyi ya Hocam," dedi. "Ben dersten ne annarım?"

"Meraklanma sen, ben sana ne yapacağını tek tek anlatacağım."

"Eh..."

"Bak şimdi şu kitaptan, aha şu parçayı talebelere okuyacaksın."

"Okurum, okurum emme, benim okumam bek eyi değaldir, ya kem küm edersem?"

"Çalış sen de. Önceden 5-6 defa oku ki talebenin karşısında kekeleyesin."

"Soona?"

"Sonra da onlara 'Anlamadığınız bir kelime var mı?' diye sor. Sorduklarını cevapla. Kelimelerin manalarını defterlerine yazdır. En sonra da bu yazıyı bu sefer onlara okut."

"Valla, Müdür Bey, ben bunun altından birez zor galkarım emme, hayırlısı bakalım."

"Meraklanma, ben yanında olacağım, sıkıyorsan ne yapacağını söylerim."

Salim Onbaşı ikna olmuştu. Tonguç'un verdiği kitaptan gösterdiği sayfaları yüksek sesle iki üç kere okudu. İlk okuyuşunda biraz kekeleydi ama ikinci ve üçüncü okuyuşunda daha düzgün okumayı başardı.

Sıra ders vermeye gelmişti. Tonguç'tan aldığı talimatları tek tek uygulayarak dersini sürdürdü. Okuduğu metindeki anlaşılmayan sözcüklerin altı zaten çiziliydi. Onların anlamlarını da açıkladı, bilgisi kültürü yettiğince. Açıklamaları

öğrencilerin defterlerine yazmalarını sağladı. Buraya kadar işler iyi gitmişti. Ama iş çocukların metni okumalarına gelince, işler karıştı.

Salim Onbaşı: *“Kim okuyacak?”* diye sordu.

Çocuklardan çıt çıkmadı.

Onbaşı, sorusunu yineledi, ama yine tek parmak kaldıran olmadı. Salim Onbaşı kızmaya başladı: *“Bana bakın bebeler!”* dedi. *“Bunu size zorunan okuducağam. Susmayan gurtulacağınızı sanman. Haydi bakalım, kim okuyacak?”*

Yine parmak kalkmayınca bu kez çocuklardan birine adıyla seslendi:

“Ulan Seyit, sen oku bakalım, çabuk!”

Seyit okumaya başladı ve işin arkası geldi. Bir deneme daha başarılı olmuştu. Onbaşı, çevresini ve çevresindekileri tanıyordu. Hangi koşullarda nasıl davranması gerektiğini biliyordu ve gerektiğinde çocuklara anlayacakları dilden de

konuşabiliyordu. Düşünülen eğitim modeli için bunlar çok olumlu özelliklerdi.

Yolları Alaca Çorum yolu üzerindeki Tarhan Köyü'ne düştü. Orada Kurtuluş Savaşı'na katılmış bir çavuşla tanıştırdı.

“Yakup Çavuş!” dedi. *“Sen 5-10 çocuğun karşısında onlara tarih dersi verebilir misin?”*

“Vermem mi efendi, hem de nasıl veririm.”

Zaten çevresine üşüşmüş olan çocukları bir ağacın altına topladı. Kahveden bir de masa getirtti.

“Haydi bakalım Yakup Çavuş,” dedi. *“Burası dersane, bunlar da talebelerin. Dersimiz tarih.”*

Yakup Çavuş, masanın başına geçti. *“Bana bakın goçum!”* dedi. *“Siz babanızdan heç ‘harp’ sözü duydunuz mu?”*

Çocuklardan bir tepki gelmedi. Çocuklar bir temsil seyrediyormuş gibiydiler. Temsilde kendilerinin de

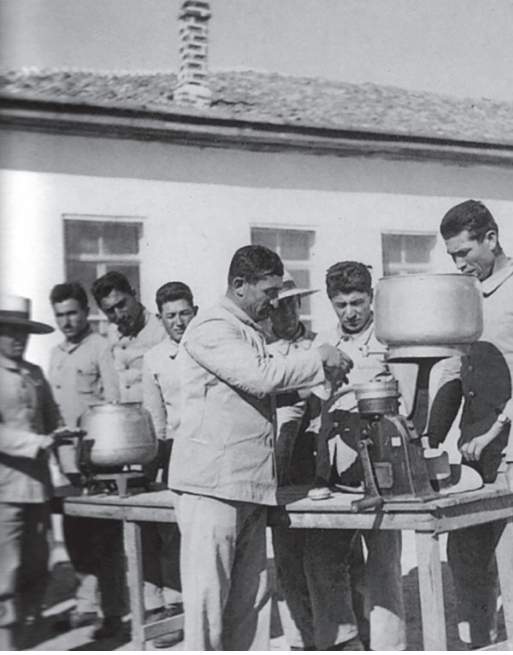
rol aldıklarının farkında bile değillerdi.

Yakup Çavuş sürdürdü dersini:

“Harp demek, gâvurla gırtlaklaşmak demektir. Hem de nasıl, dişe diş, başa baş. Herif, gelir,

Tonguç, eğitim konusuna kesin karar vermek için yaptığı inceleme gezisinde Kayseri Pazarvıran'da öğrencilerle / Nisan 1936

Çavuşlar, kurslarda iş başında eğitilerek köylerde eğitimlik yaptılar.

girer senin topraklarına. Ananı bacını keser, çocukları süngüler, ekinleri telef eder, seni aç bırakır.”

Yakup Çavuş’un ses tonu değişti, titremeye başladı. Bir duygusallık, bir kızgınlık vardı sesinde. Gömleğinin sağ kolunu sıyırdı, ortaya çıkan dirsekten aşağısı olmayan yarım kol, hem çocukların hem de konukların üzerinde sarsıcı bir etki yaptı. Yakup Çavuş yarım kolunu önündeki masaya küt küt vurarak:

“Bu yarım gol, durup dururken yarım olmadı, gâvurla cebelleşirken oldu. Köyümüzü, tarlamızı, bağtımızı, bahcamızı korumak için, tüfeğân, güllenin karşısına dikildiğimden goptu.”

Yakup Çavuş’un sesi iyice titremeye başladı. Sanki o günleri yeniden yaşar gibiydi.

“Çaykôy’den Tosun Ali yanımda can verdi, top mermisi gelip tam göğsünde gûmbürdedi, paramparça oldu garibim.”

Yakup Çavuş öyle bir anlatmıştı ki dinleyenlerin gözü önünde bir savaş alanı tüm gerçekliğiyle belirdi, kendilerini o savaş alanın ortasında dayması gibi duyumsadılar.

Çavuş, dersini şu tümceyle sonlandırdı: *“Evimiz, ocağımız, bedava galmadı bize. Uğruna çok ganlar dökdük, çok canlar verdik. Aklınızı başınıza alın, güçlü guvvatlı olun, yurdun bekciliğini eyi yapın!”*

Böylesine canlı bir tarih dersini ancak az sayıda iyi yetişmiş öğretmen verebilirdi. Köylerde Yakup Çavuş gibi öğretmen olmaya aday daha pek çok çavuş vardı.

Tonguç’un gözleri dolmuştu. Yakup Çavuş’a sarıldı. İçten bir coşkuyla onu kutladı. Taksiciye:

“Dönelim artık, bu kadar yeter.” dedi.

Çorum, Yozgat gezisinin taksii ücreti olarak 82 lira ödeme yapıldı.

Bu geziden sonra Tonguç’un kafasında her şey yerli yerine oturdu. Edindiği izlenimlerle Arıkan’a vereceği raporda neler söyleyebileceğini artık çok iyi biliyordu. •

(Engin Tonguç, Bir Eğitim Devrimcisi: İsmail Hakkı Tonguç, 2001, s. 172, 173)

1. Tonguç 11 yıl, 1 ay, 9 gün süren genel müdürlüğü süresinde 61 ile, 305 ilçeye ve 9 bin 150 köye gitmiştir. (M.E.Aytan, Gönen Köy Enstitü Yılları, 2005, s. 237) 1936 koşullarında Bakanlığın, Bakana ayrılmış tek motorlu aracının bulunduğu düşünüldüğünde Tonguç’un gezilerini hangi koşullarda ve nasıl bir özveriyle yaptığı daha iyi kavranacaktır.

2. Kaynaktaki verilmeyen köy ve kişi adları adları yazar tarafından kullanılmıştır.

Dede Korkut Öyküleri ve Dede Korkut Kitabı'nda Türk Kadını

İslamiyet'ten önceki göçebe Orta Asya Türklerinde kadın kahramandır, gerekirse kocasının yanında savaşır, aile içinde saygıdeğer bir yeri vardır ve hepsinden önemlisi anadır.

“Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u diğer gözüne koysanız yine Dede Korkut ağır basar...” Prof. Fuat Köprülü

Kültürümüzün ve Türk edebiyatının, hiç kuşkusuz ki, değerli hazinelerinden birisi de Dede Korkut kitabıdır.

Asıl adı “Kitab-ı Dede Korkut ala Lisan-ı Taife-i Oğuzan” olan bu kitaptaki destansı öyküler, birer savaş öyküsü olarak değerlendirilebileceği gibi, gerçekte üzerinde durulması gereken konu, her birinin »

o günün toplu yapılarını, düzenini, işleyişini, yaşam görüşlerini ve inanışlarını bizlere çok iyi yansıtabilen belgeler olmasıdır. Yüzyıllarca dil-den dile geçmiş, ancak 15'inci yüzyılda adını bilmediğimiz bir yazar tarafından yazıya dökülebilen Dede Korkut kitabının öyküleri iki bölümde incelenebilir. Birinci bölümde, Orta Asya'da yaşayan Oğuz Türklerinin yaşamları, 9-11'inci yüzyıllarda başlarından geçenler, ikinci bölümde, Kuzeydoğu Anadolu'ya göçten sonra Akkoyunlular döneminde 13-15'inci yüzyıllardaki gelişmeler desantı öykülerle anlatılmaktadır.

Türkler'in İslamiyet'in etkileri-

ni almaya başladıkları bir dönemde yazıya geçirilmiş olmasına karşın, daha çok İslamiyet öncesi akıncı ve göçebe uygarlığımızı yansıtan Dede Korkut kitabı bir önsöz ve oniki öyküden oluşmaktadır. Dede Korkut kitabının bugün iki kopyası vardır. Bunlardan birincisi, giriş bölümünü ve 12 öyküyü içeren yazmadır ve 19'uncu yüzyılın başında Dresden'de bulunmuştur. İkincisi ise, giriş bölümü ve 6 öyküyü içeren

yazmadır ve 20'nci yüzyılın ortalarında Vatikan'da bulunmuştur. Her iki yazmadaki öyküler birbirinden farklı olmadığı için, Dede Korkut kitabı bir giriş ve 12 öykü olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, yapının bir başka ilginç tarafı da öyküler arasındaki örgüdür. Her öyküde karşımıza çıkan kahramanlar, ötekilerinde de rol almakta, bir öyküde yardımcı rol almış kişi, başka bir

Prof. Fuat Köprülü: “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut’u diğer gözüne koysanız yine Dede Korkut ağır basar”

ötekisinde başrol üstlenmektedir. Böylece, Dede Korkut kitabı ayrı ayrı öyküler olarak değerlendirilebileceği gibi, bir bütün olarak da okunabilmektedir.

Dede Korkut kitabını Türk İlyada'sı diye adlandıranlar, “*Gilgamiş Babil Kültür dairesi, Odyssea, Grek uygarlığı; Siegfried destanı, German dil ailesi için ne ise, Dede Korkut kitabı da Türkler için odur*” diyenler vardır.

UNESCO 1998 yılını “Dede Korkut Yılı” ilan etmiş ve uluslararası toplantılarda, çeşitli dillerde ve sempozyumlarda, Dede Korkut kişiliği ve hikayeleri incelenmiştir. Değerli edebiyatçımız Prof. Fuat Köprülü’nün “*Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut’u diğer gözüne koysanız yine Dede Korkut ağır basar*” dediği yapıt, bugün dünyaca ünlü üniversitelerde incelenmekte, dünya dillerine çevrileri yapılmakta ve dilbilimcilerce araştırılmaktadır.

Dede Korkut kitabındaki öykülerde kahramanlar erkektir. Ancak, bu öykülerde önemli kadın kahramanlar da yer almakta, birer eş, ana ve savaşan kadın olarak çok önemli rol üstlenmektedirler.

Ankara Üniversitesi değerli okutmanlarından, emekli öğretmen Aysel Ceyhun, “*Dede Korkut Kitabında Türk Kadını’nın yeri adlı çalışmasında, “Toplumumuzun geçirdiği aşamalarla birlikte kadınının da yeri ve kişiliği değişmiştir. İslamiyet’ ten önceki göçebe Orta Asya Türklerinde kadın kahramandır, gerekirse kocasının yanında savaşır, aile içinde saygıdeğer bir yeri vardır ve hepsinden önemlisi anadır. İslam medeniyeti ise kadınıla erkek arasına bir perde çekerek kadını birçok şeyden yoksun bırakmış, özellikle yerleşik şehir toplumlarında bir hareme hapsedmiş, pasif bir hayata mahkum etmiştir.”* saptamasından sonra divan edebiyatçılarımızın da kadını işleyiş şeklini “*Bir*

türlü kavuşulamayan, cefakâr, vefasız, kahramanlık özelliğini kaybetmiş, analık ve eşlik görevi olmayan, yalnız aşk konusu haline gelmiş bir kadındır” demektedir.

Aysel Ceyhun, kitaptaki oniki hikayenin onunda başlıca kahramanlardan olan kadınların genel özelliklerinin “*kahraman, dürüst, akıllı, fedakâr birer eş ve anne olmalarıdır*” dedikten sonra, “*(...) Göçebe Türk toplumunun yapısına çok uygun olan bu tip, kitabın önsözünde çok başka türlü tanıtılmaktadır*” diyerek önemli bir noktaya dikkatimizi çekmektedir. Ceyhun’a göre hikayelerde tanıdığımız kadınlara, önsözdeki kadın çok farklıdır. Önsözün, kitabın yazıya geçiriliş sırasında eklendiği varsayılmakta, toplum yapısının değişmesi ile ahlak ve toplum değerlerinin de değiştiği ve kadın tiplerinin de değiştiği vurgulanmaktadır.

Hikayelerde kadınların en çok konukseverlikleri üzerinde durulurken ve bolluktan söz edilirken giriş bölümünde yokluktan, ekmek, un, bazlama gibi tarım ürünlerinden söz edilmektedir. Aysel Ceyhun’a göre, bu fark göçebe bir uygarlıktan, tarım toplumuna geçiş olarak algılanmalı ve Dede Korkut kitabında işlenen asıl Türk kadını, göçebe Türk toplumunun yapısına uygun dürüst, kahraman, fedakâr, örnek kadınlar olarak kabul edilmelidir.

İleriki sayfalarda, Ankara Üniversitesi’nin değerli okutmanlarından,

emekli öğretmen Aysel Ceyhun, “Dede Korkut Kitabı’nda Türk Kadını” adlı çalışmasında, kadınıımızın yüzyıllar öncesi özelliklerini bize tanıtmakta, kadının yalnızca bir ana ve bir eş olmadığını, toplumun gereksinimlerine göre her alanda yer aldığını vurgulamaktadır.

Dede Korkut Kitabı’nda Türk Kadını

Kitapta yaşayışları işlenen Oğuz Türkleri çadırlarda oturur, hayvan besler, sık sık akınlar yapar ve kafirlerin baskınlarına uğrarlar. Böyle bir toplumda yaşayan kadının özelliklerinin başında “kahraman, çevik ve korkusuz” olması gelir. Kadınlar eşlerini kahramanlık ve yiğitlik derecelerine göre seçmekte, ancak bu konularda erkeğin kendisinden daha başarılı olduğunu gördüğü zaman evlenmeye karar vermektedirler.

Bu kadınlar gerekirse erkekler gibi savaşırlar:

“Oğlu Uruz’un babasıyla çıktığı avdan geri dönmediğini gören Bur-la Hatun yerinde duramaz olur, kırk ince belli kız ile kara aygırını çektirir, sıçrayıp biner, kara kılıcını kuşanır... Kafirin kara tuğunu kılıçlar, yere düşürür.”

Evlenmede aşk önemli değildir. Burada ne Kerem ile Aslı, ne Leyla ile Mecnun, ne de Aşk-ı Memnu’da rastlanan biçimde kadının ya da erkeğin aşkı bir yaşamsal sorun biçimine getirdiği görülür.

Kadınların genellikle manevi değerleri üzerinde durulur ve kalıplaşmış bir anlatımla kocalarının karılarına sevgi ve beğeniyle şöyle seslendiklerini görürüz:

“Beri gel başımın bahtı, evimin tahtı,

Evden çıkıp yürüyünce selvi boylum,

Topuğuna sarmaşınca kara saçlım,

Kurulu yaya benzer çatma kaşlım.”

Kadınlar da eşlerine sevgilerini, bağlılıklarını yine kalıplaşmış bir biçimde dile getirirler:

“Beri gel, başımın bahtı, evimin tahtı

Han babamın güveyisi, kadın anamın sevgisi,

Babamın, anamın verdiği,

Göz açıp da gördüğüm,

Gönül ile sevdiğim,

Al duvağımın sahibi,

Alnımın, başımın umudu,

Şah yiğidim, şahbaz yiğidim.”

Bu seslenişte evliliğin kuruluşunda ananın, babanın onayının alındığı, onların damatlarına verdiği değer, evlenilen kişinin kadının yaşamında ilk ve tek erkek olduğu, kadının eşine sevgiyle umutla bağlandığı, onun gücüne hayran olduğu, eşini yücelttiği vurgulanmaktadır.

Dede Korkut Kitabı’nda aile, sağlam bir kurumdur. Genellikle tek kadınla evlenilir. Kadın eşinden ve oğullarından her zaman sevgi ve saygı görür. Kocalarının yersiz ve haksız öfkelerini de sabırla karşılar, hatta onlara yol gösterir, akıl öğretirler:

“Çocuğu olmadığı için Bayındır Han’ın davetinde kara otağa oturtulan, altına kara keçe döşenen, önüne kara koyun yahnisı getirilen Dirse Han, bu duruma çok öfkelenir, eve dönünce eşini suçlar. Hatunu ise ona şu cevabı verir:

‘Hey Dirse Han, bana gazap etme, incinip acı sözler söyleme; yerinden kalk, alaca çadırını yer-yüzüne diktir; attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koç kes. İç Oğuz’un, Dış Oğuz’un beylerini başına topla; aç görsen doyur, çıplak görsen donat; borçluyu borcundan kurtar; tepe gibi et yığ, göl gibi kıımız sağdır, büyük ziyafet ver, dilek dile, olur ki bir ağzı hayır dualının hayır duası ile Tanrı bize topaç bir çocuk verir.”

Dirse Han eşinin öğütlerini tutar

ve bir çocuk sahibi olur. Bu öğütlerin ilgi çekici ve önemli yönü kadının eşine yol gösterici oluşu yanında Türk töresinin konukseverlik, yoksullara yardım ve iyilik yapma özelliğinin İslam inanışlarıyla birleşerek insanın hayırlı işlerinin Tanrı tarafından ödüllendirileceği inancını yerleştirmesidir.

Dede Korkut Kitabı’nda kadının en önemli özelliklerinden biri de sadakati, eşlerine sonsuz bağlılıklarıdır. Beyrek’le evlenmeye hazırlanırken düğün günü nişanlısı esir alınınca Banu Çiçek tam onaltı yıl onu acı içinde bekler. Seğrek’in eşi ağabeyini esaretten kurtarmadıkça gelin odasına girmemeye yemin eden eşine şöyle der:

*“Yiğidim, ben seni bir yıl bekleyeyim,
Bir yılda gelmezsen iki yıl bekleyeyim,
İki yılda gelmezsen üç, dört yıl bekleyeyim,
Dört yılda gelmezsen beş yıl, altı yıl bekleyeyim,
Altı yıl ayırımına çadır dikeyim,
Gelenden, gidenden haber sorayım,
Erkek sinek üzerime kondurmayayım.”*

Kadının eşine, canını onun uğruna feda edecek denli bağlı olduğunu gösteren bir başka örnek de Deli Dumrul hikayesindedir:

Tanrı’ya, Azrail’e isyan eden Deli Dumrul’un canı, ancak kendi canı yerine başka bir can bulursa başılsanacaktır. Dumrul’un ihtiyar

anne ve babası:

*“Dünya tatlı, can aziz,
Canımı kıyamam, belli bil”*

diyerek canlarını oğulları için vermekten kaçınırlar. Deli Dumrul düş kırıklığı içinde ölmeden önce eşiyle vedalaşır; malını, mülkünü ona bırakır, çocuklarını emanet eder, hatta gözü kimi tutarsa, gönlü kimi severse onunla evlenmesini, iki oğlancığını öksüz bırakmamasını söyler. Karısının yanıtı, kitabın en lirik parçalarından biridir:

*“Ne diyorsun, ne söylüyorsun,
Göz açıp da gördüğüm,
Gönül verip sevdiğim,
Koç yiğidim, şah yiğidim!
Karşı yatan kara dağları
Senden sonra ben neyleyeyim,
Yaylar olsam, benim mezarım
olsun.*

*Soğuk soğuk sularını,
İçer olsam, benim kanım olsun.
Altın açeni harcar olsam, benim kefenim olsun.*

*Tavla tavla koç atını
Biner olsam benim tabutum
olsun.*

*Senden sonra bir yiğidi
Sevip varsam, beraber yatsam,
Alaca yılan olup beni soksun.
Senin o namert anan, baban
Bir canda ne var ki sana
kıyamamışlar?*

Arş şahit olsun, sekizinci gök

şahit olsun,

*Yer şahit olsun, gök şahit olsun,
Kadir Tanrı şahit olsun,
Benim canım, senin canına kurban olsun.”*

Bu hikaye Yunan edebiyatındaki Alkestis Tragedyası ile büyük benzerlik gösterir. Anne ve babanın canlarını vermeyişinde bir yabancı etki düşünülebilirse de eşinin davranışı toplumun evli kadına verdiği değeri göstermesi bakımından önemlidir.

Dede Korkut Kitabı'nda evli kadın namusuna düşkündür. Eşine ihanet eden bir kadına bu öykülerde rastlanmaz. Salur Kazan'ın evinin yağmalanması öyküsünde bu özellik, analık duygusu ile çarpıştırılarak doruğa çıkarılır.

Dede Korkut Kitabı'nda kadınla ilişki, ancak toplum düzeni içinde, törelere uygun bir biçimde evlenme yoluyla olabilir. Tepegöz, bir çobanın isteklerine hakim olmayarak bir peri kıızıyla zorla birleşmesinden doğan gerçeküstü bir yaratığın hikayesidir. Böyle bir davranış, yalnız o

kişiye değil, tüm Oğuz kavmine felaket getirir.

Dede Korkut Kitabı'nda kadının bir başka özelliği ana oluşudur. Bu kitapta özellikle ana-oğul arasındaki sevgi işlenmiştir. Salur Kazan'ın evinin yağmalanması hikayesinde Salur Kazan, her şeyinin kafir tarafından yağma edildiğini öğrenince saldırıya geçer ve kafire şöyle seslenir:

*“Bre Şöklı Melik!
Penceresi altın otağlarımı
getirmişsin,
Sana gölge olsun.
Ağır hazinem, bol akçemi
getirmişsin,
Sana harçlık olsun.
Kırk ince belli kız ile
Burla Hatun' u getirmişsin,
Sana esir olsun.
Kırk yiğit ile oğlum
Uruz' u getirmişsin,*

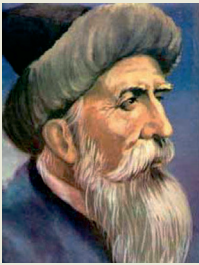
Kulun olsun.

*Tavla tavla koç atlarımı
getirmişsin,
Sana binek olsun.
Katar katar develerimi
getirmişsin,
Sana yük taşıyıcı olsun.
İhtiyarcık anamı getirmişsin,
Bre kafir, anamı ver bana,
Savaşmadan, vuruşmadan
çekileyim,
Geri döneyim, gideyim belli
bil.”*

Bu deyişlerde yaşlı bir ananın her çeşit maldan mülkten, evlattan ve eşten daha üstün olduğu vurgulanarak Türk toplumunun yüce bir değer yargısı anlatılmaktadır. Ayrıca metindeki anlatım gücü dinleyenleri, okuyanları duygu yönünden de etkileyerek hem akla, hem gönüle seslenmektedir. •

demiraytacbd@gmail.com

Dede Korkut Hikayelerinin Özellikleri

- Dede Korkut hikayeleri Azerbaycan Türkçesi ile yazılmıştır.
- Eserlerinde tam olarak yazarlar belli değildir.
- Dede Korkut eserlerinde geçen bilgilere göre bir halk ozanıdır.
- Nazım ve nesir ölçülerini eserlerinde kullanmıştır.
- Eserlerinde sürekli olarak olağanüstü olaylardan bahsetmiştir.
- Hikayelerinde yiğitlik, kahramanlık ve aşk kavramları yer almaktadır.
- Eserleri 15. yüzyıldan itibaren yazıya geçirilmeye başlanmıştır.
- Türklerin eski yaşam tarzlarını benimsemiş ve eserlerinde Türk geleneklerini de anlatmıştır.

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Kırılma, çatlama, yıkılma gibi zararlara genel olarak ne denir?

- a-Sigorta
- b-Emisyon
- c-Risk
- d-Hasar

2-Aşağıdakilerden hangisi Basra Körfezi-ne dökülür?

- a-Aras
- b-Dicle
- c-Meriç
- d-Susurluk

3-Dünya klasiklerinden olan "Ana"adlı roman hangi yazarın eseridir?

- a-Tolstoy
- b-Gorki
- c-Flaubert
- d-Hemingway

4-Dişi ata ne ad verilir?

- a-Alat
- b-Tay
- c-Doru
- d-Kısrak

5-Aşağıdakilerden hangisi söyleşi, sohbet anlamındadır ?

- a-Halayık
- b-Hüzzam
- c-Kıraat
- d-Hasbıhal

6-Aşağıdaki spor branşlarından hangisi bir tür dövüş sporudur?

- a-Güreş
- b-Raketbol
- c-Bungee Jumping
- d-Kaykay

7-Kımıldayan, yerinde sağlam durmayan şeylere ne ad verilir?

- a-Kıvrak
- b-Oynak
- c-Yekpare
- d-Emanet

8-Bir kitap yazarının yazdığı kitaptan doğan haklarını içeren bütünlüğe ne ad verilir?

- a-Telif hakkı
- b-Tecrid hakkı
- c-Tenkid hakkı
- d-Teltif hakkı

9-Bir şeyi yaptırmak için birini zorlamak, bastı yapmak anlamına gelen deyim aşağıdakilerden hangisidir?

- a-Pisboğaz
- b-Darboğaz
- c-Sıkboğaz
- d-Deringirtlak

10-Aşağıdakilerden hangisi acele anlamına gelir?

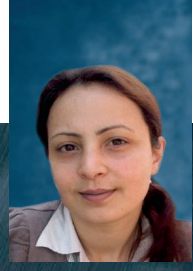
- a-Kaşa
- b-İlencik
- c-Yoga
- d-İvedi

11-Naçar ne demektir?

- a-Çaresiz
- b-Değersiz
- c-Eşsiz
- d-Açık

12-Aşağıdakilerden hangisi kötümser, karamsar anlamına gelir?

- a-Optimist
- b-Seplik
- c-Revalist
- d-Pesimist

Karamsarlığa Teslim Olmayın

Öyle bir dönemde yaşıyoruz ki, olayların durdurulamaz bir biçimde hızlandığını hissediyor ve çoğu zaman da kontrolümüzün dışında oldukları izlenimine kapılıyoruz.

Zamanın akış hızına dair algımızın, deneyimlediğimiz içsel duruma göre değiştiğini biliyoruz. Bu nedenle, ne bireysel yaşamlarımızda ne de bir bütün olarak tarihe baktığımızda, bu kontrol edilemez hız hissinden kaçamıyoruz.

Bunun nedeni, her şeyin durup bir soluk almamıza izin vermemesinin gerçekleşmesi ve dünyanın her yerinde meydana gelen olayların sayısının özümseme kapasitemizi aşmasıdır. Tam bir şeyi anlamaya

ya da ona katlanmaya çalışırken, on-yirmi yeni gelişme daha bir anda ortaya çıkarılır ve sayıları, boyutları ve hızlarıyla bizi adeta felce uğratar.

Medyanın günümüzdeki yaygınlığı, herkesin dünyanın her köşesinde olup bitenleri evden çıkmadan deneyimlemesini mümkün kılıyor. Buna bir açıdan bakıldığında şans, bir diğer açıdan da şanssızlık demek olanaklıdır. Acının, sefaletin, yüzleşmelerin, savaşların, ölümün, şiddetin, güvensizliğin, çaresizliğin etkisini hissetmek...

Medyayı dolduran ya da tarihe geçen küresel ölçekli gelişmelerin yanında, bu büyük ölçekteki gelişmelerin benzeri olan kişisel durumlar

da var. Küçük gelişmeler belki büyük medya kuruluşlarının manşetlerinde kendilerine yer bulamayabilirler fakat o gelişmelerin içinde olan kişileri derinden etkilerler.

Küçük gruplar içinde, ailelerde, arkadaşlar arasında ve günlük ilişkilerde saldırganlık, acı, yüzleşme, çaresizlik ve ne yazık ki suçlar ve cinayetler var.

Yaşadığımız ve maruz kaldığımız gelişmelerin hızı ve yaşadıklarımızın kalitesi zaman zaman karamsarlığa kapılmamıza neden oluyor. Her ne kadar tarafsız olmaya çalışsak ve yaşadıklarımızın nitelik-nicelik değerlendirmesini yapmaya çabalasak da sonuç yine de bunaltıcı olabiliyor.

Fakat hâkim durumun karamsarlık ya da olumsuz yaşam duygusu olmadığına inanıyorum. Çaresizlik bazen bizi felç ediyor gibi görünse de aslında mağlup değiliz.

Anlaşmalara varmak, rahat nefes almak, yaşanan bir girdabı durdurmak, yıkıcı ve kısır mücadelelere son vermek için hem ulusların hem de bireylerin gösterdikleri muazzam çabalara bakın. Sonuçlar pek çok durumda cesaret verici olmayabilir, ancak önemli olan, istenen sonuçlara ulaşılan kadar yeniden başlama azmidir.

Sonu gelmeyen diyaloglar var bu doğru ve hatta devletler mi yoksa

insanlar mı bir anlaşmaya varmak istiyor, bu süregiden gerçek bir diyalog mu yoksa kimsenin kimseyi dinlemediği basit monologlar mı diye sorduğumuz zamanlar da oluyor. Fakat süreçler tekrarlanıyor ve bu kesinlikle iyiye, farkına vardığımızı işaret ediyor.

Başımıza gelen her şeyin özünde;

bir ışık, iyimserlik, gelecek için umut, uyumlu bir yaşam ritmini yeniden kazanmanın bir kıvılcımı vardır. Acıdan bahsediyoruz, ama bunu bizi bekleyen mutluluğu düşünerek yapıyoruz... Tabii bunu başarmak istiyorsak. Savaştan bahsediyoruz ama bunu barışı hayal ederek yapıyoruz. Şiddeti kı-

nıyoruz çünkü bir arada yaşamayı seviyoruz, hoşgörüsüzlüğe içerliyoruz çünkü birbirimizi içtenlikle anlamak istiyoruz.

Şimdiyi bu umut kıvılcımı ile yaşamayanlar, şimdiyi ve geleceği de tehlikeli bir şekilde olumsuz yapanlardır. İyileşmenin, yenilenmenin, geniş ve güvenli yolların kıvılcımını hissedenler, günümüzün zorluklarının ortasında daha onurlu bir gelecek inşa ediyorlar. Ne kadar küçük olursa olsun kıvılcımla ilgilenmek önemlidir, çünkü onda yarın için bir netliğin tohumunu görüyoruz. •

sbriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: Delia Steinberg Guzmán, "Do Not Give In to Pessimism", 2 Mayıs 2021, library.acropolis.org

*Şimdiyi
bu umut
kıvılcımı ile
yaşamayanlar,
şimdiyi ve
geleceği de
tehlikeli bir
şekilde olumsuz
yapanlardır.*

Kavram ve Algı

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Bize sunulmuş binlercesi varken, belirli renklere takılıp kalmak, kendine yazık etmektir bence. Otomobillerin çoğu, siyah, beyaz ve metalik gri tonlarından üretiliyor. Arada sırada kırmızı, turuncu, yeşil olanını görmek iyi geliyor insana.

Özellikle çocukluktan başlayarak, renkli olma işi, kız çocuklarına biçilmiş bir rol olarak çıkıyor karşımıza. Renklerle

biraz ilgilenen oğlan çocukları için, “kız gibi” yakıştırmalarını kondurmakta gecikmiyoruz. Oysa renkler

herkesindir. Mahalle baskısını bir kenara bıraksak, herkes kendi rengini içinden geldiği gibi yansıtsa, ne güzel olur değil mi? Özellikle giyimde, bunu en az takanlar çingenelerdir. Bugünkü, toplumsal sınıflandırma adıyla “Roman vatandaşlar”. Seçim

Renkler herkesindir.

dönemlerinde, ya da dünya gözünde rencide edilmemek için kullanılan adıyla demek daha doğru olur.

Nedense, kör olan birine “görme özür” dediğimiz zaman, daha saygılı olduğumuzu varsayıyoruz. Ama, ifademiz ne olursa olsun, o kişinin gözlerinin görmediği gerçeğini değiştirmiyor. Tıpkı, kadın yerine bayan kullandığımızda olduğu gibi. Kadın kaba, bayan saygılı algılanıyor. Kavramlara anlam yükleyip, etiketlemeye çalışırken, gerçeklerden uzaklaşıp, o kavramın içini hızla boşaltıyoruz aslında. Kadına saygı, bayan diye hitap ederek olmuyor. Onun kadın olduğunu, erkekten bir farkı

olmadığını, toplum içinde kimsenin sahibi olunamayacağını ve insan olma kimliğinin, cinsel kimlikten üstün olduğunu kabullenmekle başlamalı her şey.

Kadın kelimesini her zaman çok güçlü bulmuşumdur. Erkeklerin kullanmaya çekinmesi, uzak durması, “bayan”, “hanım” şeklinde

yumuşatmaya çalışması belki de bu yüzden.

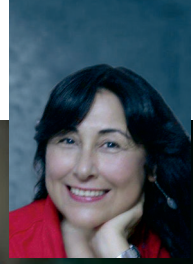
Hayvanlarda, çoğunlukla güçlü olan taraf dişidir. Erkek, üremeye aracılık etmek dışında pek bir işe yaramaz. Aile kavramı, birkaç tür dışında bulunmadığı için, erkek tarafının yavrularla ilgilenmesi söz konusu bile değildir. Kuşlarda, gerçek anlamda yuvayı dişi kuş yapar. Yavruları besler, uçmayı öğretir, vb.

Uzun zamandır dikkatimi çeken bir şey var. Özellikle bizim topraklarda, kadınlardan başlayarak, erkek gibi giyinmeye daha fazla öykünüyorlar. Elbette, toplum ve mahalle baskısı yüzünden “dişi görünmemeye çalışmak” etkili

oluyordur. Belki de, bu sayede toplumda daha iyi “saklanacaklarını” ya da “korunacaklarını” düşünüyor olabilirler. Batı’daki hemcinsleri bu konuda daha özgürler. Daha seksi, daha dişi, daha kadın görünmekten çekinmiyorlar. Kadınlarımıza hak vermemek mümkün değil. Etraf, her şeyden nem kapanlarla dolu. •

**Kavramlara
anlam yükleyip,
etiketlemeye
çalışırken,
gerçeklerden
uzaklaşıp,
o kavramın
içini hızla
boşaltıyoruz.**

*Sevginin gücünün, gücün sevgisini geçersiz kıldığı gün,
dünya barışı bilir. – Mahatma Gandhi*

Okuyan İnsan Cehalete Yenilmez

Cumhuriyetin 99. yılında, size çok özel bir Cumhuriyet kadını tanıtmak istedim bu ay.

Fethiye İlçe Halk Kütüphanesi tarafından “Yılın Okuyucusu” seçilen Fatma Yılmaz 93 yaşında ve ilköğretim mezunu. Onu “Yılın Okuyucusu” seçmelerinin nedeni kütüphanenin en yaşlı üyesi olması değil, şu ana dek kütüphaneden okumak için kitap alanlar arasında en çok kitap okuyan kişi olması. Kütüphaneden ödünç aldığı kitapları gerçekten okuyor mu acaba diye

Fatma Yılmaz

soracak olursanız “Ben tanıgım, kesinlikle okuyor.” diyebilirim. Çünkü o, hayatım boyunca hep örnek aldığım, gurur duyduğum, sayfalara değil, kitaplara sığmayacak, gerçek bir yaşam bilgisi biricik annem.

Yazarımız Nuray Bartoschek annesi Fatma Yılmaz ve "Yılın Okuyucusu" ödülü

Henüz okumayı ilk öğrendiğim yıllarda bana sesli olarak kitap okur ve en heyecanlı yerinde “Şimdi yemek yapmam gerekli ama hikayeyi çok merak ediyorum, sen sesli olarak okumaya devam edermisin?” derdi. Öyle heyecanlı yerinde keserdi ki okumayı, ona asla hayır diyemeyip okumaya devam ederdim. Kitap sevgisini öylesine yerleştirmişti ki yüreğime ortaokulu bitirdiğimde Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Aziz Nesin ve daha pek çok yazar benim için ailemizin bireyi

olmuşlardı sanki. Arkadaşlarımın anneleri onlara çeyiz olarak dantel masa örtüleri yaptırırken, anneciğim bana ve kız kardeşime “El işine ayıracağınız zamanda iki kitap fazla okuyun ki ufkunuz açılsın. Bu çeyizlerin hepsinin modası geçecek. Gelecekte iyi bir mesleğiniz olunca ne isterseniz alırsınız.” derdi.

Çocukluğumuzun geçtiği Denizli’de, ev işlerini bitirdikten sonra kapıyı kilitleyip halk kütüphanesine kitap okumaya giderdi annem. Yani aslında sadece en çok kitap okuyan değil, belki de en eski üyelerindendir halk kütüphanesinin. Bakkaldan yaptığımız alışverişleri gazete kağıtlarına sararlardı eskiden. Annem o tek sayfa gazete kağıtlarını özenle açar, her satırını okurdu.

Mahallenin sorunları için dilekçeler yazıp kapı kapı dolaşır imza toplardı. Bayram tebrikleri onun için çok özeldi. Postacı annemin adına yazılmış Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık kaşeli zarflar getirirdi. Yıllardır hâlâ özenle saklar Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü’nün 1969 yılında el yazısıyla yazıp imzaladığı kartını, Süleyman Demirel, Fahri Korutürk, Bülent Ecevit’ten gelen bayram telgraflarını.

Ona okuduğu kitaplardan başka yol gösteren olmadı. Okuduğu kitapların rehberliğiyle pek çok üniversite mezunu ebeveynden daha bilinçli annelik yaptı bize. Onun sözlüğünde “Yapamazsın” diye bir

sözcük yoktu. Ben “Astronot olmak istiyorum” desem “İstedikten, çalıştıktan ve vazgeçemedikten sonra her şeyi ama her şeyi başarabilirsin.” derdi. Başkalarıyla kıyaslamadı, hatalarımıza hoşgörü ve anlayışla yaklaşıp, sabırla doğruları öğretti. Özgüveni, sorgulamayı, hakkımızı aramayı, adil ve dürüst olmayı, iyi insan olmayı hep ondan öğrendik. Sadece kendi çocuklarının değil, çevremizdeki pek çok insanın yolunu aydınlattı.

Katıldığım seminerlerde, davet edildiğim okullarda “Yaptığım her güzel şeyin, her başarımın altında benden önce annemin imzası var.” diyorum gururla.

Hayatı hep zorlu mücadelelerle geçen anneciğim, eğitimine devam etme olanağı olsaydı bugün belki de başarılarıyla tüm Türkiye'nin tanıdığı bir isim olacaktı.

Hâlâ her gün saatlerce kitap okuyan, kitap okurken dünyayı unutan anneciğimize kitap yetiştiremez olunca annem ve tüm kardeşler kütüphaneye üye olmakta bulmuştuk çözümü. Getirdiğimiz kitapları bir solukta okuyup bitiren annemi çok duygulandıran bir olay yaşadık bu ay.

Fethiye İlçe Halk Kütüphanesi Müdürü Özlem Bağcıtekin ve çalışma arkadaşları anneciğimi yormamak için evimizde ziyaret ederek “Yılın Okuyucusu”

Fethiye İlçe Halk Kütüphanesi Müdürü Özlem Bağcıtekin ve çalışma arkadaşları

seçtiklerini söyleyip kutladılar. Ben de hem bu mutluluğumuzu paylaşmak hem de annem Fatma Yılmaz'ı gururla sizlerle tanıştırmak istedim.

Anneciğime okurlarımıza iletmek istediği mesajını sorduğumda:

“Çocuklar, gençler okuyun, hem de çok okuyun, çok araştırın, çok sorgulayın. Sadece ders kitapları okumak ufkunuzu açmaya yetmez. Telefonlarda, bilgisayar oyunlarında geçirdiğiniz zamanı kısıtlayın, kitaplara yer açın. Okuyan insan cehalete yenilmez. Cumhuriyet Ata'mızdan bize en değerli emanet. Ne şehitler verildi uğruna, ne savaşlar kazanıldı. En önemli görevimiz, canımız pahasına da olsa onu yaşatmak ilelebet.” dedi.

Ben de gerçek bir Cumhuriyet kadını annem Fatma Yılmaz'ın kızı olmanın gururuyla Cumhuriyet bayramımızı kutluyorum.

Sonsuzla dek Cumhuriyet... •

nuraybartoschekbd@gmail.com

Dachau'un Aydınlık Yüzü

Her insanın aydınlık ve karanlık yanları olduğu gibi kentler ve kasabaların da aydınlık ve karanlık yüzleri var. Yıllar önce Almanya'da, Münih'in yakınındaki Dachau kasabasına gittiğimde onun yalnızca karanlık yüzünü görmüştüm.

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

Dachau'nun
manzara
seyir
noktasından
görünüşü

Bir zamanlar aktif bir toplama kampı, günümüzde ise dünyanın en üzücü mekanlarından biri olan Dachau Toplama Kampı Anma Alanı'na gezerken insanlığın en ür-kütücü, en karanlık yanlarından biri ile karşılaşmışım. Nazilerin iktidarı boyunca 1933-1945 yılları arasında on binlerce kişiye mezar olan kamp yüzünden o dönemde Dachau adı ülkede korku ve terörü ifade ediyormuş.

Küçük, sakin bir kasabanın yalnızca geçmişin kötü günleri ile anılmasının haksızlık olduğunu düşünerek yıllar sonra Dachau'yu yeniden ziyaret ettim. Sokaklarında onun aydınlık yüzünü gösteren yönleri bulma-

yı umarak gezdim. Tarihi binalara, bahçelere gittim. Ağaçlar ve çiçekleri, sohbet eden insanları, neşeye gülümseyen, gülümseten çocukları gördüm. Amper nehri kıyısındaki kasabanın sokaklarında insanlığın aydınlık yüzündeki ifadeleri aradım. Kutuplaşma, zorbalık, çaresizlik, şiddet, acı, kötülük ve ölüm

*1933-1945
yılları arasında
on binlerce
kişiye mezar
olan kamp
yüzünden
o dönemde
Dachau adı
ülkede korku
ve terörü ifade
ediyormuş.*

Dachau Sarayı ve ahşap Rönesans tavanlı salon

yenilenen güneybatı kanadı kalmış. Balo salonunu gezerken Münihli sanatçı Hans Wisreuter'in iki yılda yaptığı büyüleyici ahşap Rönesans

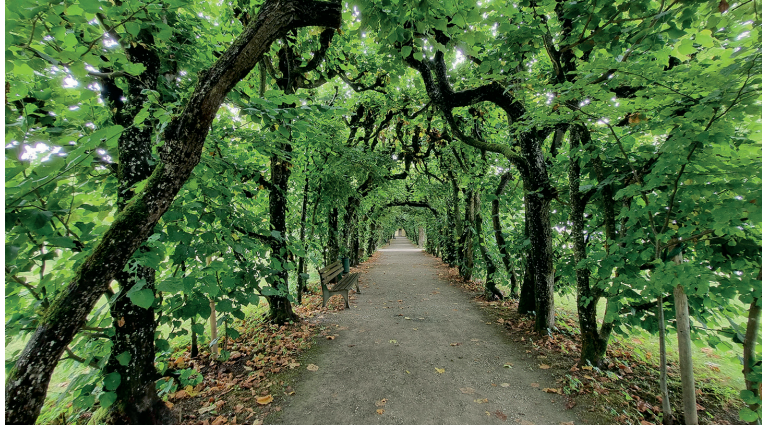
yerine dünyamızı aydınlatan doğa, sanat, sevgi, çeşitlilik, iyilik, emek, özen, yaşam gibi kavramların izlerini sürdürdüm.

Gezimin başlangıcında, bir zamanlar "Wittelsbach Hanedanlığı"nın ilk yazlık sarayı olan, 504 metre yüksekliğinde bir tepede bulunan Dachau Sarayı'na gittim. 16. yüzyılda dört kanatlı bir Rönesans sarayına dönüştürülen yapının üç kanadı 18. yüzyılda yıkılmış. Günümüze yalnızca içinde eski balo salonunun bulunduğu, Barok tarzında

sans tavana bakınca o muazzam emeği gördüm. Sarayın bahçesinde, özellikle ıhlamur ağaçlarından oluşan yeşil tünelin içinde yürürken ağaçların ve doğanın güzelliği ile büyüledim. Elma, manolya, ıhlamur ağaçları ve güllerin arasından geçerken etrafımdaki renk renk çiçeklerde çeşitliliğin güzelliğini fark ettim. Muhtemelen çocuklar için bir ağaç dikme etkinliğinin yapılacağı alana doğru bir kız çocuğu yanımdan geçti. İçinde bir ağaç fidanının olduğu küçük saksıyı özenle taşıyan, gözlerinde dünyamız için iyilik

yapmanın sevinci ve heyecanını gördüm. Te-rastan, Mü-nih'ten Alpler'e doğru uzanan pano-ramik manza-roya baktıktan sonra Dac-hau'un tarihi merkezine yü-rüdüm. Arna-vut kaldırımı sokaklarda dolaştım. Sokakta yere düşmüş genç bir kıza yardım eden iki kadının yüzlerinde sevgiyi gö-rdüm. Tarihi binaların üzerindeki pa-nolar, geçmişte orada yaşananlar ve yaşayanlarla ilgili bilgilenmemi sağ-ladı. Dachau'da sanatın da önemli bir yeri olduğunu öğrendim.

19. yüzyılın sonlarına doğru Dachau, manzara ressam-ları için özel bir yermiş. Kasaba-da yaşayan her on kişiden biri-nin ressam oldu-ğu söylenen o dönemde Adolf Hölzl, Ludwig Dill ve Arthur Lan-ghammer'ın ça-balarıyla kurulan "Dachau Sanatçı-ları Kolonisi" ül-ke çapında bir üne

Sarayın bahçesinde ıhlamur ağaçları kavuşmuş.

Tarihi merkezin etrafını çevreleyen yaklaşık altı kilometrelik "Dachau Sanatçılar Yolu" adlı yürüyüş rotası, sizi Dachau ve etrafındaki manzaraları resmeden 18 ressamın resimlerini yaptıkları yerlere götürüyor. Bu manzara noktalarındaki bilgi panolarında orada yaptıkları tabloların resimleri de yer alıyor.

44 metre yüksekliğindeki sekizgen kulesiyle St. Jakob Kilisesi

Dachau Bölge Müzesi

Gezime devam ederek 19. ve 20. yüzyılın başlarına ait manzara resimlerinden oluşan bir koleksiyonuna sahip olan Dachau Resim Galerisi'nde sanatın aydınlık yüzünü, küçücük bir kasabayı bile ne kadar geliştirebildiğini gördüm. 1993 yılında Bavyera Müze Ödülü'ne layık görülen Bölge Müzesi'nde Dachau ve onu çevreleyen ilçenin kültürel mirasını, bölgedeki yaşamı ve gelenekleri tanıdım. Müzenin karşısındaki St. Jakob kilisesi'nin duvarını süsleyen, aylar ve burçların resmedildiği büyük ve etkileyici güneş saatinde özeni gördüm.

Dachau kasabasına ilk kez geliyorsanız, zor ve çok üzücü bir deneyim olsa bile, yine de ilk olarak Toplama Kampı Anma Alanı'nı görmenizi öneririm. Geçmişinde çok karanlık günler olsa da Dachau anma ve hatırlamaya adanmış

bir kasaba olarak burada olanların yeniden yaşanmamasını sağlamaya çalışıyor.

Dışında "Bir Daha Asla" yazılı olan anma alanı insanlığın karanlık yönünü fark ederek unutmamamıza ve ders almamıza yardımcı oluyor. Benzer olayların bir daha yaşanmaması için atabileceğimiz adımlara ve geleceğimize ışık tutuyor; çünkü insanlığın geleceğini şekillendiren bizleriz ve yazar J. K. Rowling'in dediği gibi:

"Hepimizin içinde hem aydınlık, hem de karanlık bir yan vardır. Önemli olan hangisini seçtiğimizdir. Bizi biz yapan budur." •

izlensentokerbd@gmail.com

*En güçlü savaşçılar
sabr ve zamandır.*

- Lev Tolstoy

Gerçekle Kurgu Arasında Cadılar Tarihi

Yazan: ALI TEKİN ÇAM

Bu konuya girmeden önce; “Cadı” kavramının bizim için ne ifade ettiğine de bir göz atmakta yarar var. Kültürümüzde cadıyı bazen hiperaktivitesi yüksek, sevimli kız çocuklarından bahsederken kullanırız. Hepimizin bildiği üvey annesinin yedirdiği elmadan zehirlenen bir masal kahramanı Pamuk Prenses gelir aklımıza. “Öpeyim de geçsin” tadında bir çözümü olduğu için, o da pek korkutucu gelmezdi bize. Televizyon yayınlarının başladığı ilk yıllarda bir durum komedisi olan “Bewitched”de burnunu oynatarak sihirlere yapan,

80'li yılların ünlü dizisi Tatlı Cadı oyuncularını Elizabeth Montgomery ve Dick York.

Samanta'yı, Tatlı Cadı olarak büyük bir keyifle izlerken de korkmak hiç aklımıza gelmedi. Hatta Eurovision'a ilk katılan şarkıcımız Semiha Yankı bu sevimli diziden etkilenip "Tatlı Cadı"ya şarkı bile yapmıştı. Kısacası bizde masalımsı bir etkisi olan cadı kavramı, en fazla; birbirini sevmeyen gelin kaynanaların birbirine taktıkları lakap olarak düşünülebilir belki.

Ekim 2022'de final yapacak olan korku filmi Cadılar Bayramı / Halloween film serisine bir yazı hazırlamak için yola çıkmıştım. Lakin araştırmam esnasında fark ettim ki Avrupalıların cadı kültürü, kurgu korku filmlerinden çok daha ürkütücü!

15. ile 18. yüzyıllar arasında Avrupa'da yaklaşık 60 bin kişi cadılık ve büyücülük suçlamasıyla korkunç işkencelerden geçirildikten sonra meydanlarda yakılarak infaz edilmiştir. Bu dönemde infaz edilenlerin yüzde 80'den fazlası da kadınlardır. Bugün dünyada en medeni ülkeler olarak kabul edilen İsviçre ise yakıldığı 10.000 civarında insanla rekoru elinde bulunduruyor. Tarihçiler yakılan kadınların sayılarının aslında çok daha fazla olduğunu, kayda geçmeyen infazların oldukça yüksek olduğunu söylüyorlar.

Kötü geçen hasat zamanı, aniden yağın dolu, fırtına, ölen inekler, yaralanan atlar, hastalıklar hep cadıların suçuymuş ve her şeyin yolunda gitmesi için yakılması gerekiyordu. Cadılar, ya genç ve çok güzeldir ya da tam tersi yaşlı veya çirkin olmak da cadılık belirtisiydi, dik başlı

15 ile 18. yüzyıllar arasında Avrupa'da yaklaşık 60 bin kişi cadılık ve büyücülük suçlamasıyla yakılarak infaz edilmiştir.

olmak, şifalı bitkilerden ilaç hazırlamak, tuhaf görünmek, asi olmak, kocasından ayrılmak istemek veya ayrılmak, ebelik yapmak, yani herhangi bir şekilde göze çarpmak cadılığın ve şeytanla işbirliği yapmanın belirtisiydi.

Cadı damgasını yiyenin ise yakılmaktan kurtulması neredeyse imkânsızdı. Ama infazdan önce illa ki cadının cadı olduğunu itiraf etmesi gerekirdi. Bunun için de korkunç işkence aletleri geliştirilmiş, infazlar ve işkenceler bizzat devlet eliyle yapılmıştı. Korkunç acılara dayanamayan kadınların cadı olduklarını ve şeytanla işbirliği yaptıklarını söylemekten başka çareleri yoktu. Tırnakların sökülmesi, ellerin kaynayan suya batırılması, bacakların kırılması, ellerinin ayaklarının bağlanıp köprülerden nehirlere fırlatılması yapılan işkencelerden sadece birkaç tanesidir.

“Peki, uygulanan bu zulüm nasıllı olmuş da bayrama dönüşmüş?” sorusuna; hem cevap olması, hem de bu bayramı sadece kostüm ve maske partisi zanneden gençler için bir açıklamanın yapılması gerekir sanırım!

Bu iki konunun; içeriğinde geçen “cadı” sözcüğünden başka ortak bir tarafı yok aslında!

Cadılar Bayramı’nın kökeni

antik Britanya’da pagan Keltlerin kutladığı Samhain Festivali’dir. Keltler 1 Kasım’ı yazın bitişi, kışın başlangıcı kabul ediyorlardı. Samhain kelimesinin kökeni Eski İrlandaca sam (yaz) ve fuin (son) sözcüklerine dayanır. Bu tarihte sürüler yaylalardan dönüyor, toprak ağaları ile çiftçiler arasındaki arazi kira sözleşmeleri yenileniyordu.

Yaz sonu, Keltlerde aynı zamanda evliliklerin gerçekleştiği, ölümlerin kutsandığı ilahî bir dönemdi. Bu günde, ölümlerin ruhlarının geçmişte yaşadıkları evleri ziyaret ettiğine

inanılıyordu. Tepelerin üzerinde, evlerdeki ocakları tutuşturmak ve aynı zamanda kötü ruhları uzak tutmak için büyük ateşler yakılıyordu. İnsanlar, ortalıkta dolaştığına inandıkları bu kötü

ruhlar tarafından tanınmamak için maskeler takıyor, kostümler giyiyorlardı. Kötü ruhlar evlerine uğramasın diye geceleri kapılarının önüne balkabağından yapılmış fenerler koyuyorlardı. Bu gelenekler nedeniyle Samhain Festivali zamanla cadılar, goblinler, periler ve iblislerle özdeşleşti. Romalılar 1. yüzyılda Kelt topraklarını fethettiklerinde, kendi ölümlerini Feralia ve hasat festivalleri Pomona’yı Samhain ile birleştirdiler.

7. yüzyılda Papa IV. Boniface 13 Mayıs’ta kutlanan Azizler Günü’nü

Korkunç acılara dayanamayan kadınların cadı olduklarını ve şeytanla işbirliği yaptıklarını söylemekten başka çareleri yoktu.

-muhtemelen pagan festivalinin yerini alması için- 1 Kasım'a taşındı. Azizler Günü'nün arifesi (31 Ekim) kutsal kabul edildi ve Batılı dillerdeki Halloween adı buradan geldi. Orta Çağ'ın sonlarında seküler kutlamalar ile Hristiyan bayramı kaynaştı. Avrupa'daki Reform hareketleri esnasında, özellikle Protestan Hristiyanlar arasında, Cadılar Bayramı kutlamaları neredeyse son buldu; Britanya'da ise seküler bir bayram olarak kutlanmaya devam etti.

Avrupalı göçmenlerin taşıdığı Cadılar Bayramı geleneği zamanla ABD'deki başlıca çocuk bayramlarından biri haline geldi.

Amerika'ya yerleşen ilk kolonilerde -pek çok bayram gibi- Cadılar Bayramı da yasaklandı. Bununla birlikte 1800'lü yıllarda, Cadılar Bayramı'ndan öğeler taşıyan bir hasat bayramı kutlanmaya başlandı. 19. yüzyılda başta İrlandalılar olmak üzere Britanya'dan Amerika'ya göçen çok sayıdaki göçmen, Cadılar Bayramı kostümlerini beraberlerinde getirdiler ve Cadılar Bayramı zamanla ABD'deki başlıca çocuk

bayramlarından biri haline geldi.

Gelelim esas konumuza: Konumuzun 31 Ekim'de kutlanan Cadılar Bayramı'yla ilgisi; aynı isimle çevrilen ve neredeyse her filmin sonunda öldüğü halde bir sonraki filmde hiçbirşey olmamış gibi tekrar karşımıza çıkıp, lacivert kostümü, Uzay Yolu dizisinin kaptanı Kirk maskesi ve büyük ebatlı bıçağıyla film boyunca geleni gideni doğrayan ve artık korku sinemasının kültü haline gelen Michael Myers'tır.

John Carpenter'ın 1978 yapımı orijinal filmi, Cadılar Bayramı gecesi hapisaneden kaçtıktan sonra, Haddonfield'in hayali kasabasını mahveden ölümcül akıl hastası Michael Myers'ı izleyicilerle tanıştırmıştı. Film halen gelmiş geçmiş en iyi filmler arasında gösterilmeye devam ediyor. Daha sonra devam filmleri birbirini takip etti ve sinema tarihinin en uzun soluklu film serilerinden birine dönüştü.

Küçük bütçeli bu ilk film başka ilklere de imza atıyordu:

Sokaktan başlayıp, eve girip, merdivenleri çıkıp, odanın içine kadar kesintisiz

süren kamera hareketi mesela!... (Sonraki yıllarda Monica Bellucci'nin "Dönüş Yok"

Michael Myers

film, aynı kamera hareketini daha üst seviyelere taşıyan sahnelere sahip filmlerin başında gelir ama konumuz bu değil. Zaten artık bilgisayar teknolojisiyle de bu kesintisiz sahne hareketlerini çok rahat “mış” gibi yapabiliyorlar!)

Önemli bir tür olarak kabul edilen “korku sineması”ndaki kötü kahramanların (Frankenstein, Mumya, Dracula & Vampirler, Zombi, Kurt Adam vs.) evrilerek, Halloween Michael Myers, Elm Sokağı Kâbusu Freddy Krueger, 13. Cuma serisinin kurgusal karakteri Jason Voorhees, gerçek olaylardan esinlendiği iddiasında olan Teksas Katliamı serisinin Deri Surat’ı, Çılgılık serisinin Hayalet Surat’ı ve Oyuncak bebek katil Chucky Doll’e dönüşen, “Slasher”, yani kurbanlarını kesici aletlerle öldüren anti kahramanların da öncüsüdür.

Serinin 11. filmi olan “Halloween Kills”, 2018’de büyük bir gişe rekoru kırdı. Dünya genelinde 255 milyon dolar ve serideki en yüksek hasılatı yapan bölüm olarak yerini sağlamlaştırdı. Bunda; Michael Myers’ın doktoru Sartain isimli karakteri oynayan Haluk Bilginer Ağabeyimizin önemli bir katkısı vardır herhalde?

Halloween filmlerinin başrol ve değişmeyen tek oyuncusu Jamie Lee Curtis 44 yıl önceki ilk filmde çıtır bir kızken, 15 Ekim 2021’de vizyona giren serinin 12.’si “Halloween Kills” de pamuk nineye dönüşmüş haliyle karşımıza çıktı. 14 Ekim

Cadılar Bayramı Son filminin afişi

2022’de de 13. bölümüyle vizyona girecek olan “Halloween Ends” le seriyi bitiriyorlar anladığımız kadarıyla. Ama Hollywood bu, sağı solu belli olmaz! Oyuncu değişikliği düşünülmüyorsa sonraki seriler için en azından Jamie Lee Curtis in yüz transfer görüntülerini hazır etmeleri iyi olur. Benden söylemesi!...

Michael Myers karakteri ise bu konuda daha avantajlı. Maskesi olduğu için, bizim Mezdeke grubunda olduğu gibi maskenin arkasındaki oyuncu sürekli değişebiliyor. Bugüne kadar üçü çocukluğu olmak üzere Michael Myers’ı 12 kişi canlandırmış.

“Tadında bırakmak lâzım” deyiiminin İngilizce bir karşılığı var mıdır bilmiyorum ama, aynı konuda çekilen 13 filme seyircinin ilgi göstermesi de çok önemli elbette!

Bakalım bu kez bizi ne kadar korkutabilecekler? •

S U D O K U

	3	8				7	6	
	1	2				3		
4	7			8			1	
	8	5	2		4			9
9			8	7				
2		7			9	5		6
	2		4				5	
8	5			1		9	3	
1	9	6		5	2			7

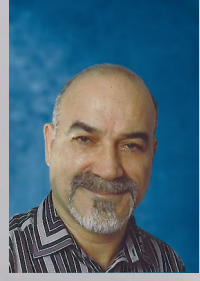
Sudoku Yapamayanlar İçin

		8	9	7			5	
3					1		7	4
1					3			8
9				4	5			
	1		7				4	
			8					9
8								
5	9				4			3
6			2	5	8			

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

MUTSUZ DİVA

Ne yazık ki, yaşam herkese eşit davranmıyor. Bazı insanlar şanslıdır: Tanrı vergisi olağanüstü yeteneklerle doğar ve kendilerine bahşedilen bu yetenekleri geliştirerek parlak bir yaşam sürerler.

Öte yandan aynı olağanüstü yeteneklerle doğan o insanlardan bazılarıysa çeşitli nedenlerden dolayı mutluluğu bir türlü yakalayamaz. Çoğunlukla bir hüznün bulutu içindeymiş gibi geçer ömürleri. Bu insanlara sayısız örnek verebiliriz. Maria Callas, Amadeus Mozart, Janis Joplin, Frances Farmer, Nathalie Wood, Billie Holiday, Cahide Sonku, Muhterem Nur ve Marilyn Monroe aklıma gelen ilk örnekler. Bugün sizlere bu mutsuz efsanelerden unutulmaz diva Maria Callas'ın hüznünlü yaşamını anlatacağım.

MARIA CALLAS

Efsanevi soprano Maria Callas, 1923 yılı Aralık ayında ABD'nin New York kentinde doğdu. Yunan kökenli olan anne ve babası birbirlerine zıt karakterlere sahip oldukları için ev ortamı son derece gergin ve mutsuzdu. Kuruntulu bir insan olan annesi Litsa, dünyayı umursamayan, evine bakmayan ve mutluluğu başka kadınlarda arayan kocası George'dan nefret ediyor ve bu huzursuzluğunu çevresine fazlasıyla yansıtıyordu.

Maria Callas çocukluk günlerinde ailesiyle

Litsa ikinci çocuğuna hamile kaldığında hep özlemine duyduğu mavi gözlü, sarı saçlı bir erkek çocuğu dünyaya getirmek için dua etmeye başladı. Beklentisinin tersine kara kuru bir kız çocuğu olan Maria'yı doğurunca ciddi bir bunalıma girdi ve beş gün boyunca ona bakmayı reddetti. Diğer kızı Jackie'ye her zaman daha iyi davranan Litsa'nın, küçük kızı Maria'ya karşı

sevgisizliği yaşamı boyunca sürmüş bu da onda istenmeyen bir çocuk olduğu algısı yaratmıştır. Yakından tanıyanlar Maria Callas'ın kaprisli ve hırçın bir yapıya sahip olmasının temelinde çocukluğunda annesinden gördüğü bu ayrımcılığın yattığını söylemişlerdir.

Maria okula başladığında öğretmenleri olağanüstü bir sese sahip olduğunu fark ederek onu bu konuda yönlendirdiler. Hiç sevmediği kızının bu yeteneği anne Litsa'nın ona karşı davranışlarının daha fazla sertleşmesine neden oldu.

Küçük yaştaki Maria'yı olur olmaz her yerde şarkı söylemesi için zorluyor, bu yönde bir şöhret edinmesini istediği kızına psikolojik baskı uyguluyordu. Maria lise çağına geldiğinde annesi Litsa onu ve kız kardeşi Jackie'yi alarak Yunanistan'a döndü.

Maria, Atina konservatuarında opera eğitimi almaya başladı. Sesi her

ne kadar olağanüstü olsa da büyük bir rekabet ortamında sivrilmesi hiç de öyle kolay değildi. Henüz ergenlik çağındaki Maria kendisini evde ve okulda aşırı bir baskı altında hissediyor, bundan büyük bir hoşnutsuzluk duyuyordu. Yine de geleceğinin çok sevdiği opera sanatında olduğunu bildiği için var gücüyle mücadele ediyordu. Bu yoğun çalışma ortamında dost edinmek bir

yana sürekliliği bir rekabet içinde olduğundan hep yalnız kalıyordu.

Opera kariyerini geliştirmek için bu sanatın beşiği olan İtalya'ya gittiğinde de durum pek değişmedi. En büyük hayali tüm opera sanatçılarının kutsal bir yer olarak kabul ettikleri Scala sahnesinde başrole çıkabilmektir. Tanrı vergisi muhteşem sesine ve olağanüstü drama yeteneğine karşın onunla rekabet halinde olan bazı meslektaşları tarafından dışlanıyordu. Hemen hiç dostu yoktu ve böyle bir ortamda İtalyanca öğrenmek için çabaladı. Sonunda Scala Operası sahnesinde başrole çıkma hayali gerçekleşti ve kısa sürede efsanevi sesiyle dünya çapında bir "Diva" olarak anılmaya başladı. Bu başarısı bile içinde olduğu rekabet ortamı ve genç yaşta edindiği şöhreti ne pahasına olursa olsun kaybetme korkusu nedeniyle zaman zaman gölgeleniyordu. Ayrıca anne ve babasının neden olduğu mutsuz yıllarının iç dünyasında yarattığı kötü duygudan bir türlü kurtulamıyor bu da giderek daha hırçın ve gergin bir insan olmasına neden oluyordu. Onun için şöhret, sanat ve mutluluk bir arada yürüyüyordu. Kariyeri gereği dünyanın her yerinde sahneye çıkması ve bitmeyen turneler özel yaşamını zorlamaya başlamıştı.

Bir dönem ünlü Yunan milyarder Aristotile Onassis yaşamına

girdi. Maria onu kısa sürede sevip gerçek bir hayat arkadaşı olarak görse de Onassis bir süre sonra onu yüzüstü bırakıp bir suikast sonucu öldürülen eski Amerikan başkanı John Kennedy'nin dul eşi Jackie Kennedy ile evlenince neye uğradığını şaşırıldı.

Maria Callas Scala sahnesinde

Lyndsey Spence isimli bir yazar, bulduğu bazı arşiv belgelerine dayanarak, Maria Callas'ın aslında Onassis tarafından duygusal ve fiziksel açıdan suistimal edildiğini, hatta yasak maddelere alıştırıldığını iddia etmiştir.

Bu beklenmedik düş kırıklığı zaten gergin ve kırılğan olan iç dünyasının daha da daralmasına neden oldu. Peşinde koşan paparazzilere

karşı son derece sert davranıyor, sağlığına pek dikkat etmediği için giderek kilo alıyordu. Sonunda o muhteşem sesi bedenindeki bu değişimlerden olumsuz etkilendi. Artık opera sahnelerinde eskisi gibi parlamıyor, onu ayakta alkışlamak için bekleyen hayranlarını düş kırıklığına uğrattıyordu. Bu

durumdan kurtulup kilo vermek için çılgin bir çabaya girişti. Yakınları, kısa sürede kilo verip eski formuna kavuşmak için akıl almaz zayıflama yöntemlerine başvurduğunu iddia etmiştir. Bir söyleşisinde kendisi de bunu kabul etse de bu yazımda o tuhaf zayıflama yönteminden bahsetmek istemiyorum. Bir an önce zayıflamak için büyük bir çaba gösteren

Maria Callas kısa sayılabilecek bir sürede yüz kilodan elli kiloya düştü. Ne yazık ki beden yapısındaki bu ani değişim büyük divanın efsanevi sesinin daha da bozulmasına neden oldu. Terk edilmesinin ardından kendisini tamamen sanatına vererek yeni bir çıkış yapmak isteyen Callas bir yandan depresyon bir yandansa özel yaşamında bir türlü huzuru bulamaması nedeniyle bunu başaramadı. Dinlenmek ve kırgın olduğu annesi Litsa ile yıllar sonra aralarının düzelmesi için birlikte çıktıkları

Meksika seyahati beklenenin tersine aralarının iyice bozulmasına neden oldu. O günden sonra bir daha annesiyle görüşmedi. Aslında mutlu olabilemek için çok şeye sahipti; Tanrı vergisi muhteşem bir ses, şan, şöret, hayranlar ve elbette ona güzel bir hayat yaşatabilecek kişisel serveti.

Bütün bunlar yine de yetmiyor, ünlüler dünyasında kaderi kendisine benzeyen diğer örnekler gibi her ne olursa olsun mutsuz olmak için yaratıldığına inanıyordu. Sonunda her şeyi geride bırakıp Paris'teki güzel evine kapandı. Yalnızca yakın dostlarıyla görüşüyor, onlarla uzun saatler süren sohbet toplantıları ve iskambil partileri düzenliyordu. Yaşamının geri kalanını bu şekilde geçirmeye karar vermiş gibiydi.

Sevilmeyen bir çocuk olarak aile içinde gördüğü ayrımcılıklar ve çeşitli zorluklarla başlayan yaşamı ilerleyen yıllarda ona baş döndürücü bir şöret getirse de uzun sürmedi. 1977 yılında geçirdiği kalp krizi sonucu henüz elli üç yaşındayken geride milyonlarca hayran ve sonsuza kadar unutulmayacak muhteşem bir ses bırakarak öldü. •

mehmetunverbd@gmail.com

Anka
Berk Yüksel

Bir Kitap Okudum Hayatım Değişti!

*“Bir kitapla başladım ve o beni
bir kütüphaneye götürdü ve o da her yere.”*

Terry Pratchett

*“Bir kitap okudum hayatım ta-
mamen değişti, artık ben yeni
bir benim. Bir eğitime katıldım dün-
yaya bakışım tamamen yenilendi ar-
tık farkındayım...”* gibi söylemlerle
sıkça karşılaşmaktayız.

Aslında iki olasılık vardır. Ya ki-
şi kendi kabını doldurmuştur ve bu
son etkili eser çağlayarak akmasını
sağlamıştır, ya da kişi okuma alış-
kanlığı olmayan çok nadir okuyan

biridir ve ilk defa etkilendiği bir
eser okumuştur. Her iki koşulda da
bir şekilde yola koyulma mevzu ba-
his olduğu için ikisi de olumludur.

*“Bir kitap okudum hayatım de-
ğişti zannettim; oysaki o benim
silkinip üzerimdeki ölü toprağınu
atmama vesile olan onlarca kitabı
okumamı sağlayan, bana okuma-
yı sevdiiren, yola koyulma kitabım-
dı...”* ifadesi ikinci durum için daha

uygundur. Birinci durumda ise kişi yıllardır yığıldığı birikimine biraz acımasız davranmaktadır ama belli ki edinilen etki olumlu yönde yadsınamaz derecededir.

Hayati bir anda keskin değişti-recek etkinin tohumları kendi farkında olsun olmasın daha önce-lerde ve derinlerde kişinin kendince sulanmaktadır. Ani etki önemlidir ancak daha önemli olan onun kalıcı olması ve edinilen çıkarımın eyleme geçirilerek uygulanmasıdır. Eğer sadece söylem olarak kullanılıyorsa,

içi dolu de-ğilse kısa zamanda bu edinilen sözde etki de uçup gidecektir.

Bir eser kişiye yeni bakış açıları, dü-şünce fırtınaları, yeni sorgulamalar getirebilir.

Bu güçlü bir etkidir. Gelişim ve değişim bir süreç işidir. Kimi hızlı kimi yavaş, değişmek isteyen değişir. Bizi de bizden başka kimse kurtaramaz. Söz konusu kitap gerçekten kişinin yaşamında bir farklılık, hayatında bir farkındalık sağlıyorsa, o bir ateşleyici, bir kıvılcım yakıcıdır. Sonra, birey yılmadan usanmadan bir hayat tarzı olarak olumlu dönüşümün meşakkatli yoluna koyulur.

Ayrıca her alanda olduğu gibi

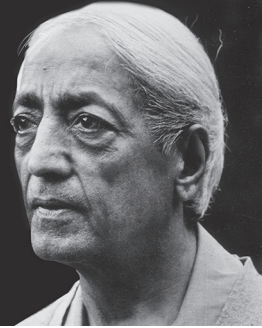
burada da tüccarlarının: *“Bir kitap okuyacaksınız, bir film izleyeceksiniz, bir seminere katılacaksınız hayatınız değişecek...”* söylemleri ile yaptıklarını pazarlaması da tamamen ayrı bir konudur...

“Bir kitap okudum hayatım değişti!” kısa yoldan, kendini zorlamadan bir şeylere ulaşmak isteyenlerce kullanılırsa maalesef çok da anlam ifade etmeyen bir cümledir. Unutulmaması gerekli olan söz şudur:

“Her şey insanın kendisinde biter.”

*“Tek amacım var:
insanın özgürleşmesi;
insana sınırlarını
yıkma konusunda
yardımcı olmak.”*

Krishanmurti

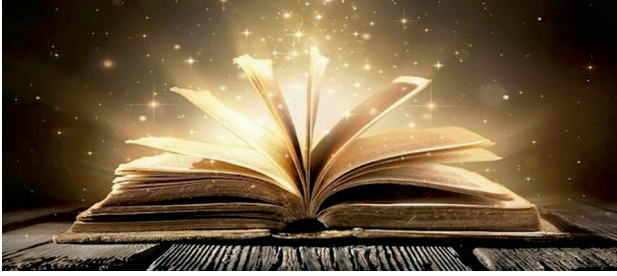

“Bir kitap okudum hayatım değişti!” sözü aslında yaşantının iyi, doğru ve güzele doğru evrimleşmesini sembolize eder. Kişinin sırayla kendini bilme, bulma, tanıma ve idrak etme aşamalarının ateşleyicisidir. Keşif serüvenini başlatır. Her insan esas olarak sadece kendini geliştirip değiştirebilir. Dışarıdan bir başkasının yolunu paylaşarak yaptığı etki ancak hazır olan potansiyel için faydalı olacaktır. Yumurta içten dışa doğru çatlarsa bunun bir

anamlı olur... Krishnamurti şöyle diyor:

“Tek amacım var: insanın özgürleşmesi; insana sınırlarını yıkarak konusunda yardımcı olmak.”

Yaşamlarımızda analitik düşünce tarzı önemlidir ve edinilen bilgilerin bireyce sentezi şarttır. Düşünmek ve sorgulamak ilerlenen yolda çok önemlidir.

Her kitap bizdeki eksikliği de yüzümüze vurur. İçimizdeki boşluğu gözlerimizin önüne serer ve bize farkındalık katar.

“Demek senin hayatın bir kitapla değişecek kadar sıradan bir hayatmış, bu kitaba kadar hiçbir şey biriktirmemiş, düşünmemiş, öylesine yaşamışsın...” demek yerine eğer o kitap bireye okuma alışkanlığı kazandırmışsa veya gerçekten vasattan ayrılması için zihninde bir ışık yakmışsa bu da çok önemli bir etkidir. Kişi daha çok okudukça daha fazla değişecek ve yenilenecek sonra da bunların bir sentezini kendi içinde yapacaktır. Birey düşünmeye ve sorgulamaya da başlayınca zaten bir daha hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır...

Her kitap bizdeki eksikliği de yüzümüze vurur. İçimizdeki boşluğu gözlerimizin önüne serer ve bize farkındalık katar. Değişim, gelişim için fırsatlar sadece altyapı olarak hazır olanlara gelir. Bir kitap ile hayatın değişmesi söylemi aslında altyapısı hazır olmayanın aceleciliğinin de ifadesidir, bünyesinde yüzlerce eksik kitap ve birikimi barındırır. On-

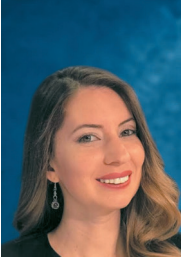
larca yüzlerce kitap okuruz, bunlardan demleniriz, yaşama yansıtacak çıkarımlar elde eder yıllar içerisinde bir kısmını uygulamaya da geçirebiliriz; bir kısmını ise ne kadar

uğraşsak, doğru olduğunu bilsek de eksikliğimizden tam olarak uygulamaya da bilimiz ve hayatlarımız ufak ufak da olsa, büyük adımlarla da olsa işte o zaman kalıcı olarak değişmeye başlar.

İç hesaplaşma önemlidir, kişinin kendine soracağı soru şu olmalıdır: *“Onlarca kitap okudum, peki, ne kadarından edindiğim çıkarımı hayatıma yansıtılabili uygulayabildim?”*

“Kitap bilgisi kişiyi evren bilgisine taşımazsa yük olur.” •

berkyukselbd@gmail.com

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Almanya'da Peynir Alarm Takıldı

Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde temel gıda maddelerinin fiyatlarının artması market sahiplerini yeni önlemler

almaya yöneltti. İngiltere'nin ardından Almanya'da da hırsızlığı engellemek amacıyla yağ ve peynire marketlerde alarm takılmaya başlandı. Bu alarm önlemine kamuoyundan yoğun tepki geldi. Avrupa ülkelerinde süt ürünleri ve yumurta fiyatları geçen yıla oranla yüzde 13.1 artmıştı.

2 Küresel Duygu Raporu

Bir araştırma şirketinin 100 ülkeyi kapsayan Küresel Duygu Raporu yayımlandı. Çalışmada, her ülkeden 15 yaşından büyük bin kişiye, bir önceki gün yaşadıkları duygusal durumları soruldu. Sinirlenme

Araştırma Merkezi, kıtada son 500 yılın en kurak yılının yaşandığını belirtti. Merkez, kuraklığın daha da şiddetleneceği ve kıtanın yüzde 47'sini etkileyebileceği öngörüsünde bulundu. İki ay içinde kurak koşulların devam edebileceğine yönelik yüksek risk bulunduğu

duygusuna kapılanlar sıralamasında, Lübnan yüzde 49 ile birinci, Türkiye yüzde 48 ile ikinci oldu. Bu iki ülkeyi, Ermenistan ve Irak yüzde 46, Afganistan yüzde 41 ile takip etti. Kızgınlık hissi yaşayanların en az olduğu ülke ise yüzde 5 ile Finlandiya oldu. Bu ülkeyi Estonyalılar yüzde 6, Portekizliler ve Hollandalılar ise yüzde 8 ile takip etti. Üzüntü hissini yaşayanlar sıralamasında ise Afganistan yüzde 61 ile ilk sırada gelirken, Lübnan yüzde 56 ile ikinci, Türkiye yüzde 49 ile üçte yer aldı. En az üzüntü yaşan ülkeler ise Kosova, Tayvan ve Singapur olarak sıralandı. Çalışmada stres konusunda da benzer sonuçlara ulaşıldı. Afganistan, Lübnan ve Türkiye dünyada ilk üç sırayı aldı.

vurgulanan araştırmada, nehirlerin kurumasının büyük sorunlara neden olmaya başladığı ifade edildi.

Kuraklıktan en fazla etkilenen ülkelerden İtalya'da Garda Gölü, şu ana kadarki en düşük seviyesine yaklaştı. Gölde bulunan yarımada'yı çevreleyen kayalar, suyun çekilmesiyle ortaya çıktı. Aylardır kayda değer yağış almayan İtalya'nın kuzeyinde kar yağışı, bu yıl yüzde 70 seviyesinde azalmıştı. Bu durum, nehir debilerinin düşmesi ile tarım ve endüstriyi etkiledi. Ülkenin en uzun nehiri Po'da kuraklık nedeniyle suyun azalması, çiftçilerin milyarlarca euro'luk zarara uğramasına neden oldu. Ren

3 Avrupa'da Kuraklık Alarmı

Avrupa kuraklık kriziyle karşı karşıya. Avrupa Komisyonu Ortak

Nehri'nde de su seviyesi, ciddi oranda düştü. İsviçre Alpleri'nde başlayıp, Fransa sınırı, Almanya ve Hollanda topraklarından geçtikten sonra Kuzey Denizi'ne dökülen nehir, bazı bölgelerde tamamen kurudu.

4 Enerji Fiyatlarındaki Artış Avrupa'nın Gündeminde

Almanya Cumhurbaşkanı Steinmeier, “Evsizler Günü” nedeniyle verdiği davette enerji fiyatlarındaki artışa dikkat çekti. Steinmeier, “Artan fiyatlar nedeniyle kiralarını ödeyemeyen yoksul insanlar, özellikle de aileler, evlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya. Ayrıca ev arayanlar uygun fiyatlı ev bulmakta daha da zorlanabilir” dedi. Almanya’da 300 binden fazla insanın bir evi olmadan yaşadığını vurgulayan Steinmeier, “Yaklaşık 180 bin kişi, geceyi evsizlere yönelik barınaklarda geçiriyor ve yaklaşık 45 bin evsiz sürekli olarak sokakta uyuyor” ifadelerini kullandı. Steinmeier, gelecek aylarda bu sayının daha da artabileceğini söyledi. Cumhurbaşkanı Steinmeier, “Artan

konut maliyetleri nedeniyle ödeme güclüğü yaşayanların evlerini kaybetmemeleri ve sokakta kalmaları için tüm imkanlarımızı kullanmalıyız” dedi.

5 Genç Nüfusta Okur Yazarlık Oranı

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO verilerine göre, son 50 yılda dünya genelinde özellikle genç nüfusta okuryazarlık oranı artış gösterdi. Ancak bu ilerlemeye rağmen 2020’de dünya genelinde 771 milyon yetişkinin okuryazar olmadığına dikkat çekildi. Bu sayının üçte ikisini kadınlar oluşturuyor.

UNESCO İstatistik Enstitüsü’nün verileri, özellikle Afrika ve Güney Asya ülkelerindeki düşük okuryazarlık rakamlarını ortaya koyuyor. Buna göre Sahraaltı Afrika, dünya genelinde yüzde 34 ile en yüksek okuma yazma bilmeyen kişi oranına sahip bölge.

Okuma yazma bilmeyenlerin oranı, Güney Asya ülkelerinde yüzde 27, Avrupa ülkelerinde yüzde 1 Latin Amerika ve Karayipler’de yüzde 6 seviyesinde. Veriler, dünya genelindeki savaşların, öğrencilerin okula gitme oranlarını olumsuz etkilediğini gösteriyor. Buna göre Afganistan, Yemen ve Ukrayna’da yaşanan savaşlar nedeniyle milyonlarca insan, yerinden ayrılmak zorunda kaldı.

sezinsansungunaybd@gmail.com

EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

5	3	8	9	2	1	7	6	4
6	1	2	5	4	7	3	9	8
4	7	9	6	8	3	2	1	5
3	8	5	2	6	4	1	7	9
9	6	1	8	7	5	4	2	3
2	4	7	1	3	9	5	8	6
7	2	3	4	9	8	6	5	1
8	5	4	7	1	6	9	3	2
1	9	6	3	5	2	8	4	7

Sudoku Yapamayanlar İçin

4	6	8	9	7	2	3	5	1
3	2	9	5	8	1	6	7	4
1	7	5	4	6	3	9	2	8
9	8	3	1	4	5	7	6	2
2	1	6	7	3	9	8	4	5
7	5	4	8	2	6	1	3	9
8	4	2	3	9	7	5	1	6
5	9	7	6	1	4	2	8	3
6	3	1	2	5	8	4	9	7

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(d) Hasar
- 2-(b) Dicle
- 3-(b) Gorki
- 4-(d) Kısrak
- 5-(d) Hasbıhal
- 6-(a) Güreş
- 7-(b) Oynak
- 8-(a) Telif hakkı
- 9-(c) Sıkboğaz
- 10-(d) İvedi
- 11-(a) Çaresiz
- 12-(d) Pesimist

- 1-(d) Durgunluk
- 2-(c) Gelecekçi
- 3-(b) Desteleyici
- 4-(b) Gözde
- 5-(a) Seçkin
- 6-(b) Para kısıtlayıcı
- 7-(d) Gök bilimi
- 8-(b) Süreli, dönemli
- 9-(a) İçe kapanık
- 10-(d) Üstün, en büyük
- 11-(c) Yol, yöntem
- 12-(c) Göz korkurtma
- 13-(d) Yatırım
- 14-(c) Uzlaşma
- 15-(b) Züppe

Kare Bulmaca

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1	A	L	İ	F	U	A	T	C	E	B	E	S	O	Y	
2	L	A	K	İ	N		R	E	Z	A	L	E	T	Z	
3	İ	N	A		A	L	A	B	A	M	A		A	Z	A
4	R	O	Z	E	T		K	İ		B		O	M	U	R
5	I	L		M		B		R	A	U	F		A	L	A
6	Z	İ	Y	A	F	E	T		B		U	S		A	
7	A	N	O	R	A	K		P	A	P	A		U		A
8	B		G	E	M	İ	N	İ		A	R	A	L	I	K
9	E	Z	A		İ	R	A		E	R		K	A	S	A
10	Y	E		A	L	R	A	M	S	E	S		L	T	
11		K	A	L	Y	O	N		İ	A	N		S	A	L
12	K	İ	P		A	L	İ	E	N		A	C	U	K	A
13	A		O	A		A	A	R		A	Y	A	N		R
14	R	Ö	L	Y	E	F		D	A		İ	N	A	T	
15	A		E	T	İ		S	E	V	İ		İ	K	İ	Z
16	M	A	T	A	R	A		K	A	S					
17	A	R		Ç		R	E		N						
18	Z	A	M		Y	A	R	A	S	A					
19	O		İ	S	A	B	E	T		S					
20	V	A	R	A	K	A		İ	M	A					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Kuzey Çiftçi, Ankara

Zeynep Tuana Emgen, Adana

Eylül Çiftçi, Ankara

Ege Doruk Ögeyik, Tunceli

Deniz Uluç, *İskenderun*

Çınar ve Işık Sönmez, *İstanbul*

Doruk Önal, *Antalya*

Anıl Bede, *İstanbul*

Zeynep Şeker, *İstanbul*

SOLDAN SAĞA: 1-Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün silah arkadaşlarından olan fotoğrafta görülen asker ve siyasetçimiz. 2-Fakat, ama.-Skandal. 3-Kap-Kacak, tencere gibi lüzumlu ev eşyası.-ABD'de bir eyalet.-Üye. 4-Güney Anadolu sahillerinde yetişen, pembe ve beyaz çiçekleri olan süs bitkisi.-İlgi eki.- Omurgayı oluşturan kemiklerden her biri. 5-İsrail'in plaka işareti.- Esirgeyen, acıyan, çok merhametli.-Karışık renkli. 6-Eğlenmek veya bir olayı kutlamak amacıyla birçok kimsenin bir araya gelerek yedikleri yemek.-Akıl. 7-Başlıklı, su geçirmeyen spor ceket.- Roma Katolik kilisesinin ruhani reisi. 8-İkizler burcuna verilen ad.-İğdir ilinin bir ilçesi. 9-Üzme, üzüntü verme.- Bağış yapma, iyilikte bulunma.-Erkek.- Basımcılıkta dizgi harflerinin konulduğu gözlerden oluşan tabla. 10-Yemen'in plaka işareti.-Hile.- M.Ö. 1315-1090 arasında antik Mısır'ı yöneten hanedan.-Litrenin kısa yazılışı. 11-Yelkenle ve kürekle yol alan savaş gemilerinin en büyüğü.-'... Fleming' (James Bond karakterinin yaratıcısı olan yazar.- Büyük sarp kaya. 12-Uygun, yapıtıp gelen.-James Cameron'un da yönetmenliğini yaptığı bir film.-Salça, ceviz sarımsak, ekmek içi ile yapılan bir meze türü. 13-Tıpta ortalama alıyuvur çapına verilen kısa ad.-İsviçre'de bir akarsu.- Bir şehrin ileri gelenleri. 14-Kabartma baskı.-Rusça'da evet.-Ayak direme. 15-Hitit.-Aşk.-Bir batında doğan iki kardeşten herbiri. 16-Askerin su kabı.Adale. 17-Güzel sanat.-Bir nota. 18-bir malın fiyatını arttırma.-Johann Strauss'un bir opereti. 19-Hedefi tutturma. 20-Belge, yazılı kağıt.-Dolayısı ile anlatma.

YUKARIDAN AŞAĞI : 1-'Kaptan-zade ... ..' ('Gel Gitme Kalmasın Gözüm Yollarda", "Yıldızların Altında" adlı yapıtlarından tanıdığımız bestekarımız).- '.... Kardeşler' (Rus yazar Dostoyevski'nin bir yapıtı). 2-Kozmetiklerde kullanılan sulu yün yağı.- Anlama, kavrama yeteneği yüksek olan.-Fasla. 3-Uyarı.- Ruhsal yaşama egemen olmayı amaçlayan Hint felsefe sistemi.-Giysilerin omuzlarına süs olarak takılan parça.- Baş, kumandan, amir. 4-Eski bir tarihi anlatmak için kullanılan söz.-Belirti, iz.-Bir renk.-Hükümdar tacı.-Nazi hücum kıtası. 5-Akıllı, zeki. 6-Sabahları erken kalkmayı alışkanlık edinen kimse.-'..... Palme' (1986 yılında bir suikast sonucu hayatını kaybeden İsveç başbakanı)-'.... Sevdası'(Recaizade Mahmud Ekrem'in bir yapıtı). 7-Oyuncunun sahneye çıkacağı sırada korkuya kapılması.-'..... Günlükleri (C. S. Lewis'in bir dizi romanı).- Cirit sopasını yerden almak için kullanılan ucu halkalı değnek. 8-Sayılar yerine imler konularak sayısal işlemlerin genelleştirilmesi.- Matematikte sabit sayı.-Balıkesir'e bağlı bir sayfiye kasabası.-Gelecek. 9-Ticarette kaybetme, zarar etme.-Kalın ve kaba bir kumaş.-Güvenilir.- İlerideki bir alacağa mahsuben önceden verilen para. 10-Sıcak ülkelerde yetişen ve mobilyacılıkta kullanılan bir kamış türü.- Bir izleyici topluluğu önünde yapılan gösteriden sonra toplanan para.-Duman lekesi.- Baston. 11-Bir göz rengi.- Belli zamanlarda ticari mal sergilemek amacıyla açılan büyük sergi.-Bön, avanak. 12-Tavlada bir sayı.-Dingil.-Cinayet işleyen. 13-Tedavi işi.-Muğla'nın bir ilçesi.- Bir takımıldızın adı. 14-Kaçak şeylerin saklandığı gizli yer.-Kuru olmayan.-Boru sesi. 15-Sivas'ın bir ilçesi.-İstanbul'un bir semti.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

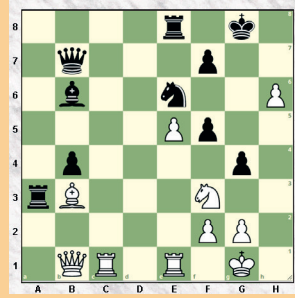

SÜPER LİG'İN MASA BİRİNCİLERİ

Türkiye İş Bankası Satranç Süper Ligi, 15 – 27 Ağustos 2022 tarihlerinde Ankara'da 6'şar masadan oluşan 13 takımın katılımıyla yapıldı. Lig usulü oynanan 13 tur sonunda Göktürk Satranç Spor Kulübü 22 masa puanıyla şampiyon oldu. THY Satranç Kulübü 22 puanla 2. ve 18 eş puanlı 3 takım arasında averajı iyi olan Deniz Su Aquamatch Satranç Kulübü takımı 3. oldu. Bayegan Pendik Satranç Kulübü 4. ve Hatay B. Şehir Belediyesi Satranç Kulübü 5. oldular.

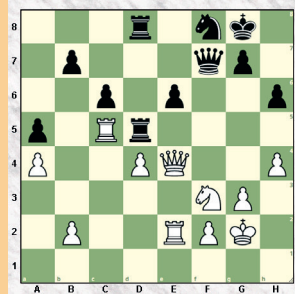
Thai Dai Van Nguyen (Gökyay Vakfı SK) – Vahap Şanal (Deniz Su Aquamatch SK), 5. Tur, 1. Masa

Beyaz, istekte olan atına ek olarak filini de bırakıp vezirle ileri atılıyor, ya zafer ya hiç! **37.Vxf5! Kxb3** Atı almak da iyi değil: **37...gxf3 38.Kc4** ve Beyaz'ın atağı önlenmezdi. **38.Kc4 Ve7** Siyah, doğru savunma yollarını buluyor. **39.Kg4+ Şh8 40.Ke2??** Beyaz, **40.Ad2** ile beraberliği yakalayabilirdi. **40...Kxf3 41.Vxf3 Ad4 42.Kxd4 Fxd4 43.g3 Fe5 44.Vd5 Ve6** Beyaz terk etti. **0-1** Siyah, 1 alet önde ve güçlü bir vezir adayı var. Şanal, 1. Masada 12 oyunda 9 puanla 1. oldu.

Nadirbek Abdusattarov (THY) – Dragan Solak (Bayegan Pendik), 2. Tur, 2. Masa

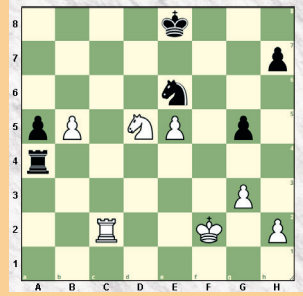
Neredeyse eşit konumda Abdusattarov, vezirini kalesinin önünden çekiyor. **36.Vc2 Vf5?!** Değişim kime yarar? **37. Vxf5 Kxf5 38.Kxf5 exf5** Değişimler sonunda Siyah'ın 5. yataydaki piyonları korumasız kaldı. **39.Ke5! b6** Siyah, vezir kanadı piyonlarına önem veriyor. **40.Ke7** Beyaz niçin f5 piyonunu almadı? Eğer, **40.Kxf5 Ae6** ile Siyah da d4 piyonunu düşürürdü. **40...f4? 40...Ad7** daha iyi. **41.g4 b5 42.Ka7 Ae6**

Abdusattarov, nerede bir zayıflık varsa oraya basıyor. **43.axb5 cxb5 44.Kxa5 Axd4 45.Axd4 Kxd4 46.Kxb5 Kd3** Siyah, 1 piyon geri düştü, üstelik b piyonu tehlikeli bir geçer oldu. **47.h5 Şh8** Siyah, şahı merkeze değil de köşeye götürüyor, ilginç. **48.Kb8+ Şh7 49.b4 Kc3 50.b5 Kb3 51.b6 Kc3 52.b7 Kb3 53.f3 Kb6 54.Şf2 Kb5 55.Şe2 Kb6 56.Şd3 Kb5 57.Şe4 Kb4+ 58.Şf5 Kb5+ 59.Şxf4 Kb4+ 60.Şe5 Kb5+ 61.Şe6 Kb6+ 62.Şe7 Kb1 63.f4 Kb2 64.Şf7 Kb4 65.g5! Kxf4+ 66.Şe6 Kb4 67.g6# 1-0** Abdusattarov, 11 oyunda 8 puanla 2. Masa 1.si oldu.

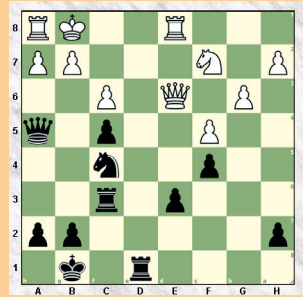
Mustafa Yılmaz (Göktürk SK) - Cem Kaan Gökerkan (Deniz Su Aquamatch SK), 12. Tur, 3. Masa

53.b6 Ad8 a ve b piyonlarının yarışında Beyaz'ın üstünlüğü tartışılmaz. Siyah da a piyonunu sürmek ister ama önündeki kaleyi kaldırmak gerekir önce, sonra da b piyonunun ilerlemesini durdurmak zorunda. **54.Kc7! Ka2+ 55.Şe3 Kb2 56.e6!** Siyah terk etti. **1-0** e6 piyonu korumasız görünüyor ama küçük bir tuzak var ardında: **56...Axe6 57.Ke7+ Şd8 58.Kxe6** Atı alan Üsküdar'ı geçer. Yılmaz, 12 oyunda 10 puanla 3 masa 1. si oldu. Serkan Soysal (Hatay B. Şehir Bel. SK) 4. Masada 12 oyunda 9,5 puanla 1. oldu.

Nona Datuashvili (Rota Koleji SK) - Olga Badelka (Bayegan Pendik SK), 3. Tur, 5.Masa

26...Kfe6! 1. sıra zayıflığı nedeniyle at alınmaz. **27.Vxf5 Ke1+** ve 2 hamlede mat. **27.g3 fxf3 28.Vxf5 g2** Beyaz at öne geçti ama konumu çok zayıf; kalesi zaten düştü, şahı da tehlike altında. **29.Vd5 Şh8** Siyah açmazdan çıkıyor, temkinli oynuyor. **30.Kd2 h6?!** Siyah oyunu uzatıyor. **32...Ke1+ 33.Axe1 Vxe1+ 34.Şg2 Vxd2** ile 1 kale öne geçmek işten değil. **31.Vd3 gxh1V+ 32.Şxh1 Ve7 33.Aa3? Ke1+ 34.Şg2 Vg5+ 35.Şh3 Vh5+ 36.Şg2 K8e5 37.Vxd6 Kg5+ 38.Şf2 Vh4+ 39.Vg3 Kxg3 40.hxg3 Vh1** Beyaz terk etti. **0-1** Badelka, bayan masasında 12 oyunda 8,5 puanla ve averajla 1. oldu. Gençler masasında Tooli Bardiya Daneshvar (Hatay B.Ş.B. SK) 12 oyunda 9 puanla 1. oldu.

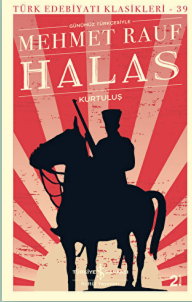

Bize Gönderilen Kitaplardan

Halas-Kurtuluş

Mehmet Rauf

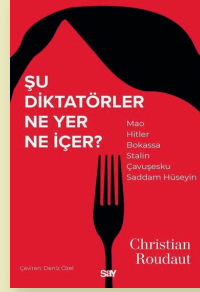
Büyük Ta-
barruz'un,
Cumhuriyet'in
doğuşunun,
ülkenin kurtu-
luşunun yüzün-
cü yılında İlk
psikolojik Türk
roman "Eylül"ün yazarından anlam-
lı bir yapıt. Sahafların piri, yaşayan
ayaklı kütüphanemiz Emin Nedret
İşli'nin "Vatan sevgisinin her şeyden
üstün bir tema olarak işlendiği Ha-
las'ın unutulup gitmesi edebiyat dün-
yamız için bir kayıp olurdu. Çünkü
Halas özellikle İzmir'in o yıllardaki
sosyal yaşamından kesitler taşıyan
bölümleri ve Yunanlılar tarafından
işgalinin anlatıldığı satırlarla ilginç
bir roman" diyerek Osmanlıcadan
günümüz Türkçesine aktardığı "Ha-
las" Mehmet Rauf'un kaleme aldığı
"Büyüklerin en büyüğü Gazi M. Ke-
mal'e" diyerek ithaf ettiği, konusunu
İstiklal Savaşı'ndan alan eser yazarın
son romandır. Hayatının son dön-
eminde vücudunun sağ tarafına inen
felç nedeniyle kitabını zaman zaman
eşine dikte ettirerek tamamlayabilen
yazar duygusal, heyecanlı ve bazen
öfkeli bir üslup kullanmıştır.

Şu Diktatörler Ne Yer Ne İçer?

Christian Roudaut
Say Yayınları

Paris'te yaşa-
yan ve The
TV Channel
Arte, France 5,
M. Le magazine
du Monde için
çalışan gazeteci
yazar Rouda-

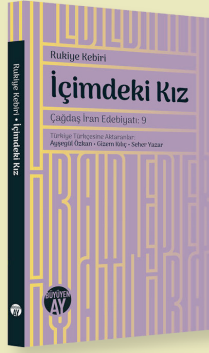

ut'tan dünya çapında ilgi gören bir
çalışma. Hitler kaprisli bir vejetaryen-
di. Stalin'in akşam yemeği sofraları
siyasi tuzakların bir parçasıydı. Mao
"devrimci" yiyeceklerden hoşlanırdı.
Çavuşesku yeme içme konusunda
"hijyene" çok önem verirdi. Bokas-
sa'nın ziyafet sofraları Fransa kralla-
rının soflarını aratmazdı. Saddam Hü-
seyin ise tam bir mutfak şovenistiydi.
Tüm diktatörlerin beslenme alışkan-
lıkları kişiliklerinin ve halka bakış
açılarının bir göstergesidir. Totalita-
rizmin aynası olan diktatör tabakları,
onların mutlak güce duydukları aç-
lıkla birlikte, genellikle çocuklukla-
rına dayanan endişelerini yansıtır. Şu
Diktatörler Ne Yer Ne İçer? sağlam
kaynaklara dayanarak, bizleri diktatör
sofralarının tehditkâr ve bazen trajiko-
mik atmosferine götürüyor. Yemekler
ve dekorlar değişse de korku mütema-
diyen menüde kalıyor.

İçimdeki Kız

Rukiye Kebiri
Büyüyenay
Yayınları

Ülkesi İran'da ve dünyada birçok ödüle layık görülen Tebrizli Azeri yazar ve şair Rukiye Kebiri, bu eserinde okurlarımızı birbirinden farklı karakterlere sahip olan kadınların dünyasına davet ediyor. On altı kısa öykünün yer aldığı bu kitap yaşam mücadelesinin, umudun, inancın dışavurumu. "Aklına bir fikir geliyor ancak bir kendi yaşımı bir de ak düşmüş saçlarını düşünüyor. Aynaya bakarak aklaşmış saçlarına dokunup gözleriyle gülüyor. İstemsiz olarak harekete geçiyor ve gardıroba doğru gidip giyiniyor. Eldivenlerini alıp boynuna kalın bir şal atıyor. Evden çıkarken kocasının "Nereye gidiyorsun?" sorusunu cevaplamadan kapıyı kapatıyor. Eldivenlerini giyerken parktaki çocukların kahkahalarına katılıyor. Bir iki kartopu yüzüne gözüne çarpıyor. Avuçlarını karla doldurup çocuklara doğru koşuyor." (Kar Yağıyor) "İçten içe canım sıkılıyor. Öyle olunca parmaklarım yazmaya can atıyor. Bir aydan beri tek kelime dahi yazmadım. (...)

İklim Krizi Ve Enerji

Paradigma Akademi Yayınları

Bugünlerde Avrupa'yı donmanın, dünyayı savaşın eşliğine sürükleyen enerji krizine bilimsel bir bakış. İnsanlık tarihinin

birçok evresinde çevre sorunları ortaya çıkmıştır. Ateşin icadı ile birlikte insanların çevre üzerine egemenlik kurmaya başlamıştır ve bu durum doğanın tahrip edilmesini hızlandırmıştır. Fakat 18. yüzyıla kadar tüm ekosistemi etkileyen çevre sorunlarından bahsetmek mümkün değildir. Sanayi Devrimi süreciyle birlikte çevre sorunlarının boyutu artmış ve tüm dünyayı etkileyecek seviyeye ulaşmıştır. Bu dönemle birlikte ortaya çıkan aşırı fosil yakıt tüketimi, kontrolsüz nüfus artışı, ormansızlaşma, çarpık kentleşme, hızlı sanayileşme süreci ve lüks tüketimin artması gibi nedenlerden dolayı doğanın fiziksel ve biyolojik unsurları hızla tahrip edilmeye başlamıştır. Bu tahribatın bir sonucu olarak tüm ekosistemi etkileyen ve canlı yaşamına ölümcül riskler teşkil eden çevre sorunları ortaya çıkmıştır.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ŞABAN ALİ YAŞAROĞLU, İSTANBUL

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Bütün Dünya
Abone Servisi

Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11

E-posta:
abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

HATİCE KUMBARACI GÜRSÖZ

Adana’da doğan sanatçı, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü Neşet Günal Atölyesi’nden 1969 yılında mezun olmuştur.

Mezun olduktan sonra Akademi’de Sadi Diren Atölyesi’nde seramik eğitimi görmüştür. Almanya’da Federal Sanatçılar Birliği (BBK) üyeliğine kabul edilen, yurtiçinde ve Avustralya, Pakistan, Almanya, Yunanistan, Türkmenistan, Suriye, Ürdün ve İsviçre’de 43 kişisel sergi açan, çok sayıda karma sergiye ve sanat festivallerine katılan sanatçının 13 kişisel sergi kataloğu bulunmaktadır. Dışişleri Bakanlığı Suna Çokgür Ilıcak Sanat Galerisi’ni kuran ve Mart 2005-Mart 2007 tarihleri arasında küratörlüğünü üstlenen, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mezunları Derneği Ankara Şubesi’nin 2001-2015 yılları arasında başkanlığını yapan, 2007 Ağustos ayından itibaren Sanat Tasarım Gazetesi’nin (Bosphorus / Bahariye Sanat Gazetesi) Ankara Temsilcisi ve yazarlarından olan sanatçı çalışmalarını Ankara’da atölyesinde sürdürmektedir.

